Totul trebuie să fi fost din vina lunii, luna grasă din Istria care face să înnebunească oameni şi animale, căci bărbatul meu a sărit deodată de la masa din bucătărie, aşa că amîndouă sticlele goale de pe podea s-au răsturnat şi a strigat trebuie s-o văd, imediat, în seara asta, nu mai pot aştepta şi înainte să apuc să-l liniştesc, era afară, în noapte, gata să se cațere pe zidul grădinii de alături, zidul înalt de piatră al celeilalte case, casa *noastră,* cum obişnuieşte el să spună, deşi n-a pus niciodată piciorul acolo şi nici n-are idee cine e proprietarul.

Casa cea goală!

Nici eu nu ştiu cine o stăpîneşte, doar că stă acolo, cu totul goală şi părăsită şi că l-a vrăjit pe bărbatul meu care după o jumătate de oră a venit înapoi, era aproape de miezul nopții şi îi curgea sînge pe mîini şi pe brațe, îşi tăiase amîndouă palmele. Nu-i nimic, a strigat în vreme ce încercam să-l liniştesc şi-l ajutam să-şi spele mîinile la robinet, m-am tăiat în cioburile de pe zid, toată coama aia blestemată e acoperită cu cioburi de sticlă, da' nu-i nimic, a strigat, casa e un vis şi la rîndul meu m-am gîndit la noaptea şi la luna de afară, că luna asta grasă istriotă a putut să-l înnebunească aşa de tare, că nici apa rece nu mai ajuta, chiuveta se înroşise de tot şi a început iar să strige, nu, nu, țipa el, nu-i asta culoarea, ar trebui să fie *rosso romano,* cel puțin atîta italiană ştie drăguțul meu şi am înțeles că vorbea din nou despre casa goală; mai exact de culoarea cu care era zugrăvită.

Toate astea s-au întîmplat sîmbătă şi toată dimineața unnătoare el a zăcut în pat, pe spate, cu gura şi ochii în-tredeschişi. Cred că dormea. Părea că va fi din nou o zi fierbinte. Nu-şi mişca nici picioarele, nici brațele, curînd avea să bată clopotul de liturghie şi aşa a trecut toată dimineața, dar bărbatul meu a rămas în pat. Abia spre prînz a mişcat gura şi a încercat să spună ceva, avea buzele uscate şi aproape la fel de rănite ca mîinile, deşi nu avea cum să se fi tăiat la gură, abia pe la douăsprezece a mormăit că trebuie să se scoale, soarele e sus pe cer, dar nu s-a ridicat decît după vreo jumătate de oră. Sta în halat acolo, în dormitor, tăcea şi privea aştemutul mototolit, el care totdeauna îmi spune că aştemutul trebuie aerisit şi întins. Dimineața trebuie deschisă imediat fereastra, ca aştemutul să se aerisească, un cearşaf trebuie netezit bine ca să se păstreze curat, aşa obişnuieşte el să spună, şi cuvertura la fel, cearşaful neaerisit şi mototolit strînge murdărie şi insecte, şi cînd aştemuturile s-au aerisit şi amîndouă cearşafurile au fost bine întinse, se acoperă patul cu cuvertura. Patul trebuie să rămînă în timpul zilei neatins, pînă vine vremea să mergi din nou la culcare. Numai oamenii din clasa de jos se bagă în aştemut la mijlocul zilei, aşa crede bărbatul meu, astea sînt propriile lui cuvinte, cu sau fără cuvertură, nu are

importanță, în fa-milia noastră n-am facut asta niciodată, aşa zice el, acasă la noi era de neînchipuit, deşi eu îi spun că din cauza spinării mele bolnave adesea am dureri atît de mari că sînt obligată să mă culc o clipă.

Dar în dimineața aceea bărbatul meu se simțea aşa de mizerabil şi plin de remuşcări, că am hotărît să-i fac eu patul şi, în vreme ce el privea, am întins cum trebuie cearşaful şi l-am băgat sub saltea de jur-împrejur, exact cum doreşte el. Chiar aşa, a mormăit, dacă vrei poți, şi a

plecat în bucătărie, a scos două beri reci din frigider, ulti-ma bucată din salamul unguresc, cîțiva pesmeți şi la urmă brînza de la Krk pe care am primit-o de la mama. A băgat totul în el, ochii i s-au închis din nou pe jumătate, pleoa-pele erau vinete de tot şi umflate şi a stat destul de mult la toaletă. Dar totul n-a luat mai mult de o oră şi înainte să se facă unu era din nou în pat, cu halatul pe el, dar acum pe partea stîngă, nu ca înainte, pe spate şi trebuia pomit ra-dioul. Deschide radioul, dacă eşti drăguță, a şoptit. în ase-menea zile are nevoie de radio să-i țină companie ca să uite ce a facut, muzica îl ajută pe bărbatul meu împotriva remuşcărilor şi eu i-am deschis radioul. Era un concert pentru pian. Cineva cînta cît putea de repede cu amîndouă mîinile, notele se vînau una pe alta pe claviatură. Nu prea tare, a şoptit el.

L-am lăsat în pace. Am stat singură în bucătărie fără să fac nimic special. Pe la trei m-am dus să văd dacă mai doarme. Zăcea nemişcat în pat şi m-am aplecat peste el. Avea ochii închişi din nou, respira greu şi printre buzele rănite simțeam mirosul acru de bere şi de la tot vinul din noaptea trecută, noaptea istriotă cu lună, cioburi de sticlă şi sînge. Bărbatul meu dormea şi am închis radioul. Dar cînd m-am întors să plec, l-am auzit şoptind:

Mai e casa mea afară?

Abia după-amiaza tîrziu s-a sculat şi s-a îmbrăcat. Bărbatul meu era liniştit şi n-a spus prea multe. Restul după-amiezii a stat la umbră sub pergolă şi s-a holbat la casa goală, cît se vedea peste coama zidului, ce putem vedea noi, dinspre partea noastră, adică doar acoperişul şi cele două obloane de la singura fereastră de la catul de sus, de sub frontonul dinspre noi, o fereastră îngustă şi închisă în spatele obloanelor aproape negre, iar amîndouă mîinile pansate i se odiheau pe genunchi. Abia cînd s-a scurs şi

după-amiaza, a început să se mişte cu grijă; îşi privea bănuitor mîinile bandajate, ca şi cum n-ar fi fost ale lui, ci ar fi aparținut unui trup străin. Eu una aveam multe de facut, în bucătărie trebuia facut curat şi spălate vasele şi s-a fi strecurat în spatele meu fară să-mi dau seama, deo-dată i-am simțit răsuflarea în ceafa, apoi mîna stîngă, ban-dajată, pe umăr. M-am întors.

Trebuie să-ți spun ceva, a zis drăguțul meu şi era palid de tot, îşi lingea

necontenit buzele, aşa că din nou mi-a ve-nit în minte luna, pentru Dumnezeu, m-am gîndit, nu încă o dată, cine ştie ce o să-şi rănească de data asta iar el s-a uitat drept în ochii mei şi a spus trebuie să am casa asta.

Ți-e mai bine, l-am întrebat.

Trebuie, a spus. Ințelegi?

Faptul că era vorba de casa nelocuită şi nu de ceva mai rău m-a liniştit la început, dar cînd m-am gîndit la sticlele goale pe care tocmai le cărasem afară, prea multe pentru o singură noapte, cînd m-am gîndit la vinul nostru greu, istriot - eu nu beau mai mult de un pahar, hai, două - şi m-am gîndit la petele de vin de pe duşumeaua bucătăriei şi de pe fața de masă, la sîngele care a curs în chiuvetă din palmele zdrelite şi la toate cîte s-au întîmplat nu prea de mult, toate astea m-au făcut să mă simt nervoasă şi brusc m-a cuprins din nou neliniştea.

Da' nu ştim nici cine-i proprietarul, am spus. Nu-i niciodată nimeni acolo.

întreabă-l pe Beppo, a spus şi şi-a lins din nou buzele. Du-te la el şi întreabă-l. Beppo ştie tot ce-i aici, în sat.

Da' nu ştim dacă e de vînzare, am spus.

întreabă-l pe Beppo, a zis şuierînd vorbele printre bu-zele rănite, aşa că aproape mi s-a facut frică şi pentru pri-ma oară mi-a părut rău că mi-am luat casă aici, în Istria, în loc să mi-o fi luat în Slovenia sau la Primorje, mult mai

bine ar fi fost cu o casă pe una din insule, în ICrk sau Cres, înainte de război aş fi putut să-mi iau casă chiar şi în Dalmația, aproape oriunde în țară aş fi putut să-mi găsesc o casă, fără să regret pe urmă, poate chiar în Zagorje, o casă mică chiar lîngă Zagreb, aproape de munte, numai aici, în Istria, nu. De la bun început casa din Istria a fost o greşeală, micuța mea casă istriotă care mi-a ajuns atîta vreme cît am fost singură, dar în care nu e loc şi pentru bărbatul meu, o casă prea mică pentru două persoane şi despărțită doar printr-un zid de casa mare, goală care l-a vrăjit.

Promite-mi că-l întrebi pe Beppo, a spus el şi înainte să ştiu ce să-i răspund m-a lămurit că i-ar prinde bine o plimbare, o plimbare scurtă, cu toată căldura, de una lungă nu putea fi vorba, nu pe o asemenea arşită, dar de fapt se simțea mult mai bine şi, slavă Domnului! nu-l mai dureau mîinile, aproape nimic nu doare aşa de tare ca tăieturile din palmă. Nu fi neliniştită, a spus, mă gîndesc să fac doar o plimbare scurtă, pînă jos, ca să văd casa goală şi zidul din vale, de pe terasele cu măslini de la poalele casei şi eu am vrut să-i spun că nimeni nu mai coseşte iarba acolo, nici măcar Bnmo şi că el, în starea lui, ar putea să se îm-piedice şi să se lovească din nou. Dar era tocmai în starea în care nu m-ar fi ascultat, aşa că am tăcut şi drăguțul meu a spus că locul care ținea de casa goală a fost probabil vîn-dut. Odinioară, tot ce mai există acum din plantațiile de măslini şi grădinile de zarzavat de la poalele dealului tre-buie să fi ținut de casa

goală, de casa *noastră* şi e păcat şi ruşine că nimeni nu mai cultivă măslini şi nu mai are grijă de smochini aici, în sat, dar nimeni în general nu mai are grijă de nimic şi, după bărbatul meu, de aceea nu mai are Istria nici un viitor, iar de fiecare dată cînd el nu-i mai dă Istriei nici un viitor e ca şi cum ar vrea să mă facă pe mine

11

vinovată de tot ce se face aici şi mai ales de tot ce nu se face, Istria fară viitor e felul lui de a mă pedepsi pe mine, propria lui soţie.

Peste tot sînt măslini, dar măsline nu poţi cumpăra nicăieri, se plîngea el, despre smochine, ce să mai vorbim, aici, în Istria, doar păsările se pricep la smochine, zicea, doar aici, în Istria, păsările i-au pus pe oameni să planteze smochini pentru ele, nicăieri pe lume asta nu ar fi posibil, peste tot în lume omul e cel ce foloseşte natura în propriul lui interes şi nu invers, zicea el, doar aici, în Istria, e altfel, aşa se plîngea drăguţul meu, aici păsările au plantaţii pro-prii de smochini şi cînd am încercat să protestez, a început să mă lămurească cum le iau eu totdeauna apărarea, nu nu-mai păsărilor şi animalelor, ci şi oamenilor din Istria, care nu au de altfel nici un viitor, dar el de mult a înţeles că eu sînt una dintre ei, nici mai rea, nici mai bună, propria lui soţie fără viitor, deşi eu sînt de pe malul celălalt al Uckei, din Rijeka şi nu din Istria, dar apoi s-a stăpînit, şi-a lins buzele şi s-a dus.

Era una din cele mai fierbinţi zile din iulie. Am şters ultimele farfurii, am schimbat faţa de masă şi am hotărît că era prea tîrziu să mă duc la Beppo. Ceasul era aproape şase şi la ora asta Beppo apucase să se învelească în păturile lui şi era culcat pe sofaua din bucătărie ca să doarmă pînă în dimineaţa următoare. Afară ziua sta neclintită. Soarele nu mai ardea. Nici o frunză nu se mişca, pe dos, frunzele erau deschise la culoare, aproape transparente. Una din pisicile lui Beppo se întinsese pe creasta zidului dinspre casa goală, cea cenuşie cu pete, care e atît de slabă cînd nu are burta plină cu pisoii pe care Sergio trebuie pe urmă să-i omoare. Beppo nu are nervi pentru asta, mîinile lui sînt prea nesigure şi Sergio trebuie să-i omoare unul cîte unul în faţa casei lui, izbind capetele puilor de pisică, unul după

12

altul, de scara de piatră şi nici eu n-am inimă sau nervi să privesc, dar acum pisica tărcată a lui Beppo stă acolo şi moţăie în soarele după-amiezii, pe acelaşi zid unde dră-guţul meu şi-a tăiat noaptea trecută mîinile în cioburile de sticlă. Şi-a sfişiat şi cămaşa albă, m-am aşezat la masa din bucătărie şi am încercat s-o cîrpesc, cel puţin cîţiva nasturi voiam să-i cos la loc.

Cînd s-a întors bărbatul meu, am văzut imediat că ceva nu era în regulă, privirea îi era întunecată şi-i rătăcea de colo-colo, trebuie să-l fi iritat ceva ce văzuse la poalele ca-sei, aşa că n-a mai putut cerceta fiecare lucru în linişte.

A cui e grădina de legume, a întrebat el. Cineva are cartofi şi salate acolo, jos.

Grădina de legume?

Nu mă contrazice, a spus el. A cui e?

E grădina lui Dimitrij, am spus, deşi nu era chiar ade-vărat, Dimitrij nu posedă nimic aici, în sat, nici cel mai mic petec de pămînt, pusese doar stăpînire pe palma aia de pămînt de la poalele casei goale şi o săpase ca să pună cartofi, pămînt la care nimeni nu a avut vreodată pretenții, nimeni din sat nu ar fi socotit că merită osteneala să aibă pretenții la un loc cu cartofi, doar pentru că Dimitrij pu-sese stăpînire pe ceva ce nu era al lui. Cartofii şi salata au putut deci creşte în voie pe panta de la poalele casei goale, dar curînd melcii s-au năpustit pe salată, aşa că lui Dimitrij i-au rămas doar cartofii, mari şi făinoşi.

Dimitrij? De cînd are el ceva în sat, spuse bărbatul meu şi la asta nu am avut ce să-i răspund.

în schimb, eu *am* ceva să-i comunic, zise el şi aş fi vrut să-i spun că e tîrziu, că pisica lui Beppo dispăruse de pe zid, că ar putea aştepta pînă mîine, dar bărbatul meu nu putea fi oprit, nu era nici un moment de pierdut şi era ne-cesar să vin şi eu la Dimitrij, era în legătură cu casa noas-

13

tră, spuse el şi eu nu am îndrăznit să mă opun, deşi noi nu ne vedem cu Dimitrij şi soțul meu abia-l salută, destul de neplăcut într-un sat mic ca al nostru.

Trebuie să te arăți în sat, obişnuiesc să-i spun, mai ales cu femeile trebuie să te pui bine. Trebuie să te arăți intere-sat de ce au ele de povestit şi să guşti din tot ce-ți oferă, tot felul de prăjituri şi murături, dar el refuză iar, cu Dimitrij şi soția lui nu vrea să aibă nimic comun. Pe poştaş îl sa-lută. îi salută şi pe vînzătorul de peşte şi pe preot, pentru ei trei are timp, chiar şi pentru bietul clopotar care e slab de minte, clopotarul care cît e ziua de lungă aleargă de la biserică la cimitir şi înapoi şi care n-are nimic de facut decît la slujbe şi la îmormîntări, chiar şi pe bietul clopotar îl tratează cu respect, dar nu ajunge, îi spun eu drăguțului, femeile satului sînt cel puțin la fel de importante ca părin-tele Sverko cu care el spune că se întîlneşte *de dragul men,* numai din acest motiv, dacă n-ar fi de dragul tău, nici măcar nu l-aş saluta pe popă, aşa zice el, dar cu *ăsta* nu vreau să am de-a face, spune bărbatul meu, tocmai acest Dimitrij pe care acum, în starea actuală, şi-a pus în minte să-l caute imediat.

Grăbeşte-te, spuse el, abia îmi dădu timp să atîm în cui şorțul, hai, zise el,

grăbeşte-te, am vreo două să-i spun acestui Dimitrij şi eu l-am însoţit, ce puteam face ?

Dimitrij era în curtea din faţa casei. Doar o plasă de sîrmă mginită o desparte de poteca îngustă cu pietriş ce duce la cimitir şi împreună cu el afară în curte era Caesar, cîinele lui negru, care imediat a început să latre, aşa că Dimitrij şi-a ridicat privirea de la sacul de plastic mare, negru peste care sta aplecat şi în care scormonea, avea amîndouă mîinile vîrîte adînc în sac. Ce-mi văd ochii, a spus Dimitrij în vreme ce-şi ştergea mîinile de pantaloni

14

iar Caesar lătra şi se smucea în lanţul care zăngănea pe asfaltul din curte.

Bună seara, Dimitrij, am spus iar bărbatul meu, căruia îi e frică de cîinii mari, se ţinea strîns în spatele meu, da' termină, dracului, a urlat Dimitrij către Caesar şi a zmucit de lanţ aşa că bietul cîine a căzut pe o coastă şi a încetat imediat să mai latre, doar mai mîrîia încetişor. Ce-mi văd ochii, a spus Dimitrij din nou şi a zîmbit, oaspeţi de vază, dar zîmbetul nu era deloc prietenos, ci aşa, ca atunci cînd eşti prins asupra faptului şi te sileşti să zîinbesti, ca să cîştigi timp, însă bărbatul meu n-a spus nimic, prea ocupat să mă ţină între el şi Caesar.

Buba, a strigat Dimitrij în vreme ce intra înaintea noastră în casă, uite ce oaspeţi de vază avem, chiar de vază, a spus, dar tot timpul mă privea doar pe mine cu ochii lui mici, străpungători, nici un moment pe bărbatul meu şi mă privea ca şi cum eu aş fi vrut ceva de la el şi el ar fi avut nevoie de timp ca să afle ce ar putea fi, ce cău-tam aici noi doi, bărbatul meu şi cu mine şi nevasta lui Dimitrij a ieşit din bucătărie cu un polonic mare pe care îl ţinea strîns la piept, iar Dimitrij zîmbea şi nevasta lui a rîs, un rîs mic, nervos şi bărbatul meu a fost nevoit să-i strîngă mîna întinsă. Chiar de vază, a repetat Dimitrij, n-ar fi tre-buit să spună din nou, a treia oară, dar Dimitrij trebuie să fi fost foarte nesigur despre ce voiam de la el, iar faptul că bărbatul meu mă însoţea, deşi el nu se arăta niciodată în sat, trebuie să fi fost lucrul cel mai îngrijorător, bărbatul meu care altfel nici nu-l salută şi care acum a dat mîna chiar şi cu nevastă-sa, aşa că Dimitrij trebuia să creadă că el, bărbatul meu, şi nu eu, avea ceva cu el; Dimitrij i-a spus nevestei să aducă ceva de băut, contmuînd să zîm-bească, dar nu era un zîmbet frumos, iar drăguţul meu s-a grăbit să refuze.

15

Nu voia nimic şi asta de asemeni era o greşeală, cum fusese greşeală să nu-l întrebe pe Dimitrij cum merge cu cultura de ciuperci, extractul de ciuperci din sacul negru de plastic pentru care primise diplomă de la un profesor din Ljubliana şi pe care era vorba să-l vîndă mai departe, la cultivatorii de ciuperci

din Germania şi drăguţul meu nu-i spusese nimic nici despre Caesar, cîinele de trufe pe care Dimitrij îl cumpărase ca să-şi cîştige viaţa din trufe albe, în loc să cultive ciuperci în pivniţa de sub casă; toc-mai cu ajutorul lui Caesar se gîndise Dimitrij să-şi facă un loc mai bun în lume, de la ciuperci la trufe şi o altă gre-şeală a bărbatului meu fusese că nu-l chemase pe nume pe Caesar, un cîine scump care s-a dovedit a fi de rasă greşită, de fapt, de nici o rasă, fară valoare la căutatul trufelor, dar un cîine care totuşi rămăsese la casa lui Dimitrij, pentru că nu putea fi vîndut sau poate pentru că Dimitrij era prea leneş ca să-l împuşte, aşa cum se spune în sat că Dimitrij e prea leneş ca să facă copii, un cîine domic de joacă şi vesel, drăguţ cu toţi, doar că nu era cîine de trufe, un cîine lipsit de orice talent pentru ciuperci şi mai ales pentru ciu-percile de sub pămînt, în schimb era o veşnică amintire de-spre viitorul distrus al familiei şi nici măcar celebrul nume roman n-a fost de nici un ajutor, deşi era clasic şi aşa mai departe, acelaşi nume ca al împăratului de la Roma, omorît de propri lui oameni, un cîine pe care de aceea Dimitrij îl lovea cît putea de tare, cu lanţul lung de fier sau cu ce se nimerea la îndemînă; măcar lui Caesar ar fi trebuit bărba-tul meu să-i dea un picior sau să-i zică vreo înjurătură.

Aproape orice cîine poate fi dresat ca să găsească trufe, nu şi Caesar, de aceea bărbatul meu ar fi trebuit să-i spună ceva jignitor sau cel puţin să-i fi dat în treacăt o lovitură de picior, ca să-şi arate respectul pentru Dimitrij, dar nu, el nu spusese nimic şi în schimb se ţinuse speriat

în spatele meu, ca şi cum Caesar ar fi fost un cîine obiş-nuit şi respectabil, asta fusese de asemeni o mare greşeală, mai ales că eu nu ştiam ce căutăm noi aici, vreau să spun în casa lui Dimitrij, ce lucru important voia să-i spună bărbatul meu. Mie oricum nu-mi spusese nimic, dar faptul că drăguţul meu refuza acum, sub acoperişul lui Dimitri}, să bea un pahar cu Dimitrij, era o greşeală mai mare decît toate celelalte la un loc, cea mai mare dintre greşelile din seara aceea.

Bărbatul meu facu încă o dată un gest de refuz cu mîinile mari, albe.

Beau doar la masă, zise el şi Dimitrij îl privi pentru prima oară, continuînd să zîmbească.

V-aţi ars la maşina de gătit, întrebă Dimitrij, privindu-i mîinile bandajate.

L-am cercetat atent dintr-o parte, tot ce era aşteptare şi şiretenie dispăruse dintr-o dată din vocea şi de pe faţa lui Dimitrij.

Nu-i nimic grav, spuse bărbatul meu şi-şi drese vocea, poate sosise momentul să spună de ce venisem aşa neaş-teptat, dar el închise din nou gura. Soţia lui Dimitrij sosi din bucătărie cu o tavă şi pe tavă era o sticlă de *grappa* cu

patru pahare, mici ca nişte degetare. în cameră se lăsă tă-cerea, o tăcere pentru a cîştiga timp, o tăcere neplăcută care părea să ne facă pe toți nervoşi, dar drăguțul meu toc-mai timp nu mai avea; fară să se gîndească deloc, se amn-case în această situație, deşi nu era sigur că avea să se re-zolve în acelaşi moment în care lui i se păruse că e ceva ce-l priveşte, nu chiar aşa, imediat, nu fară pregătiri iar acum Dimitrij sta cu paharul în mînă şi-i zîmbea şi era la fel de sigur că o făcea ca să cîştige timp în propriul lui interes, cum era că apucase să înțeleagă cît de necugetat se aruncase bărbatul meu într-o situație despre care nici

17

Dimitrij şi nici eu nu ştiam încă nimic; şi Dimitrij continua să zîmbească, dar un zîmbet destul de strîmb, graba băr-batului meu îl luase prin surprindere şi nu-i dăduse timp suficient ca să afle ce voia de fapt bărbatul meu şi singu-rul lucru pe care-l ştiam amîndoi, Dimitrij şi cu mine, era că *aşa* nu poți discuta, nu fară ca mai înainte să-ți fi luat timp pentm ciuperci şi pentru Caesar şi să fi ciocnit un pa-har iar atunci eu, pentru a şterge toate greşelile pe care bărbatul meu le facuse şi care nu mai puteau fi uitate, l-am întrebat pe Dimitrij pe cine reprezintă tablouî de pe pe-retele din spatele lui: un bărbat într-o uniformă de modă veche, albastru-deschis, un ofițer poate, cu o mustață mare, neagră care-i ascundea gura.

E bunicul meu, spuse Dimitrij fară să se întoarcă. Bărbatul de pe tabloul din spatele lui avea o față plată şi palidă care părea să curgă afară din gulerul uniformei, un guler înalt, țeapăn, cu stele mici, aurii pe el şi Dimitrij nu s-a întors să-l privească nici după ce ne-a tumat în pahare. Ne-a tumat la toți, în afară de bărbatul meu care ținea mîna bandajată deasupra paharului.

Bunicul meu, a spus Dimitrij, maiorul Borejko. Căci eu sînt un Borejko. Nu ştiați?

într-adevăr, eu nu ştiam, în sat Dimitrij era doar Dimitrij şi nimeni nu era interesat de ce scria pe plicurile cu note de plată, iar dacă era nevoie de un nume de fami-lie, atunci toți îl foloseau pe al nevestei, născută Fleggo, şi care e din partea locului, deci, Dimitrij al doamnei Fleggo;

pentru prima oară el l-a privit pe bărbatu-meu fară să zîm-bească, ca şi cum acum, cu propria familie în spate, ar fi avut timp berechet. Dar bărbatu-meu a dat doar din cap ca răspuns şi eu am văzut ceea ce nimeni din cameră nu putea vedea, că drăguțul meu niciodată nu auzise de vreun maior ori despre

familia Borejko şi că îi era total indiferent cine

18

fusese bunicul lui Dimitrij, nu de asta era el aici, nu pentru maiorul Borejko, un adevărat Borejko, spusese Dimitrij, care în sat nu valora nimic, rutean sau ucrainian cum se pare că era, mai rău ca un polac, şi în orice caz nu de aici, iar acum era un Borejko, deşi nici eu nu auzisem vor-bindu-se de o asemenea familie şi pentru drăguţul roeu era total indiferent, am văzut asta după expresia lui şi am fost silită să-i dau dreptate. într-o uniformă aşa caraghioasă, cu stele mici, nu mai mari ca nişte pioneze, nu puteai să (i-l imaginezi dintr-o familie cu adevărat importantă, nici mă-car dacă era rudă cu Dimitrij, care oricum are diplomă de la Ljubljana şi îşi spune agronom şi uneori inginer.

Un adevărat Borejko, a repetat Dimitrij. Dar ce impor-tanţă are asta în Pelegrin, adăugă el cu un oftat, ca şi cum ar fi ştiut ce credea de fapt satul despre el.

Un portret remarcabil, spuse bărbatul meu, dar iritat şi doar ca să spună ceva.

Tata a emigrat cînd eu aveam trei ani, a spus Dimitrij. Nu mi-l aduc aminte. Nu eram decît un copil. Acum e mort de mult timp şi cu trecerea anilor devenim tot mai ase-mănători părinţilor noştri. De fapt, "ăsta e înţelesul cu o familie, spuse Dimitrij, fără să observăm preluăm părerile şi obiceiurile, chiar şi înfăţişarea părinţilor noştri, deşi în-treaga viaţă nu facem altceva decît să încercăm să scăpăm de părinţi pentru a avea viaţa noastră proprie. Dar nici mă-car cînd părinţii mor nu scăpăm de ei, spuse Dimitrij, de abia atunci ne au unde au vrut ei. Cu trecerea anilor deve-nim ceea ce de fapt am fost, fară să ne dăm seama şi dacă mă privesc în oglindă găsesc acelaşi nas strîmb care e na-sul tatălui meu. De unde aş fi putut să-l am decît de la el, spuse Dimitrij şi-şi atinse atent nasul cu mîna, cu anii mi-a crescut în mijlocul feţii un nas care nu se afla acolo înainte şi care e nasul tatălui meu, acelaşi nas pe care el însuşi l-a

19

moştenit odinioară de la tatăl lui. Acest nas-Borejko tre-buie să fi fost totdeauna acolo, dar, înainte de a ajuhge pe faţa mea, a fost obligat tatăl meu să moară, ca mai întîi să dispară al lui, spuse Dimitrij şi acum eu semăn tatălui meu la vîrsta asta, exact cum odinioară el a semănat maiorului Borejko de pe perete, bunicul meu, spuse Dimitrij fară să se întoarcă şi eu am văzut că bărbatul meu era pe cale să-şi piardă răbdarea, atît în ceea ce-l privea pe Dimitrij, cît şi nasul lui, şi la fel ca tatăl meu beau mai curînd un pahar de *grappa* decît vin, spuse Dimitrij, aşa că uneori mă întreb dacă nu cumva viaţa nu a înzestrat familia mea doar cu cîteva calităţi şi chipuri, care să ne ajungă la toţi,

doar cîte-va pentru toată familia Borejko, să şi le împartă, şi dacă ceea ce părea odinioară să fie chipul meu nu era decît o schiță de chip sau un chip de împrumut, spuse Dimitrij, aşa ca eu să am chipul adevărat doar atunci cînd cel ce îl purta n-a mai avut nevoie de el. în orice caz, asemănarea pe care eu o pot vedea acum nu exista pe vremea cînd tatăl meu mai era încă în viață, spuse Dimitrij, care împreună cu toată familia lui îl călca pe nervi pe bărbatul meu. Cum puteți şti, întrebă el, doar nu vi-l amintiți pe tatăl dum-neavoastră, dar Dimitrij nu-l văzu şi nu-l auzi, ocupat cum era cu diferitele chipuri ale familiei Borejko şi cu necazul că doar unul a ajuns la el, şi aşa de tîrziu.

Tatăl meu a fost obligat să emigreze şi să moară, ca eu să pot avea un chip propriu, tot aşa cum tatăl meu nu a putut avea o față proprie înainte s-o moştenească de la tatăl lui, adică de la bunicul meu, iar în vreme ce Dimitrij inventaria chipunle familiei, am cercetat portretul de pe zidul din spatele lui şi poate că Dimitrij se referea la gura de sub mustață; poate că tocmai gura o moştenise Dimitrij de la tatăl lui şi tatăl lui de la al lui, bunicul lui Dimitrij, dar nimic mai mult. Nu ochi, urechi sau felul în care era

implantat părul, nici măcar nasul pe care îl pipăise Dimitrij pe propriul lui chip, nici bărbia sau fruntea sau părul, şi din gura pe care trebuie s-o fi moştenit im se vedea nimic pe tablou, ascunsă cum era sub o mustață nea-gră pe care Dimitrij de asemenea nu o moştenise, căci el era blond şi ras.

Aşa că pînă la urmă mi-am primit chipul trimis de în-treaga familie Borejko, spuse Dimitrij şi oricare dintre ei ar putea imediat să-l recunoască ca propriul lui chip. LJn asemenea lucru e numit tradiție şi ține la un loc o familie, spuse el mulțumit, şi la fel cum odinioară tatăl meu şi înaintea lui bunicul meu au încetat să bea vin roşu, spuse Dimitrij, întorcîndu-se şi ridicînd paharul cu *grappa* spre tabloul din spate, ca şi cum deodată şi-ar fi dat seama că uitase să închine cu decedatul în uniformă, iată, beau *grappa* în loc de vin, iar eu mi-am privit bărbatul şi am văzut că reuşise să se enerveze, că se săturase de familia Borejko. Dar chiar cînd mă gîndeam să spun ceva, ca să scăpăm cu menajamente de familia lui Dimitrij, el ridică paharul şi ne întrebă dacă nu vrem să-l vedem pe tatăl lui, fiul maiorului şi, înainte să apucăm să spunem ceva, trase sertarul de la măsuța de lîngă canapea.

Eu, care şedeam pe canapea lîngă el, am putut vedea că sertarul era plin de fotografii. In mare dezordine era păstrată aici ceea ce trebuie să fi fost întreaga familie Borejko, fară nici un respect pentru origine şi rang, o fa-milie care nu-i lăsase lui Dimitrij nimic, afară de un chip. Dar acum era vorba să-l găsescă pe

tatăl său. Doar fiul maiorului era interesant şi Dimitrij dădea de-o parte cu grijă rude despre care nu era vorba acum, poate veri ori rude foarte îndepărtate care se nimeriseră deasupra dintr-o simplă întîmplare, bătrîni şi tineri, fară consideraţie pentru gradul de rudenie, un băieţel cu părul pe oală, pe un cal cu

rotile, o doamnă severă, un coşar cu un purcel în braţe, domni cu pălării caraghioase şi un prunc pe burtă pe o blană de oaie, studenţi cu bastoane de bambus, chipuri pa-lide şi netede care aminteau de tuberculoză şi boli nevin-decabile, dar nici una dintre fotografii nu era cea căutată şi Dimitrij răscolea cu amîndouă mîinile în sertar, vînîndu-şi tatăl; se folosea de amîndouă mîinile, aşa cum mai înainte în curte le vîrîse în sacul de plastic negru, ca şi cum o fa-milie ar fi fost de asemenea un fel de semănătură sau un sac negru în care sîntem vîrîţi cu toţii.

Acum era aici, suspina Dimitrij, referindu-se la tatăl lui, iar eu mă întrebam cine ar fi putut pune în ordine o asemenea familie, desigur nici unul care venea din afară prin căsătorie şi poate nici însuşi Dimitrij. Priveşte, aici era, brusc tatăl lui Dimitrij îşi făcuse apariţia de la fundul sertarului şi el îşi ridică cu grijă părintele, cu amîndouă mîinile, fotografia în tonuri brune a tatălui într-o atitudine înţepenită.

Propriul meu tată, spuse Dimitrij.

Dedesubtul fotografiei sta cu litere aurii Taborstrasse/ Wien, atelje Lowy şi singurul lucru care putea fi spus de-spre bărbatul de pe fotografie era că nu avea nici cea mai mică asemănare cu Dimitrij. Chiar aşa de prost şedeau lu-crurile cu tradiţia şi moştenirea de chipuri şi nasuri în fa-milia lui Dimitrij, iarjudecînd după dezordinea dm sertar, lucmrile nu păreau să stea mai bine cu familia Borejko decît stăteau cu propria lui casă, construită direct pe pă-mînt, cărămidă peste cărămidă, fară tencuială, o casă fară tapete şi o curte înconjurată cu plasă de sîrmă stricată, deşi avea o panoramă extraordinară peste întreaga Istrie, cum obişnuia el să spună, o privelişte de care el nu se satură niciodată, dar care poate fi văzută doar din casă, aşa că Dimitrij stă doar înăuntrul casei ca să se bucure de pri-

velişte şi nu-i pasă cum arată casa pe dinafară, nu aude ce spun despre casa lui cei ce trec prin faţă în fiecare du-minică, văduvele şi babele cu flori şi lumînări pe drum spre cimitir.

Bietul meu tată, spuse Dimitrij, vorbind cu fotografia, nu cu noi, iar ce se spunea duminica, de partea cealaltă a gardului de sîrmă, nu-l privea; ocupat cu extraordinara lui privelişte, nu-i păsa de astea, exact aşa cum vorbea acum cu

tatăl mort, emigrantul, fără să-i pese de oaspeții pre-zenți şi singura dată cînd Dimitrij avea şi altceva decît lovituri şi înjurături pentru cîinele lui era cînd Caesar, du-minicile, se năpustea lătrînd la gard şi speria lumea de partea cealaltă a plasei de sîrmă, văduve şi babe care după slujbă treceau prin fața casei lui Dimitrij cu flori şi lu-mînări şi coroane, lume care cel puțin avea un mormînt la care să meargă, toate babele şi văduvele negre în drum spre mormintele de familie, iar Caesar lătra după ele şi se smucea spre plasă.

Numai Dimitrij nu are nici un mormînt la noi, pe nici o piatră din cimitir nu stă numele Borejko, aici, la noi, fa-milia Borejko a trebuit să se mulțumească cu un sertar de masă şi în această colecție de fotografii de familie doar una îl interesa pe Dimitrij, fotografia propriului lui tată, la fel cum casa lui îl interesa doar dinăuntru şi pentru pri-velişte; şi mie îmi părea rău de Dimitrij, deşi el aici, la noi, în sat, trece drept filozof, un străin care e împăcat cu ce-i oferă natura în fața ferestrei, fară să văruiască şi să aibă grijă de casă, iar asta e din vina sîngelui străin, aşa se spune în sat, sîngele rutean, un sînge subțire care nu dă destulă putere, un sînge pentru visări, dar nu pentru ordine şi muncă, iar aici, în sat, oamenii nu au încredere într-un asemenea sînge.

23

Nu stă Dimitrij cît e ziua de lungă în fața priveliştei lui? Norul trece pe cer, soarele răsare şi apune şi ceea ce el nu face în casă i se transformă în minte într-un şir lung de fantezii şi visări, iar nici una dintre ele nu trebuie cu-rățată şi greblată sau pusă în practică, aşa cum nici un vis vreodată nu a fost deajuns ca să ari un ogor sau să zideşti un hom. Dar aşa e Dimitrij, aşa se zice în sat, un biet dia-vol ca noi toți, deşi nu de aici, ci venit, un venetic, ucrai-nian, nici măcar polac, un visător bun de nimic care tră-ieşte cu cartofi din pămîntul care nici măcar nu e al lui şi cu priveliştea care se află acolo pentru oricine are chefs-o vadă. Deşi cu priveliştea el e mai mult decît satisfacut, cu toate că are casa strîmbă şi 'trufele albe au rămas sub pămînt, cu toate că ar fi fost mult mai bine dacă el ar fi scos din pămînt trufe şi nu cartofi, dar totul e din vina sîngelui rutean subțire, aşa se zice în sat, iar sîngele satu-lui e gros şi albastru-închis şi curge greu, precum cel mai bun ulei de măsline, un sînge care picură din gîturile tăiate ale găinilor, care țîşneşte din porcii înjunghiați şi i se urcă la cap oricui din sat, chiar şi celui ce nu are cap, aşa că drăguțul meu se înfurie mereu şi gîndeşte că măcar unu, doi ar fi meritat să fie descăpățînați. Totdeauna satul ăsta a fost

mîndru de sîngele lui. Dar în ceea ce mă priveşte, nu vreau să am de-a face cu asta, niciodată n-am putut vedea sînge fară să mi se facă greaţă şi în fiecare an mă ţin deo-parte cînd se fac tăierile, mi-e deajuns cu izbucnirile co-lerice ale drăguţului, cu tensiunea lui de care nu se îngri-jeşte, prea înaltă, cu medicamentele pe care uită să le ia, şi ca şi cum toate astea n-ar fi deajuns, cu amîndouă mîinile ciopîrţite azi-noapte, pline de sînge, înfăşurate în bandaje.

Asta e chiar dinainte de a înceta să bea vin, spuse Dimitrij şi ţine poza aşa aproape de ochi, că nimeni nu mai

poate s-o vadă. Tatăl meu, spuse Dimitrij. Inspector ge-neral! Krumholz în persoană l-a numit.

De unde ştiţi, întrebă bărbatul meu şi Dimitrij privi la el uimit, dar fără să-i răspundă la întrebare.

De unde ştiţi asta, repetă bărbatul meu.

Ce, spuse Dimitrij.

Cum puteţi şti toate acestea despre un tată pe care nu l-aţi întîlnit niciodată, spuse drăguţul. Ce bea şi ce nu bea?

Dimitrij îl privi îndelung pe bărbatu-meu şi apoi o privi pe nevastă-sa, ştearsă şi invizibilă ca totdeauna, deşi de fapl acum cineva o privea. Altminteri nimeni nu-i vor-bea nevestei lui Dimitrij, decît despre vreme ori despre acei copii pe care ea nu-i avea şi faptul că bărbatul meu îi dăduse mîna, deşi bandajată, cu siguranţă o măgulise, dar în acelaşi timp o facuse mai zăpăcită şi mai nesigură ca de obicei. Nu se aşteptase la o asemenea atenţie şi acum încerca să-i zîmbească drăguţului meu şi în acelaşi timp să aprobe din cap, da, Krumholz, spuse ea, dar zîmbetul şi ceea ce spunea păreau doar să contribuie la stinghereala generală; Dimitrij facu o grimasă şi soţia lui rîse din nou nervos, ca şi cum s-ar fi simţit uşurată că nimeni nu mai voia nimic de la ea şi că în curînd va fi uitată din nou.

Aveţi dreptate, spuse în cele din urmă Dimitrij, acum zîmbetul îi revenise pe faţă, acel zîmbet răutăcios şi vi-clean cu care încerca să cîştige timp. Dar noi, cei din fa-milia Borejko avem ţinere bună de minte, noi ne amintim chiar lucruri la care nu am fost de faţă. Asta se numeşte legătură de sînge. Credeţi-mă, ea poate aproape înlocui un tată. Sîngele adevărat ţine în viaţă chiar şi pe cei morţi.

într-adevăr, spuse bărbatul meu.

Deşi nu în toate familiile, spuse Dimitrij. Căci sînt fa-milii care au motivele lor ca să nu-şi amintească. Cu sigu-ranţă ştiţi ce vreau să spun.

Ce vreţi să spuneţi, zise bărbatul meu. Chipul lui era ca şi cum ar fi fost

mîzgălit cu cretă udă, dar Dimitrij conti-nua să zîmbească şi nu-şi lua privirea de la el. Nu fiţi neli-niştit, dumneavoastră aveţi cu siguranţă purtări frumoase. Se vede pe dumneavoastră că ştiţi să mîncaţi cu cuţit şi furculiţă. Pun pariu că ştiţi care tacîmuri trebuie să stea în stînga şi care în dreapta farfuriei, şi Dimitrij se sprijini de spătarul canapelei, zîmbindu-i.

Tot ce aţi învăţat aşa de bine de la familie pare să nu vă oprească să aveţi puncte de vedere proprii chiar şi în lu-crurile care nu vă privesc, spuse bărbatul meu şi eu am înţeles că era vremea să plecăm acasă, dar am înţeles-o prea tîrziu şi Dimitrij sta pe canapea şi continua să zîm-bească bărbatului meu, zîmbetul duşmănos nu-i părăsea faţa şi încă nu terminase cu drăguţul meu, deşi el venise să-l tragă pe Dimitrij la răspundere, şi nu invers.

Purtările frumoase sînt un lucru bun, continuă Dimitrij. Chiar şi eu încerc să fiu politicos atît cît se poate. Dar ade-sea politeţea stă în drumul unor lucmri mai importante. De exemplu, sinceritatea. Şi asta tot de la familia mea am învăţat-o.

Vă permiteţi cam mult, spuse soţul meu.

Sînt un Borejko, zise Dimitrij scurt. Zîmbetul îi dis-păruse brusc.

Da, adevărat, spuse bărbatul meu. Prin urmare, sînteţi un Borejko? Dar atunci, puteţi să-mi explicaţi dacă ţine de distinsele dumneavoastră purtări să săpaţi m pămîntul al-tora. Sau o faceţi doar dacă e casa goală?

Ce casă?

Din nou faţa lui Dimitrij era cu totul ştearsă, ca şi cum, cu tot tabloul de pe perete, ar fi fost lipsit de părinţi şi în loc să-şi fi moştenit chipul, l-ar fi găsit pe stradă. Nici un zîmbet nu se mai afla acolo, ca să cîştige timp şi să în-

depărteze surprinderea şi acesta ar fi fost momentul în care eu să mă ridic şi să spun că e vremea să plecăm acasă, chiar e foarte tîrziu, atunci ar fi trebuit eu să mulţumesc pentru conversaţie şi că am putut cunoaşte mai bine cîţiva membri ai familiei Borejko, dar am rămas aşezată pe cana-pea şi în loc să spun ceva pentm a salva situaţia, a spus bărbatul meu ceva ce a facut-o şi mai rea, în casa *noastră,* a zis el, aţi săpat un tunel de la ce numiţi dumneavoastră grădină de zarzavat drept sub casa noastră, şi în loc să mă scol să-mi iau rămas bun, s-a ridicat bărbatul meu, dar nu ca să spună la revedere şi să părăsească această casă, fară să mai insiste asupra celor spuse; de ce nu luaţi loc, a zis Dimitrij şi s-a întors facînd apel la mine, de ce nu luaţi loc, a repetat ceea ce tocmai spusese.

Ce aţi căutat în casa mea, spuse bărbatul meu, dar Dimitrij nu a răspuns, în schimb l-a aşezat pe tatăl lui printre celelalte fotografii, a împins la loc sertarul şi s-a ridicat de pe canapea.

Buba, a spus el, unde sînt țigările mele şi fară să aş-tepte răspunsul a părăsit camera şi cînd s-a reîntors avea o țigară în gură, astea sînt țigările mele, a spus soția lui, da, da, a zis Dimitrij fară să-şi scoată țigara din gură. S-a aşezat din nou pe canapea şi i-a spus bărbatului meu, care încă mai sta în picioare în spatele scaunului, aşa, casa *dumneavoastră,* da, i-a răspuns drăguțul, ați săpat sub ea.

Prin urmare el are o casă aici la noi, a zis Dimitrij şi era greu de ştiut dacă îşi vorbea cu voce tare sau îi spunea nevestei, privirea-i colinda prin odaie, dar ca şi cum nimic din ce se petrecea acolo nu-l privea de fapt, şi noi care cre-deam că soția lui are o casă aici, în sat, spuse Dimitrij, ce spui, Buba? Dar ne-am înşelat, el, cel de colo şi-a cum-părat casa goală care a stat şi l-a aşteptat tocmai pe el, sau pe oricine s-ar fi întîmplat să-i treacă prin față, a zis Dim-

27

itrij şi l-a arătat cu degetul pe drăguțul meu. Gîndeşte-te! A pus stăpînire pe casa goală şi mă acuză că m-am băgat în casa *lui.*

Dar eu îi cunosc pe cei de soiul dumneavoastră, a spus Dimitrij cu voce ridicată, am înțeles de la început că beți, şi acum Dimitrij îl privi în ochi pe bărbatul meu care cu amîndouă mîinile bandajate se ținea strîns de scaunul din față, de îndată ce ați apărut aici în sat am băgat de sea-mă că sînteți unul din ăia care caută motiv să bea, spuse Dimitrij bărbatului meu, şi cînd nu mai puteți bea, aveți nevoie de un pretext ca să ne explicați nouă, ăstorlalți, de ce nu mai puteți bea, spuse Dimitrij; iar ceea ce spunea Dimitrij erajignitor şi pentru mine, mersese prea departe, chiar dacă bărbatul meu se purtase inacceptabil, dar Dimitrij nu se mai putea opri, unul de teapa dumnea-voastră se agață de orice ca să poată să se îmbete ori să nu bea pentru că sînteți prea mahmur ca să mai puteți bea, spuse Dimitrij, dar eu imediat am văzut că sînteți un bețivan, deşi vă considerați prea fin ca să ieşiți în uliță şi să cădeți în şanț ca Beppo. Nu unul ca dumneavoastră, o, nu, spuse Dimitrij. Dumneavoastră sînteți bețiv pe ascuns, stați singur acasă cu pahar cu picior şi un biscuit şi vă convingeți singur că mîncați, deşi de fapt trageți la măsea.

Dar eu îi cunosc pe cei ca dumneavoastră, spuse Dimitrij, orice pretext e bun. 0 casă care nu vă aparține, o minciună, orice vă e de ajuns ca să ascundeți că nu vă interesează altceva decît sticluța. Dar sub acoperişul meu nu permit ca un bețivan să mă numească tîlhar, spuse Dimitrij, ați priceput?

Ce-i aiureala asta, Borejko, țipă bărbatul meu şi era prima oară cînd îl chema pe numele pe care Dimitrij însuşi şi-l dăduse şi căruia îi acorda atîta importanță, un nume

28

care nouă nu ne spunea nimic, dar căruia aşa de neaşteptat îi venise rîndul să fie folosit.

Numiţi aiureală, spuse Dimitrij zîmbind. Buba, auzi ce zice, aiureală, poate nu-i chiar aşa de prost, ce spui, Buba şi Dimitrij se întoarse spre nevastă-sa ca şi cum nimeni în afara ei nu s-ar mai fi aflat în încăpere, ai auzit, Buba, spuse Dimitrij cu voce ridicată, o numeşte aiureală şi ne-vasta lui Dimitrij rîse nervos.

Acum, ajunge! strigă bărbatul meu.

Aşa credeţi, că ajunge, zise Dimitrij. Vă este deajuns, nu-i aşa? Dar poate dumneavoastră ştiţi despre casa goală ceva ce noi nu ştim? Poate dumneavoastră sînteţi cel ce ne datoraţi o explicaţie?

Am văzut tunelul cu ochii mei, strigă bărbatul meu şi eu m-am ridicat şi mi-am pus mîna pe braţul lui, iar Dimitrij s-a ridicat la rîndul lui şi a strigat rahat, înţelegeţi dumnea-voastră, strigă Dimitrij, rahat, nimic altceva decît rahat! Două sute de ani rahatul din casă a mers direct jos pe deal şi peste pantă prin tunelul de canalizare, a ţipat Dimitrij, rahat obişnuit, înainte ca persoanele fine ca dumneavoas-tră să se cace în closete cu apă şi rahat e tot ce au lăsat după ei oamenii care au locuit odinioară în casă, dar eu cel puţin pot să le mulţumesc pentru ce au facut pentru sa-latele mele, strigă Dimitrij, deşi eu una socoteam că ar fi fost mai bine dacă Dimitrij s-ar fi mulţumit cu cartofii de sub pămînt, salata o mîncaseră melcii şi l-am mîngîiat pe spate pe drăguţ ca să-l liniştesc, cu grijă, ca mînia să nu se întorcă asupra mea; dar ce spusese Dimitrij nu putea fi decît adevărat într-o casă aşa veche şi care stătuse goală aşa de mult, salata şi cartofii din grădina lui Dimitrij erau dovada suficientă.

Locul unde tunelul de scurgere ieşea la lumina zilei era locul cel mai potrivit pentru o grădină de zarzavat, acolo

pămîntul era cel mai bun, deşi nu i se mai pusese îngră-şămînt de cînd rămăsese casa goală şi eu aş fi vrut să spun ceva despre salata şi cartofii lui Dimitrij, ca să-l rog de iertare pentru greşeala bărbatului meu, aş fi vrut să laud salata şi cartofii aşa ca să nu mai trebuiască spus nimic de-spre tunel, dar înainte să-mi iau curajul de-a începe, lu-mina electrică a pîlpîit; lampa de deasupra mesei şi becul de la intrare pîlpîiră, lumina se stinse şi se reaprinse iar apoi dispăru şi deodată s-a auzit un bubuit deasupra ca-petelor noastre, ca şi cum s-ar fi prăbuşit tavanul. Furtuna era deasupra noastră şi chiar atunci a

revenit lumina, o lu-mină slabă, tremurătoare, iar afară se rostogolea un bubuit surd peste vale.

Gata cu zilele fierbinți şi lungi de iulie, gata cu zilele nemişcate şi fară aer!

în sfirşit, venise furtuna şi împotriva furtunilor dinspre sud nu există nici o apărare. Viscolul şi iama sînt destul de rele, dar nimic nu te apără împotriva vîntului de sud din vară, care rupe crengi din copaci şi le poartă răsucindu-le prin livezile din Pelegrin, peste povîmişuri şi prăpăstii iar cea care ne trimite asemenea fiirtuni e marea de la orizont, marea verde care vara vine pînă aici, sus, la noi, dar sub formă de furtună şi face ca frunzele copacilor să se în-negrească şi să înghețe; şi mai teribilă decît o vară cu fur-tună e vara cînd marea nu vine deloc, cînd soarele pîr-joleşte iarba şi frunzele şi tot ce creşte prin grădini şi în natură prinprejur, cînd pielea de pe oameni şi animale crapă, verile noastre istriote fără mare, cu constipări şi veşnice dureri de cap, iar vînzătorul de peşte spune că scoicile cresc atunci cum o mai fac doar la lumina lunii, tocmai într-o vară dintr-astea au ele gustul cel mai bun şi vindecă lingoarea, deşi bărbatul meu care nu e de pe aici numeşte toate astea superstiții; drăguțul meu refuză să

30

creadă în vreme, doar din cauză că el nu ştie de ce sînt ca-pabile vremea şi marea aici, la noi, în Istria. lar acum era deasupra noastră, în sfirşit venise furtuna şi Dimitrij spuse duceți-vă repede acasă înainte să vină ploaia, grăbiți-vă şi Buba ne deschise uşa afară, în noapte.

încă o dată drăguțul meu a fost obligat să-i întindă mîna, o mînă cu totul albă în întuneric, dar pe a lui Dimitrij nu a strîns-o şi în curte Caesar se adăpostea de furtună scîncind lîngă zidul casei; cel mai distins din familia asta tot cîinele era, cîinele bun de nimic care purta numele unui împărat asasinat.

Grăbiți-vă, strigă Dimitrij după noi şi înainte să des-chid portița de la propria noastră casă am simțit cum pri-mele picături grele de ploaie îmi cădeau pe față, dar fară să se vadă în întuneric şi cea mai rea dintre toate e ploaia noastră invizibilă noaptea, ploaie pe care vîntul o izbeşte orizontal de ziduri şi pereți, care vopseşte în negru pietrele şi zidurile scunde, care îmi smulge toate florile din gră-dină, lasă doar tulpini şi frunze rupte, în casă am scos tele-fonul din priză şi m-am grăbit din nou afară, în livadă, să strîng rufele. Vîntul îmi lipea de față în întuneric cearşafu-rile umede, cearşafuri care nu apucaseră să se usuce, dar mai aveam timp să le salvez de ploaie şi am bîjbîit după ele în beznă, unul după altul am tras jos cearşafurile de pe frînghie, cearşafuri ude şi grele pe care vîntul le înfaşura în jurul meu şi în bucătărie uitasem să închid fereastra, obloanele pocneau şi se izbeau înainte şi înapoi iar afară fulgerele luminau cerul deasupra văii, un fiilger după altul şi cînd am închis fereastra am rămas fără

suflare în beznă.

în întuneric îmi auzeam propria răsuflare şi un sunet nou, de afară, un susur constant care creştea în intensitate, un şuruit ca şi cum cineva ar fi deschis un robinet uriaş;

era ploaia, sunet adonnitor ce creştea în întuneric şi abia

în bucătărie am simțit cum spinarea începuse să mă doară din nou. M-am aşezat la masă şi am încercat să stau cît de liniştită puteam şi apoi am pomit, din nou singură, cu ceva ce pulsa şi durea. Doar să nu mă încordez, să nu-i opun rezistență, să las tot ce doare să se răspîndească în trup şi atunci va înceta curînd iar chipul îmi era ud, de lacrimi ori de ploaie ori de la rufe, nu ştiam, numai că ceva îmi curgea pe față şi nimeni nu era acolo să vadă, bărbatul meu pro-babil că se culcase.

Afară se năpustea ploaia şi furtuna asta mai mare decît mine era o consolare. în prăpădul acesta, mai mare decît tot ce durea şi făcea rău în mine, era mai multă consolare decît dacă drăguțul meu ar fi venit cu mine în beznă şi m-ar fi ajutat să strîng rufele, vreau să spun, în loc să se ducă să se culce, asemenea furtună era, una care curăță şi aeriseşte. Doar să nu i te opui, am spus în sinea mea, să nu rezişti la ceea ce îți face rău şi te doare şi în fața mea pe masă erau cearşafurile noastre pe care le salvasem şi m-am aplecat peste ele şi m-am lăsat pradă durerii iar cînd spinarea nu a mai zvîcnit şi nu m-a mai durut şi după ce am facut ce mai era de facut în bucătărie, m-am dus în dor-mitor unde bărbatu-meu dormea de mult. Adormise, din-colo de toate greşelile şi dezamăgirile. Trăsese cearşaful peste cap şi eu î-am ridicat şi l-am privit, dormea cu gura deschisă. M-am aşezat alături de el pe marginea patului. Cu grijă, să nu-l trezesc, i-am mîngîiat părul cămnt buclat, pe ceafa unde cîrlionții erau mai deşi şi am ştiut că nu există nici o altemativă, după tot ce se întîmplase deja, eu însămi aş fi ca nebună dacă ar continua la fel şi că primul lucru pe care îl aveam de facut a doua zi, dacă va permite ploaia, era să vorbesc cu Beppo.

A doua zi, era luni, am mers la Beppo cu cîteva prăji-turi învelite în hîrtie ca să-l întreb despre casa goală. în

timpul nopții cerul se curățase şi era senin, soarele era din nou acolo, nici

furtunile din sud nu au putere asupra soa-relui aici, în Istria. Ca în toate diminețile, Beppo şedea cu fața lui roşie şi cu picioarele încrucişate sub copacul din curte. încă nu începuse să bea. Era prea de dimineață şi Bruno nu deschide înamte de unsprezece.

Beppo, i-am spus, bărbatu-meu vrea să cumpere casa goală. Nu ştiu ce l-a apucat, dar noaptea se cațără pe zidul de la grădină, cine ştie ce face de partea cealaltă a zidului. *Caro mio Beppo,* a cui e casa, cine e proprietarul, am zis, spune-mi, pentru numele lui Dumnezeu, cine e, pentru că eu nu am nici cea mai mică idee. Cît pot să-mi aduc aminte, a stat totdeauna închisă şi goală, dar înainte nu se cățăra nimeni peste zid, în orice caz, nimeni dintre noi, nu într-o casă goală şi încuiată, i-am spus lui Beppo, nu în locurile astea. La noi, în Istria, ar fi fost de neconceput, dar bărbatul meu nu este de aici şi el a început să o facă, se cațără înainte şi înapoi peste zid, chiar şi cînd e lună plină, mi-e teamă că dacă nu o cumpără şi nu găseşte ce caută el de partea cealaltă a zidului, cu noi n-o să mai fie cum era înainte. Mă înțelegi, Beppo? Nici dumneata nu o să mai ai pace. De fapt, cine e stăpînul casei, am spus şi Beppo m-a privit şi tot ce-am putut vedea erau ochelarii lui sparți pe fața roşie şi el a arătat peste cimitir, drept spre apus, spre Trieste, a mormăit ceva care părea să fie signora Tina ori Nina, mai mult n-am scos de la el şi am renunțat. Era prea devreme, dar i-am dat prăjiturile învelite în hîrtie şi îm-preună cu ele i-am pus în mînă cîteva bancnote, doar se apropia ora unsprezece şi dimineața Beppo e cel mai în-setat, curînd prăvălia lui Bruno avea să se deschidă.

Cînd m-am întors, drăguțul meu, proaspăt ras, sta în fața casei. Ce zi, a spus bărbatul meu şi a căscat, îşi mijea ochii spre soare şi eu i-am spus că trebuie să ne ducem la

33

Buzet. Conduci tu, a spus, fară să întrebe ce aveam de facut la Buzet. Trebuie să fi fost bine dispus, căci altfel drăguțul evită Buzetul, acolo în cîmpie e prea cald pentru el, tensiunea lui nu se împacă cu o arşiță aşa de mare într-un oraş aşa de mic. Dar în dimineața asta fluiera, cum obişnuieşte să facă doar cînd e mulțumit cu sine însuşi, fluiera *Komm mit nach Varazdin.* Cu Lehăr nu vrea să aibă de-a face, dar din Kălmăn poate fluiera melodie după melodie cînd e bine dispus, eu una nu pot distinge între unul şi altul, deşi bărbatul meu spune că e exclus, nimeni nu poate fi aşa afon să nu facă imediat diferența între Lehăr şi Kălmăn pe care l-a admirat chiar şi Amold Schonberg şi pentru a-mi demonstra deosebirea între mu-zică şi ceea ce se dă drept muzică, cum spune el, bărbatul meu obişnuieşte să-mi fluiere o melodie de Lehar după ce toată ziua a fluierat Kălmăn, o singură melodie de Lehăr, ca exemplu negativ; aşa ca soția mea să facă, o dată pen-tru totdeauna, deosebirea între muzică şi muzică, spune el şi

cînd a terminat de fluierat o melodie întreagă de Lehăr, spune, vezi deosebirea? Da, spun eu, deşi nu s-a auzit nici o deosebire, spun „da", doar ca să-şi păstreze buna dis-poziție şi bărbatului meu i se face negru înaintea ochilor şi imediat s-a terminat cu orice bună dispozitie. Era Kălmăn, spune el. Nu Lehăr. Am fluierat tot Kălmăn, numai ca să te pun la încercare.

Am ştiut-o, spune el pe urmă, nu-ți pasă de nimic ce e important pentru mine, dar în dimineața asta e bine dispus şi mulțumit cu sine. Stă cu brațele încrucişate lîngă mine în maşină şi fluieră, Kălmăn sau poate Lehăr, dar fară să mă pună la probă, să spun care din ei este. Asemenea dispoziție avea drăguțul meu lunea aceea şi în Buzet am luat-o la dreapta peste pod, pe ulița strîmtă în pantă care duce la biroul de cadastru sus, în oraşul vechi, chiar dea-

supra casei în care locuieşte preotul nostru, părintele Sverko şi am parcat maşina în fața biroului de cadastru, unde pavajul e aşa de uzat, că e lustruit ca într-o sală de bal şi aproape transparent. Soarele era acum sus, pe cer şi pietrele începeau să emane căldură, dar la birou nu se afla aproape nimeni. Era vremea prînzului, funcționarii mai importanți erau deja la ei acasă, pentru tot restul zilei, în spatele ferestrelor închise; doar o doamnă în halat albastru şi cu fire de păr pe bărbie sta în spatele unui pupitm.

Doamne, sfmte, ce-ați pățit la mîini, a strigat cînd a ridicat ochii de pe registrul din față şi a dat cu ochii de noi.

I-am spus că am dori să ne aruncăm ochii prin hîrtiile ei, în registrul de proprietăți, dacă se poate, ca să vedem ce e scris despre Pelegrin, soțul meu s-a înclinat şi a început s-o lămurească că nu trebuie să se necăjească pentru mîi-nile lui, nu e nimic grav, curînd se vindecă rănile şi nu-l mai dor, doar înainte să adorm le simt, a spus bărbatul meu, înainte să adorm mă dor, Doamne, sfinte, a spus doamna din spatele pupitrului şi pe urmă, Pelegrin, dați-mi voie, a spus ea, Pelegrin nu e pe drumul spre Motovun?

Exact aşa e, a spus bărbatul meu şi s-a aplecat peste pupitru. De la Motovun ajungi mai întîi la Draguc, de la Draguc o ia drumul mai departe, la Veli Mlun, care se află de partea asta a lui Mali Mlun, dar de la Mali Mlun trebuie să fii atent, zise el, înțelegeți, îi spuse doamnei de la birou, nu trebuie să scapi ieşirea laterală la dreapta, aha, la dreap-ta, spuse ea, la dreapta, spuse drăguțul, trebuie să te uiți după indicator, care nu e pus la marginea drumului, unde ar trebui, e aproape între copaci, adică între cei cîțiva co-paci care au mai rămas, spuse drăguțul meu, înțelegeți ce vreau să spun, Doamne, sfuite, zise doamna de la birou, adică aproape jos, pe rîu, la dreapta de şosea, unde oficiul silvic din Buzet a tăiat aşa mulți copaci, că nu mai cresc

trufe, puteți să credeți una ca asta, spuse doamna, o ade-vărată catastrofă, spuse drăguțul meu, o catastrofa eco-nomică națională! Deşi dacă veniți din cealaltă parte, con-tinuă el, adică dinspre Buzet, atunci se trece mai întîi prin Vrh şi Groznjan, şi pe urmă trebuie să ai grijă să nu o iei la dreapta, adică nu spre Senj, spuse doamna, în nici un caz spre Senj, spuse drăguțul, în loc, continuați doar drept înainte şi după vreo jumătate de kilometru se vede indi-catorul, dar acum, bineînțeles, pe stînga şoselei.

Ce stă pe indicator, întrebă doamna din spatele pupi-trului. Pelegrin, spuse drăguțul. Pe indicator stă Pelegrin. Da, spuse doamna din spatele pupitmlui, povestiți aşa de interesant.

Da, drept, peste munte, spuse drăguțul mulțumit şi privi în jur prin birou, la toate registrele care erau puse în rafturile ce se înălțau pînă la tavan, la calendarul de perete de anul trecut, cu o blondă goală care se acoperea cu un cauciuc de maşină, la pînzele de păianjen care filfiiau lent înainte şi înapoi în colț, sub tavan, la crucifixul cu flori de cîmp uscate, la stativul de umbrele, la ghivece şi la chiu-veta cu un singur robinet, de apă rece şi puteam vedea că era într-o dispoziție excelentă; în tinerețea lui, drăguțul meu locuise cîțiva ani la Praga.

Pelegrin, Pelegrin, trebuie luată scara, suspină doam-na. Se ridică de la pupitru şi se duse la o scară sprijinită de perete, în dreapta uşii, pe care eu nu o văzusem cînd am intrat în încăpere, bărbatul meu trebuie să se fi simțit acum ca la el, acasă, nu se poate, spuse el cu voce înaltă şi stu-diată, ca şi cum ar fi fost la teatm, protestez, strigă el, dacă e vorba să-şi pună cineva viața în primejdie, eu voi fi acela, protestez şi doamna îl privi încîntată pe bărbatul meu care imediat înaintă, ca să se ocupe de scară. Dar, cu mîinile lui bandajate, nu mergea, nu putea să o țină sau

poate că scara era prea grea pentru el, aşa că doamna, blînd dar hotărît, îl dădu la o parte, aşa, spuse ea, lăsați-mă pe mine să mă ocup de scară şi se întoarse spre mine, ce bărbat încîntător aveți, iar drăguțul meu nu putea pierde o asemena ocazie, cu o mînă bandajată se izbi în piept şi pe cealaltă o duse la frunte, nu mă mustrați, strigă el şi acum transformase tot biroul de cadastru

într-o scenă de teatru; nu voiam aceasta, declamă el, iată, îmi retrag mîna şi doamna topografa care nu avea nici un folos de la vre-una din mîinile lui bandajate rîse încîntată.

Sprijini scara de peretele din spatele meu, se căţără pe ea şi nu-i mai dădu atenţie bărbatului meu care jos, pe podea, se mai simţea încă pe scenă şi striga nu, nu, eu mă voi urca, eu voi fi acela ce va urca pe scară, Julieta e cea care trebuie să rămînă la balcon. Dar doamna topografă nu mai era interesată de el, ori poate nu ştia la ce se referă şi îi spuse bărbatului meu, pe mine mă cheamă Liljana, aşa i-a spus de pe scară, dar mai curînd ca o simplă informaţie, nu ca să-l pună la punct şi stînd acolo pe scară se putea vedea că picioarele ei, sub halatul albastru, erau pline de păr negru, două picioare de un alb cretos şi groase, fără ciorapi şi ne întinse fară să se întoarcă un registru legat în piele, un volum gros de pe care drăguţul meu se facu că suflă praful, dar era o grămadă de praf şi el fu obligat să sufle de-a devăratelea; a trebuit să căutăm destul de mult, înainte să găsim ceea ce căutam, foile din registru erau fragile şi transparente ca hîrtia în care învelisem eu prăji-turile pentru Beppo.

în tăcere, am răsfoit mult după Pelegrin şi şi mai mult după casa goală, casa *noastră,* cum o numeşte drăguţul meu, dar dintr-o dată era acolo, pe o pagină separată, cu aceeaşi culoare roşie pe care o avea casa însăşi, *rosso romano* şi toţi trei ne-am aplecat peste foaie şi am citit: pro-

37

prietatea IIa/25, familia Sirotic, confiscată mai 1946, vîn-dută la licitaţie publică martie 1954, actualmente familia Bartolovic, proprietar principal (B.C. Bartolovic, născut Bartolo), decedat decembrie 1962, proprietate nesolicitată actualmente se transferă celor două fiice, Sonia Marija Zivkovic, născută Bartolovic, domiciliată în Ulcinj, Montenegro, cît şi Nina Baraldi, născută Bartolovic, do-miciliată în Trieste, Italia, cetăţean italian.

Confiscată, şopti drăguţul, ce înseamnă asta? Putem cumpăra casa, sau nu şi eu mi-am îndreptat spatele, ca şi cum ar fi început să mă doară şi i-am zîmbit doamnei în halatul albastru care fusese aşa de amabilă şi care acum se întorsese la pupitrul ei şi continua să citească despre cu to-tul alte case, mulţumesc mult, am spus, ne-aţi fost de un mare ajutor. Putem s-o cumpărăm, şuieră drăguţul şi am simţit că de acum era prea mult, l-am lăsat să înţeleagă cît de nemulţumită eram şi că trebuia să tacă, i-am spus la revedere doamnei care deja ne uitase, afundîndu-se în re-gistrul despre Pelegrin şi împrejurimi şi mi-am scos băr-batul afară din cameră.

Pe culoar era răcoare, l-am străbătut în tăcere, unul lîngă altul. Paşii răsunau sub boltă, dar afară căldura de-venise aproape insuportabilă, pietrele lucioase ardeau sub tălpile subţiri ale pantofilor şi i-am spus drăguţului că e

chiar de ajuns, toată ziua a trebuit să suport proasta lui purtare şi nici o altă femeie pe care o cunosc n-ar fi facut asta, te faci de rîs şi mă faci şi pe mine, în sat şi chiar la biroul de cadastm, de cîte ori nu ți-am spus că aici nimeni nu înțelege glumele tale şi ce trebuie să facem acum e să-i cerem sfatul lui Franjo.

Cine e Franjo, a întrebat bărbatul meu. Avocatul meu, am spus. Notarul care a avut grijă de casa mea şi de toate treburile mele aici, în Istria, după ce m-am măritat cu un

38

tip care nu e de aici, care nu pricepe nimic depre registrele de proprietăți şi mai puțin încă despre care e diferența aici, la noi, între ce e confiscat şi ce e naționalizat.

E o diferență importantă, întrebă el. Dar nu i-am răs-puns, uneori cred că nimic din ceea ce e important pentru mine nu înseamnă ceva pentru el.

lartă-mă, a mormăit el. Dar abia cînd ne-am aflat din nou în maşină, iar în maşină era şi mai cald ca afară, nici nu te puteai gîndi să conduci înapoi la Pelegrin, nu pe o asemenea arşită; mai bine ar fi fost să încerc să pun mîna pe avocatul meu, dacă tot eram la Buzet, deşi drăguțul nu mai fluiera acum, cînd era din nou lîngă mine, în maşină, nici Lehăr, nici Kălmăn, nu mai trebuia să spun ce com-pozitor e şi într-o asemenea atmosferă am condus de la cetate înapoi, în oraş, drăguțul sta cu brațele încrucişate, ca şi mai înainte, dar fară să fluiere şi tot drumul pînă jos, în oraş, nu cred că ne-am spus un cuvînt.

Era deja după-amiaza şi să-l caut pe Franjo la cance-larie ar fi fost lipsit de sens. La ora asta avocatul apucase să-şi părăsească hîrțoagele şi şedea la restaurantul de după colț. Masa a treia din dreapta uşii e masa avocatului, re-zervată pentru el la prînz, în fiecare zi din săptămînă, o masă doar pentru avocat, iar cînd am deschis uşa şi ne-am obişnuit cu penumbra dinăuntru, l-am văzut imediat acolo, la a treia masă din dreapta şi în fața lui erau două farfurii aproape goale cu resturi de mîncare. îşi terminase prînzul. Avocatul fuma acum o țigară după masă şi cînd a dat cu ochii de mine s-a luminat, ne-a facut semn să venim la el şi ne-a rugat să şedem, amîndoi, pe drăguțul meu nu-l mai întîlnise.

Furtuna asta din aer, a zis avocatul Franjo fară să se scoale de la masă. Toată vara, doar furtună şi dureri de cap şi bărbatul meu l-a cercetat din cap pînă în picioare pe

avocat, care şedea la masa lui de client de onoare, cu spa-tele la perete şi cu vedere peste tot localul şi eu am văzut că bărbatu-meu mai era încă bine-dispus, minestronele e grozav astăzi, a spus avocatul, vă recomand călduros supa de legume. Dar eu l-am lămurit că nu vrem să mîncăm şi m-am hotărît să intru direct în subiect.

Franjo, am spus eu, ştii casa aia mare din Pelegrin, cea care stă goală, şi el a dat din cap. Bărbatul meu ar vrea s-o cumpere, am spus, dar tot ce ştim e că aparţine familiei Bartolovic. Poate îl cunoşti pe proprietar? Vrem să dăm de cel ce posedă casa.

Avocatul se întinse după o scobitoare de pe masa liberă de alături şi, în vreme ce începu să se scobească între dinţi, ţinînd mîna stîngă în dreptul gurii, murmură Bartolovic, Bartolovic, dar care Bartolovic? Iubită doam-nă, spuse el, v-aţi uitat vreodată în cimitir, acolo sus, la dumneavoastră în Pelegrin şi drăguţul se aplecă peste masă, să audă mai bine. Acolo sînt toţi, spuse avocatul, continuînd să-şi curețe dinţii, acolo se află familia Fleggo, Martelli şi toţi cei din neamul Greblo, familiile German şi Maier, Poropat şi Bartolovic ai dumneavoastră, toţi sînt acolo. Nu mai mult de şase, cel mult şapte familii au pus stăpînire pe tot cimitirul, sus, la dumneavoastră în Pelegrin, fiecare familie are un număr de morminte şi eu socotesc doar crucile şi pietrele, iubită doamnă, nu şi nu-mele de pe ele, nu pe toţi sărmanii de sub pămînt care tre-buie să se mulţumească cu aceiaşi piatră. Şi dumnea-voastră mă întrebaţi dacă cunosc familia Bartolovic, spuse avocatul.

Da, am spus eu.

Dar care dintre ei, întrebă el şi am văzut că drăguţului meu îi era greu să înţeleagă ce spunea avocatul, pentru că în timp ce vorbea, continua să-şi scobească dinţii cu mîna

stîngă în dreptul gurii. Care Bartolovic? De care dintre ei vreţi să daţi? Şi nu am pus la socoteală familia Bartolo, care de fapt e aceeaşi familie. Conjuncturile politice, iu-bită doamnă, ştiţi doar cum e, la noi politica are un cuvînt de spus pînă şi în cimitir, spuse avocatul, la noi ne naştem într-un stat şi murim într-altul, fără să ne fi mişcat din loc, spuse avocatul, statul la noi se schimbă ca buletinul me-tereologic şi cînd am început să ne obişnuim cu drapelul italian, a venit timpul pentru unul iugoslav, sau croat, în orice caz un drapel în cu totul alte culori decît cel cu care începusem să ne obişnuim. Ştiţi cum e la noi, iubită doamnă şi personal cunosc oameni care au trebuit să-si scoată pălăria pentru fiecare dintre aceste steaguri, fără să fi călătorit vreodată mai departe de Draguc, spuse avo-catul, numai în groapa care ţi se sapă în cimitir poţi avea încredere, dar Dumnezeu ştie care e cea mai bună garanţie ca să poţi odihni în pace, o cruce, sau o stea roşie de par-tizan pe piatră, spuse avocatul, de fapt cine poate fi sigur dacă pentru cei morţi e mai bine să ţină de cametul de par-tid, ori de biserică, spuse el şi cît erau în viaţă, le era la fel de greu să aleagă, unii s-au dat cu Italia, oricum, cu ce e italienesc, în vreme ce alţii

s-au simțit mai bine cu o cra-vată croată la gît şi s-au grăbit să scrie „îl vrem pe Tito" pe ziduri, înainte să vină partizanii, să le bea vinul şi să le fure banii, spuse avocatul. Acolo, sus, în Pelegrin îl mai aveți încă pe Tito pictat pe pereți, nu-i aşa, iubită doamnă? Şi era adevărat ce spunea Franjo, şi pe prăvălie, şi pe casa de vizavi de Beppo încă mai era scris pe ziduri „îl vrem pe Tito" şi nimeni nu şi-a dat osteneala să vămiască deasupra, de cînd am primit drapel nou şi a dispărut comunismul şi i-am spus lui Franjo că are dreptate, dar că eram uimită că ştia aşa multe tocmai despre Pelegrin, deşi în Veli Mlun e şi mai rău, spuse avocatul, în Veli Mlun nu e vopsea, e

sînge pe zid, într-o casă, un zid întreg, iubită doamnă, plin de sînge uscat în casa unde partizanii l-au împuşcat pe preotul satului şi avocatul a terminat să-şi scobească dinții şi şi-a şters fruntea cu un şervețel de hîrtie.

Pînă la urmă, e totuna, spuse el. Deşi sîngele e desigur mai rău decît vopseaua. Sîngele e cel mai rău dintre toate şi împotriva sîngelui nu te apără nici o asigurare, spuse avocatul şi alungă o muscă cu mîna stîngă, ce asigurare, spuse drăguțul meu, nimic nu ajută împotriva sîngelui, spuse Franjo, nici măcar că unii au devenit Bartolo şi alții Bartolovic, aşa ca familia să cadă bine, oricum s-ar fi în-tors lucrurile, spuse avocatul, ca şi cum n-ar fi auzit între-barea bărbatului meu, aşa ca familia să fie de partea bună, oricare ar fi fost steagul care se arbora, a lămurit avocatul. Credeam că ştiți ceva despre proprietar, am spus eu. V-am spus ce ştiu, spuse avocatul Franjo. Dar pe care dintre ei îl căutați? Bartolovic, Bartolovic, murmură el iri-tat, se găsesc cîți pofteşti acolo, sus. Toți din Pelegrin sînt mai mult sau mai puțin Bartolovic şi dacă nu găsiți nici unul, atunci puteți lua un Fleggo ori un Maier şi dacă îl scuturați un pic, imediat aveți un Bartolovic. Tot cimitirul e ca un mare mormînt de familie, iubită doamnă şi aşa a fost de mai mult de două sute de ani, poftiți, nu aveți decît să citiți pe pietrele mormintelor, iar dumneavoastră vreți să dați de un Bartolovic care e stăpînul casei goale, spuse avocatul şi clătină din cap. Dar ei toți au stăpînit la un mo-ment dat casa, într-un fel sau într-altul, deşi de fapt e exact pe dos, casa din Pelegrin e cea care a stăpînit familia Bartolovic sau Bartolo şi asta timp de aproape două sute de ani, a spus avocatul şi ea a scăpat, pe rînd, de fiecare proprietar din familia Bartolovic sau Bartolo. Unul după altul a dispărut din casă, proprietar după proprietar, fără să mai vină vreodată înapoi şi împotriva acestui lucru nu

te apără nici o asigurare de viață, spuse avocatul, casei îi era indiferent dacă proprietarul era un Bartolovic sau un Bartolo, fiecare dintre ei a ajuns mai

devreme sau mai tîr-ziu sub pămînt în cimitirul din Pelegrin, dar casa a rămas, nu-i aşa, iubită doamnă, casa stă acolo, sus, în vreme ce oricare Bartolovic sau Bartolo care a locuit vreodată acolo se află deja în compania viermilor, în pămîntul cimitirului, spuse avocatul. Căci în cimitir se şterg toate deosebirile între noi oamenii şi doar cei ce pentru o vreme se mai află încă la suprafaţă interesează persoane ca mine, persoane cu examen juridic. Doar cei în viaţă, spuse avocatul, aceia dintre noi care pentru o vreme încă se mai află în seama justiţiei pămînteşti. Pentru aceştia poate biroul meu să mai facă ceva, contra plată, desigur.

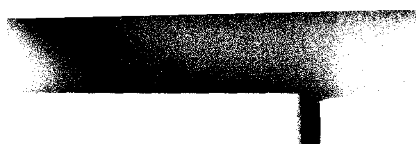
Ne-am mulţumi cu un Bartolovic viu, spuse bărbatul meu, care părea să nu fi înţeles tot ce spusese Franjo, aşa mult fusese ocupat avocatul să-şi scobească dinţii şi mîna stîngă ascunsese atît gura, cît şi o parte a cuvintelor.

Soţul meu nu vrea nimic mai mult decît să cumpere casa, am spus eu.

Nu l-aş sfatui, spuse Franjo şi-l cercetă pe bărbatu-meu peste masă. Dacă am înţeles bine, el nu e un Bartolovic. Nici măcar un Bartolo.

Nu înţeleg ce legătură are, spuse bărbatul meu, dar cu amabilitate, era încă bine dispus.

E normal să nu înţelegeţi, spuse avocatul şi-şi sterse din nou fruntea cu şerveţelul şi pe şerveţel era scris Buzet Pizza Prima Italiana, cum aţi putea înţelege? Timp de două sute de ani casa şi familia Bartolovic au fost împreună şi acum vreţi dumneavoastră să schimbaţi lucrurile, numai pentru că s-a întîmplat să fie casa goală şi dumneavoastră din vreun motiv oarecare v-aţi hotărît că vreţi s-o cumpăraţi. Dar de fapt ce ştiţi dumneavoastră despre casă?

Goală? Da. Dar înainte să rămînă goală, acolo a locuit tot-deauna un Bartolovic sau Bartolo. Cît de multe generaţii, nimeni nu ştie, şi nici cine a urmat după cine şi de ce, înţelegeţi ce vreau să spun? Şi chiar dacă nimeni nu mai ştie cine a urmat după cine şi nu poate socoti numărul ex-act de proprietari, asta nu schimbă nimic în situaţia casei, spuse avocatul, singurul lucru pe care trebuie să-l facem e să ne ţinem la cele două nume, Bartolovic sau Bartolo. E tot ce trebuie să ştim despre casă. Iar faptul că un propri-etar nu poate fi deosebit de un altul, face situaţia şi mai simplă, spuse avocatul Franjo. Asta simplifică lucrurile pentru noi, pentru că e ca şi cum casa, timp de două sute de ani, n-ar fi avut decît un singur proprietar, ceva ce nu are nici o legătură cu faptul că e goală

sau nu, şi dacă nu aveţi suficientă fantezie să-l vedeţi înaintea dumneavoas-tră pe acest unic proprietar, atunci măcar încercaţi să nu vă imaginaţi pe nimeni, aşadar o casă fară proprietar, un sin-gur proprietar sau niciunul, e acelaşi lucru în acest caz, spuse avocatul şi mai întîi mă privi pe mine, apoi pe bărbatul meu, unul sau nici unul, nu e nici o deosebire, aici, la noi. Nu aici, în Istria. Aici, la noi, e mai mult vor-ba ce punct de vedere asupra casei ai ales, prin urmare, în-trebarea se pune asupra felului în care o consideri, spuse avocatul şi sub nici o condiţie nu e avantajos să judeci alt-fel lucrurile, în această privinţă pot să vă dau cuvîntul meu de jurist.

Nu trebuie să credeţi că acest unic proprietar sau nici un proprietar poate fi înlocuit de altul, total nou şi necu-noscut, unul care să nu fie un Bartolovic sau un Bartolo. Ar fi imposibil, total exclus. Aici, la noi, sîngele e cel ce contează, spuse avocatul, *ws sanguinis,* adăugă el, şi se află deja prea mult sînge în această casă goală, spuse Franjo, dar e sîngele familiei Bartolovic şi Bartolo, nu al

44

dumneavoastră Nu-i adevărat, iubită doamnă, spuse el şi se întoarse spre mine, deci, e vorba să înţelegi corect situaţia şi eu vă spun în deplină încredere şi, dacă îmi per-miteţi, mai mult ca prieten decît ca avocat, mi se adresă avocatul Franjo, deşi eu niciodată nu m-am gîndit la el decît ca avocat al meu şi aş fi preferat să ne dea adresa proprietarului, în loc să zăbovească atîta în cimitir, unde toate adresele sînt de prisos.

Chiar nu vreţi să mîncaţi nimic, spuse Franjo. Rizotto e deosebit astăzi şi încă o dată l-am lămurit pe avocat că nu ne e foame, că am venit doar să ne sfatuim cu el şi ce recunoscătoare îi eram că şi-a pierdut timpul cu noi şi de asemeni pentru faptul că mă considera mai mult prietenă de cît clientă.

Nimeni nu o poate contesta, a spus avocatul şi s-a ui-tat prin local. Căci dumneavoastră, iubită doamnă, vă bu-curaţi de cea mai înaltă stimă aici şi de aceea soţul dum-neavoastră e binevenit la masa mea. Sînteţi pur şi simplu una dintre noi, chiar dacă nu e chiar exact, căci Rijeka se află pe malul celălalt al Uckăi, dar nu puteţi nega că dom-nul e un străin, şi avocatul Franjo arătă spre bărbatul meu. Pentru noi, soţul dumneavoastră e total străin, spuse el, de fapt, un nimeni şi eu îmi permit să fiu aşa de sincer cu dumneavoastră pentru că îmi sînteţi prietenă. Dar dînsul e un străin, repetă avocatul şi-l arătă din nou pe drăguţ şi un asemenea lucm se poate schimba doar după generaţii, de aceea a cumpăra o casă aici, şi acum Franjo se întoarse din nou spre bărbatul meu, o casă, tocmai aici, la noi, şi nu orice fel de casă, ci tocmai această casă-Bartolovic sau casă-Bartolo, spuse avocatul, de aceasta nici nu poate fi vorba. E total

exclus. Nu e de vînzare.

Franjo facu o mică pauză, apoi mă privi.

45

Da, continuă el după ce se şterse din nou pe faţă cu şervetul de hîrtie, socotiţi poate că eu, ca jurist, contravin acum propriilor mele interese şi că în schimb ar trebui să vă ajut într-o asemenea afacere. Da. E perfect adevărat. Dar eu îmi iau libertatea să vorbesc iubitei doamne ca prieten al iubitei doamne, nu ca avocat al ei. Credeţi-mă! Soţul dumneavoastră n-o să poată cumpăra casa, e cu de-săvîrşire exclus. De altfel, ce ar putea face cu o asemenea casă? A cumpăra ceva aici, la noi, nu-i dă vreun drept asupra a ceea ce a cumpărat. Desigur, poate cumpăra ce doreşte, dar fară ca asta să însemne că ceea ce a cumpărat îi aparţine din acest moment şi rămîne proprietatea lui. Nu s-a întîmplat nimic altceva decît că situaţia s-a schimbat din punct de vedere formal, adică pe hîrtie. Dar aici, la noi, hîrtia nu înseamnă nimic. De altminteri, ce putem numi al nostru aici, în viaţă, spuse avocatul cu un suspin şi arăta ca şi cum şi-ar fi contemplat propriile cuvinte şi ar fi fost mulţumit de ele, deşi mie îmi păreau mai mult filozofie decît juridică, începusem să mă simt incomod acolo, pe scaunul pe care şedeam; în restaurant era prea cald, rochia se lipea de scaun şi pe ambele părţi ale nasului alb al avo-catului strălucea transpiraţia.

Totul aici în viaţă e împrumutat sau furat, spuse el deo-dată şi-l privi pe bărbatul meu. Cei mai mari delicvenţi sînt cei care nici ei înşişi nu sînt lămuriţi asupra propriilor lor motive şi care nimeresc în dosul gratiilor fară să în-ţeleagă de ce au facut ceea ce au facut, iar pentru un avo-cat cu timpul nu delicventul, ci motivele lui sînt intere-sante. Dumneavoastră îmi sînteţi indiferent, spuse Franjo soţului meu, dar motivele dumneavoastră mă interesează, pentru ce un străin ca dumneavoastră vrea să cumpere casa goală din Pelegrin. De fapt, de ce, întrebă avocatul, dar nu-i dădu drăguţului meu ocazia să răspundă la întrebarea

46

pe care o pusese, în schimb îi aminti că pînă la urmă tot ar fi scos din casă şi ar ajunge la cimitir ca toţi ceilalţi dinaintea lui, dar într-un pămînt care nu ar fi al lui, că el în Pelegrin ar fi silit să odihnească în pămînt străin şi de aceea ar risca oricînd să fie scos, cum sînt scoşi cartofii, dar mie desigur mi-ar fi mdiferent, spuse avocatul, ceea ce rnă interesează pe mine e doar ce v-a facut să vă preocu-paţi de casă, nimic altceva nu mă interesează pe mine ca avo-cat, pentru că dumneavoastră nu sînteţi nici un Bartolovic, nici un Bartolo, numai motivele dumneavoastră mă inte-resează.

Şi încercati acum, iubită doamnă, să vă imaginati ce înseamnă ca o viaţă întreagă să fii obligat să te ocupi de oameni care fară motivele lor ţi-ar fi total

indiferenți, spuse avocatul, tocmai acele motive despre care delic-venții nu au nici o idee. Puteți să vă imaginați asta? Dar tocmai aşa mi s-a scurs viața, spuse avocatul Franjo, care în vreme ce era ocupat la tribunal cu recuperarea a ceea ce furaseră delicvenții de la alții, fusese el însuşi furat de tim-pul lui, în vreme ce-i apăr la tribunal, ei îmi fură viața, spuse avocatul, timpul meu nu e folosit pentru nimic alt-ceva decît pentm hoțiile ori excrocherhle lor şi avocatul Franjo îi explică bărbatului meu că multe furturi modeme sînt atît de perfide, că nici măcar nu-ți dai seama că ai fost furat şi că de aceea poliția doar rareori se ocupă de aseme-nea delicte, furturi fară cea mai mică urmă sau dovadă că au avut loc, în orice caz, nici nu merită să reclami un ase-menea furt la poliție, şi aşa e viața mea, spuse avocatul.

Cînd mă întorc să privesc înapoi, acolo nu se află nimic. Delicvenții m-au jefuit de tot. Şi de aceea, iubită doamnă, intenția mea este să mai rămîn în viață o vreme, mi se adresă Franjo, n-am de gînd s-o părăsesc cu mîna goală. Delicvenții ne fură tot timpul, repetă Franjo, şi pen-

tru aceea trebuie dumneavoastră, clienții, să ne plătiți pe noi, avocații. Dar un motiv nu se lasă plătit. Aproape tot-deauna rămîne ceva secret şi dumneavoastră păreți să fiți unul dintre aceia care v-ați ascuns aşa iscusit motivul, că mă interesează cu adevărat, spuse Franjo şi-l privi pe băr-batul meu. De ce vreți de fapt să cumpărați casa?

îmi place, spuse drăguțul meu.

Aşa, spuse Franjo şi se întoarse spre mine. Ce am spus eu? Mai mult de patruzeci de ani am lucrat ca avocat aici, în oraş. Şi ce am învățat? Că oamenii nu spun niciodată adevăratele motive. Preferă să mintă. lubita doamnă de aici, pe care noi toți o stimăm, şi Franjo mă arătă cu dege-tul, iubita doamnă poate confirma că nu exagerez. Nu am obiceiul să exagerez, spuse avocatul, ca avocat urăsc exa-gerarea. Ştiința juridică nu are nici un folos de la exa-gerări. în sala dejudecată, ajungi cel mai departe cu obiec-tivitatea şi cu exactitatea, spuse avocatul şi împinse cele două farfurii goale de pe masă. lubita doamnă nu vrea totuşi să arunce o privire pe menu?

Dar siesta era pe sfirşite la Buzet. Dacă localul păruse mai înainte adormit şi nemişcat, acum toți clienții erau pe plecate, ca şi cum o prăpastie s-ar fi căscat în după-amiază şi i-ar fi speriat. De la toate mesele se cereau notele de plată,

avocatul Franjo insista de asemeni să plătească şi în acest haos nu mai era loc de nimic altceva în afara stri-gătelor după cei doi chelneri, încercînd să le capteze cum-va atenția şi avocatul ciocăni cu lingura în farfurie; nu mai era loc pentru nimic altceva decît strigăte şi gălăgie, în nici un caz pentm o voce plină de bun-simț, toți clienții erau preocupați de un singur lucru, în vreme ce unul dintre chelneri dispăruse în bucătărie şi celălalt le întorcea spa-tele, ocupat să şteargă cu o cîrpă umedă felul zilei şi de-sertul de pe placa ce atîma pe peretele din dreapta uşii de

intrare şi eu mă întrebam dacă nu cumva a fost o greşeală să-l caut pe avocat la masa lui obişnuită, în timpul prînzu-lui, deşi el ne facuse expunerea ca şi cum am fi fost în sala de judecată şi nu la restaurant. Dar ceea ce în sala de jude-cată ar fi fost un argument în fața căruia să iei atitudine, aici se pierdea în gălăgie; în zăngănitul paharelor, în zgo-motul cuțitelor şi lingurilor care se izbeau de farfurii, în discuțiile celorlalți clienți peste mese, clienți nemulțumiți care se plîngeau cu voci ridicate că ultimele comenzi, tacute acum un sfert de ceas, încă nu ajunseseră pe masă.

însă acum era prea tîrziu pentru o cremă caramel sau o prăjitură şi avocatul de asemenea părea iritat, *ius sangninis* e singurul lucm pe care ei îl pricep, bombănea Franjo, eu sînt singuml din oraş care sînt interesat de motive, dar bărbatul meu, care nu e de aici, se aplecă peste masă şi-i spuse avocatului Franjo nu aveți dreptate, subestimați în-țelesul exagerării. Uneori tocmai exagerarea e cel mai bun motiv, dar cum dumneavoastră avocații subestimați *per defmitionem* - cum adică, spuse avocatul, îşi duse mîna pîlnie la urechea dreaptă şi se aplecă peste masă - *per definitionem,* repetă drăguțul meu, iar avocatul aprobă scurt şi se lăsă înapoi, în scaun, cei de felul dumneavoas-tră subestimați însemnătatea exagerării ca motiv, chiar şi prin faptul că existați, spuse bărbatul meu şi m-am între-bat de unde avea el această experiență a meseriei de avo-cat. Dimpotrivă, noi iubim exagerările, domnule avocat, noi, oamenii complet obişnuiți şi fară examen juridic, spuse drăguțul. Noi permitem sentimentelor să ia condu-cerea, pasiuni care nu cunosc limite, iar dumneavoastră, cu paragrafele dumneavoastră de legi, nu puteți ajunge la ele. Dar cum ar putea înțelege un jurist că jurisdicția este duşmana oricărei pasiuni? Doar să avem şansa să exa-gerăm, şi o vom face, spuse bărbatul meu lui Franjo, exa-

gerăm pentru că în faptul de a exagera stă întrega noastră libertate, şi avocatul murmură ceva ce nu am putut auzi.

Patmzeci de ani de experiență, aşa ați spus, nu? Şi sînt sigur că dumneavoastră pentru prima oară auziți ceea ce spun eu acum, îi spuse bărbatul meu avocatului, care în mijlocul agitației bruşte din restaurant îşi aplecase capul pe dreapta, doar o idee, încît părea că-l ascultă pe bărbatul meu, deşi eu cred că era doar amabilitate, că avocatul de fapt era ocupat să controleze nota de plată pe care chel-nerul o pusese în fața lui, pe masă; o cerceta cu ochii pe jumătate închişi şi dădea scurt din cap, rînd pe rînd, aproape insesizabil, sau i se mişca doar capul, dar era ca şi cum îşi trecea în revistă prînzul, un pahar de *grappa,* un fel cald cu salată, un pahar de vin şi ca desert o cremă caramel şi, încurajat de ceea ce părea interes din partea lui Franjo, drăguțul meu reluă ceea ce spusese despre pasiuni şi exagerări, noi, oamenii obişnuiți, am fi pierduți fără exagerările noastre, spuse el, în exagerare stă chiar sal-varea noastră. Dacă avem şansa, trecem peste orice granițe care au fost trasate ca să ne țină pe loc, paragrafele de lege ori trîndăvia inimii nu mai joacă nici un rol.

Da, da, spuse avocatul, el dădu din cap, dar nu ca cine-va care ascultă, cred că doar eu ascultam, deşi nu ânțe-legeam totul şi mai ales nu înțelegeam de ce drăguțul meu folosea un limbaj aşa de poetic, care trebuie să fi fost o risipă zadamică pe un jurist. Dar eu îl înțelegeam, în tot ceea ce bărbatul meu spunea avocatului, poetic şi aproape de neînțeles, aveam senzația că vorbea despre cu totul altceva, mai mult despre el însuşi decît despre jurisdicție, şi dumneavoastră veniți cu obiectivitatea dumneavoastră, îi spuse el lui Franjo care acum plătise şi strîngea mă-runțişul în palma facută căuş, punîndu-l împreună cu nota în buzunarul hainei, ne păcăliți cu obiectivitatea dum-

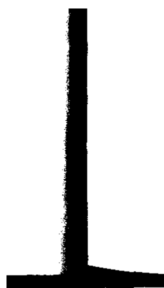
neavoastră, ca şi cum ați crede că paragrafele dumnea-voastră au vreo putere asupra noastră, spuse bărbatul meu. Aici veniți dumneavoastră cu paragrafe, ştampile şi toate alineatele scrise cu literă măruntă de pe spatele contrac-tului, doar ca să ne aduceți din nou de cealată parte a graniței. In numele legii şi bunei-cuviințe. Fără nici o exa-gerare! Şi credeți că putem trăi aşa, spuse bărbatul meu. Mai luați şi plată pentru asta, dar avocatul Franjo dădu din cap, n-ați înțeles nimic, spuse el, nu, protestă drăguțul, n-am înțeles, exagerările dumneavoastră sfirşesc în sînge, spuse avocatul scurt iar în ceea ce mă priveşte, cred că Franjo avea într-un fel dreptate; drăguțul meu vorbea de fapt despre sînge, dar despre al lui, propriu.

Din fundul inimii vorbea despre propriile lui senti-mente, deşi într-un fel foarte poetic, căci se afla într-o asemenea zi, era în continuare bine dispus şi de aceea as-cultam fiecare cuvînt, deşi eu nu am formație juridică şi nici măcar nu eram sigură că bărbatul meu trebuia să cumpere casa goală din Pelegrin. Dar acum nu era vorba despre casa goală, ci despre cu totul altceva şi eu cred că drăguțul vorbea doar pentru mine, nu pentru avocat, dar pentru că avocatul era de față şi pentru că era prima oară că bărbatu-meu îl întîlnea, folosea termenii juridici, dm pură amabilitate, cred, dar nu făcea nimic, absolut nimic, eu simțeam totuşi că fiecare cuvînt avea de-a face cu mine şi nu cu avocatul Franjo; şi aş fi vrut să-l ajut pe drăguțul meu, acum cînd era cu totul neajutorat şi nu putea expri-ma ce avea pe inimă, aşa că el îmi vorbea mie despre dragostea noastră prin intermediul unui avocat, şi nu de-spre acea casă care constituia afacerea propriu-zisă, şi de aceea îl iubesc eu, pentru că adesea e aşa de neajutorat de stîngaci şi timid, pentru că acum se silea să vorbească de-spre paragrafe şi contracte, despre jurisdicție şi nu despre

noi doi, deşi într-un fel poetic, cu siguranță împotriva pro-priei voințe, iar eu aş fi vrut să-i arăt că am înțeles că nu vorbea despre juridică, nici măcar despre casa goală din Pelegrin, despre casa *noastră,* cum obişnuia să spună, dar nu eram capabilă să înțeleg cum bărbatul meu nu putea vorbi despre sentimentele lui fară să se folosească de para-grafe, asta mă întrista puțin, deşi drăguțul meu nu poate al-tfel şi avocatul Franjo clătina din cap. Clătina rînd pe rînd capul la tot ce spunea, acum erau trecute în revistă con-fuziile bărbatului meu, nu ați înțeles nimic, spuse Franjo, nici măcar un contract nu vă va ajuta. Casa nu e pentru dumneavoastră Uitați-o. Casa nu e de vînzare.

Apoi, Franjo a dorit să-l însoțesc la birou ca să caute nişte hîrtii în legătură cu asigurarea. în fața restaurantului, oraşul era cenuşiu ca înaintea furtunii şi copleşit de ca-niculă, fațadele caselor din cetate, deasupra noastră, tre-murau precum crema caramel de pe farfuriile clienților din restaurant şi toți trei am pomit-o mergînd în umbra zi-durilor. Dar Franjo a vrut mai întîi să cumpere un ziar la chioşcul unde se opreşte autobuzul de la Rijeka şi unde obişnuiesc eu s-o

aştept pe mama şi deşi nu e departe de restaurant, aerul părea să nu-i mai ajungă avocatului, el respira gîfiind, îmbrăcat cum era, cu toată zăpuşeala, în costum de lînă cu vestă. Totdeauna avocatul Franjo e îm-brăcat în dezacord cu anotimpurile, aşa că acum îi curgea transpirația pe față şi pe gît.

înainte capul lui nu avea gît, înainte capul avocatului ieşea direct din trupul mărunt, un cap mare, total lipsit de gît, deasupra umerilor, aşa că el privise de-a lungul anilor clienții şi locuitorii din Buzet de jos în sus şi această privire țeapănă şi nemişcată era cu siguranță un avantaj la bară, dar cu anii greutatea avocatului coborîse de la umeri şi cap spre talie şi pîntece; acum Franjo purta pe picioarele

52

subțiri un tmp de avocat care tot mai mult era alcătuit din acel pîntece care mai înainte nu se aflase acolo şi pe mă-sură ce trupul cădea spre talie şi burtă, cu atît mai mult părea că se trage în jos din locul în care fusese; aşa că acum, după ce prînzise, în drum să-şi cumpere ziarul, avo-catul era înzestrat cu un gît pe care nu-l avusese înainte, dar care era prea slab ca să-i susțină capul mare, un cap care oscila dintr-o parte într-alta, în vreme ce avocatul se deplasa pe picioarele lui subțiri în umbra zidurilor ca să-şi ia de la chioşc ziarul cu ultimile noutăți, un cap clătinător care dădea o impresie şovăitoare şi nehotărîtă, care desi-gur nu era avantajoasă în sala de judecată şi eu nu mă puteam opri să nu gîndesc la ceea ce se spunea în Buzet despre avocatul Franjo; că nimic nu mai e cum a fost, că singurul lucru care mai e ca pe vremuri e faptul că avoca-tul se îmbracă iama ca şi cum ar fi vara şi vara în costum de lînă cu vestă, dar că nu mai cîştigă procesele şi că în propriul lui birou se pierd documente originale, că acolo domneşte cea mai mare dezordine şi că avocatul petrece mai multă vreme la masa de la restaurantul Grotta Azzurra decît la birou, că acum nu mai trăieşte de pe urma pro-priilor lui clienți, ci aprovizionînd avocații din Trieste cu duplicate din registrele de stare civilă şi cu certificate de proprietate de aici, din Istria, hîrtii care sînt folosite de partea italiană a graniței de către avocații italieni în tri-bunalele italiene, ca să se obțină de către guvemul de la Roma plata despăgubirilor şi a pensiilor de război; aşa se spune la Buzet şi că mai mulți italieni ar fi pus mîna cu ajutorul lui pe casele goale de partea noastră a graniței.

Că avocatul ar fi un om de paie, insolvabil, dar eu nu am luat seama la ce se spune despre el, oamenii spun o grămadă de lucruri care nu trebuie să fie adevărate, tot aşa cum nu trebuie să nu fie adevărat, doar fiindcă *nu* se

53

spune; dar pe stradă, între restaurantul Grotta Azzurra şi chioşcul de ziare, oamenii îşi dădeau, cu toată zăpuşeala, osteneala să-l salute pe avocat.

Frizerul din colț ieşi în stradă cu foarfeca în mînă şi salută, iar Franjo răspunse la salut, cu o plecăciune uşoară, sau poate doar capul se ni-meri să se încline pe gîtul pe care avocatul nu-l avusese înainte, dar care pe urmă trebuie să fi fost un motiv împo-vărător al înfrîngerilor la bară. Frizerul îl salută pe Franjo, la fel salutară şi cele două surori din Kaldir, la umbră pe banca din stația de autobuz, dar în spatele lui rîseră şi eu am văzut cum frizerul țăcăni cu foarfeca de cîteva ori în aer, iar frizerul rîdea în spatele avocatului; şi fiecăruia din cei întîlniți pe drumul spre chioşcul de ziare avocatul Franjo avea să-i spună ceva, nu uita de marți, sau şcoala s-a terminat pe ziua de astăzi, sau ce face mama, salutările mele doamnei Maria, spunea avocatul, toate m vreme ce se înclina în fața celui cu care vorbea; îl mai salută şi albanezul care (ine prăvălia de zarzavaturi de lîngă chioş-cul de ziare, prăvălie unde fiica lui vinde cartofi şi banane, deşi abia ajunge la tejghea, iar în fața prăvăliei stă cît e ziua de lungă tatăl ei, la umbră sub castanul cel mare şi în-vîrteşte mănunchiul de chei şi ține contul timpului. Toți îl salutau pe Franjo, şi doamna de la chioşcul de ziare l-a salutat din spatele geamului de sticlă, cu toată căldura şi cu tot geamul l-a salutat pe Franjo, exact ca toți ceilalți, iar sub brațe şi în şanțul dintre sîni rochia ei avea pete întu-necate; însă în spatele avocatului pînă şi albanezul rîsese.

Mîine păstrați-mi ca de obicei un ziar, spuse Franjo, marele cap de avocat se clătina dintr-o parte într-alta şi toți îl salutaseră, dar nimeni nu avea mai mult decît un salut pentru avocat, văzusem eu bine.

Nici unul nu rămăsese să vorbească cu el despre vreme sau vînt, ori să discute ceva cu adevărat important, nici

hîrtiile de asigurare pentru care mă rugase să vin la birou nu erau importante, eu îl urmasem doar din politeță, din milă, din cauza părinților mei care îl cunoscuseră dintot-deauna pe avocatul Franjo, nici mie însămi nu-mi puteam lămuri de ce îi spusesem bărbatului meu că această întîl-nire era atît de importantă, că eram obligați să-l căutăm tocmai pe avocatul Franjo. Nu aveam nici o explicație, doar dacă uu era din cauza purtării lui la biroul de cadas-tru, imposibilul comportament al drăguțului, faptul că el totdeauna ne scandalizează pe noi şi pentru că deosebirea între naționalizare şi confiscare oricum trebuia discutată cu o persoană competentă din punct de vedere juridic, deci cu Franjo, singurul avocat pe care îl cunosc, singurul meu contact cu avocații din Buzet, deşi e un avocat cu care sta-tul nu mai vrea să aibă de-a face, iar această plimbare de la restaurant la chioşcul de ziare de lîngă stația de autobuz şi de-acolo înapoi la birou nu mai era plimbarea unui avo-cat respectat printre clienții şi vecinii lui, ci o cursă de pedeapsă într-un mic oraş de provincie, un oraş care îl

pro-scrisese deja; capul avocatului se clătinase dintr-o parte într-alta ca şi cum ar fi fost lovit din toate părţile cu bas-toane, ca şi cum capul şi umerii ar fi fost atinşi de lovituri una după alta. Capul mare de avocat se înclinase înainte şi înapoi, capul unui om bătrîn şi singur, iar el fusese pro-scris şi-şi pierduse poziţia în oraş mai întîi prin poziţia per-dantă de la bară, înainte de asta nimeni nu s-ar fi întors cu spatele şi nu şi-ar fi bătutjoc de el.

Ceea ce se întîmplase în sala de judecată îi provocase căderea şi faptul că mai înainte nimeni nu ar fi îndrăznit aici, în oraş, să-i întoarcă spatele, făcea atitudinea prezentă să pară şi mai violentă. Toţi în oraş voiau să-i arate bă-trînului avocat că ei totdeauna au fost siguri că el era la bară o adevărată nenorocire, o catastrofă pentru cel ce

spera în avantaje ori achitare, că ei îi încredinţaseră proce-sele ori banii doar pentru că timp de patruzeci de ani nu fusese nimeni altul acoîo, doar din acest motiv, pentru ca pe urmă să piardă atît procese cît şi bani din cauza ne-mărginitei lui incompetenţe, de care ei totuşi ar fi trebuit să-şi dea seama, la un avocat care se prezenta în sala de judecată în cămaşă cu mîneci scurte în mijlocul iemii. Dar nimeni nu îndrăznea să i-o spună şi Franjo îi salutase pe fiecare în parte, chiar pe cei care pe urmă rîseseră în spatele lui.

An după an continuase să-i salute pe fiecare dintre ei. Aici, în oraş, el era la fel de acasă ca oricare dintre cei care acum, după patruzeci de ani, începuseră în secret să rîdă de el, un bărbat foarte bătrîn pe picioare foarte subţiri iar cîndva în cimitir nu va mai rămîne din avocatul Franjo din Buzet nimic altceva decît felul în care oraşul îşi amintea plimbarea lui zilnică de la birou la masa de prînz şi, cîte-va ore mai tîrziu, la chioşcul de ziare, unde în fiecare zi, cît îşi putea aminti cineva, îl aşteptase un pachet de tigări Morava şi un exemplar din Glas Istra, puse de-o parte pen-tru el şi pe urmă plimbarea de la chioşcul de ziare înapoi, la cancelarie, la toate procesele care-l aşteptau, şi cum el, în aceste plimbări zilnice, fusese totdeauna tratat cu res-pectul şi simpatia care i se cuveneau lui, avocatul Franjo Laginja, fiu al doctorului Ivan Laginja şi al soţiei lui Antonia, născută Stuparich-Zematto, cel mai de. seamă practicant al profesiei sale la tribunalul din Buzet.

Fusesem de mai multe ori la biroul lui, compus din două odăiţe cu uşă între ele, dar bărbatul meu părea uimit, ca şi cum s-ar fi aşteptat cel puţin la o firmă de alamă cu numele avocatului şi cu orele de primire gravate cu litere

groase, negre şi cu cifre. Pe masa de scris sta un computer. Pe ecran ondulau un fel de valuri albastre, încet, înainte şi

56

înapoi, ca un front rece sau ca aurora boreală despre care drăguţul vorbeşte mereu şi pe care am văzut-o şi eu, o dată, într-un film la televizor, iar înăuntru era aproape la fel de cald ca şi afară. Ajuns la cancelarie, avocatul se comportă ca şi cum ar fi ajuns acasă, se lăsă să cadă în fo-toliul din spatele mesei de scris şi apăsă una din tangente cu un deget alb, tremurător, închizînd computerul; valurile albastre dispărură de pe ecran şi avocatul spuse că ne vom primi fiecare cafeaua, dar mai întîi trebuia să-şi odih-nească picioarele şi Franjo se uită rugător la bărbatu-meu.

Vreţi să fiţi amabil şi să mi le urcaţi pe birou, spuse el, dar pe amîndouă deodată şi bărbatu-meu îi puse amîndouă picioarele pe birou, i le aşeză cu grijă printre hîrtiile şi actele de pe masa de scris.

Mulţumesc, şopti avocatul, e aşa bine şi începu să-şi maseze picioarele, în vreme ce suspina şi mormăia pentru sine însuşi, aşa, zise el, aşa, vă daţi seama, trebuie să vină furtuna, simt în oase furtuna cu mult înainte să ajungă la Motovun, uneori cu cîteva zile înainte. Dumneavoastră vedeţi Motovunul din Pelegrin, spuse, privind din fotoliu spre soţul meu, m vreme ce continua să-şi maseze pi-cioarele, ca şi cum ar fi fost singur în birou şi ca şi curn faptul de a-şi masa picioarele în prezenţa persoanelor străine ar fi fost la fel cu a-ţi scoate pălăria înaintea aces-tora, în orice caz, dacă eşti acasă la tine. Avocatul închi-sese amîndoi ochii, doar pe jumătate şi îi curgeau lacri-mile, din amîndoi ochii îi curgeau lacrimi şi capul se ră-sucea înainte şi înapoi pe gît, aşa cum o plută de undiţă se balansează pe suprafaţa apei, deşi nu ştii dacă e din cauza brizei dinpre ţărm, sau e un peşte care a început să muşte din momeală şi curînd va trage pluta în adîncuri, iar eu am inceput să fiu îngrijorată să nu adoarmă în scaunul din spatele biroului, pentru că prînzul şi plimbarea în costu-

57

mul de lînă ca să caute un ziar în arşiţa după-amiezei, îm-preună cu această vizită, fuseseră prea mult pentm acest bătrîn; eu voiam să-i spun că nu e nici o grabă, că hîrtiile de la asigurare pot să aştepte, noi venim doar des la Buzet după cumpărături, dar n-am spus nimic din ce mă gîndeam să spun. Căci ăsta-i cel mai mare păcat al meu, că abia pe urmă îmi zic că ar fi fost mult mai bine să spun ceea ce voisem tot timpul să spun, dar n-am spus pentru că nu reuşesc să spun la momentul potrivit. Chiar atunci ar fi tre-buit să spui, obişnuiesc să-mi zică cei ce mă cunosc şi îmi vor binele, dar zic aceasta după ce faptul s-a consumat şi, înainte să apuc să spun ceva, Franjo deschise ochii şi-l în-trebă pe

drăguț despre somnul lui, dacă se scoală di-mineața devreme.

Dormiți bine noaptea, întrebă avocatul.

La vîrsta mea, continuă el fară să aştepte ca băr-batu-meu să-i răspundă, te scoli dimineața devreme. Da, iertați-mă, iubită doamnă, spuse Franjo şi privi în sus din scaunul lui, dar sînt la o vîrstă cînd sînt mereu treaz, nu numai dimineața devreme, dar şi noaptea. Mă scol, nu pentru o vreme îndelungată şi nu pentru vreo afacere cu adevărat importantă, absolut de loc, iubită doamnă, doar cît să pot face ce trebuie facut la toaletă şi care dacă nu e facut, transformă ce a mai rămas din timpul petrecut în pat înainte de a se lumina şi de a se face ziuă într-o treabă destul de neplăcută. Să mă scol e ultimul lucru pe care îl doresc. Dar neîncetata alergătură înăuntru şi afară din dor-mitor cît e noaptea de lungă face să am nevoie de tot som-nul pe care îl pot avea, deşi îmi e imposibil să dorm, spuse avocatul, la vîrsta mea nu te poți gîndi la somn, aşa că după ce am fost să fac ce trebuie, rămîn în pat fără să fac nimic, cu totul treaz şi fară să pot adormi.din nou. Dar dumneavoastră sînteți încă tînăr, îi spuse Franjo drăguțului

meu, cu siguranță că încă mai dormiți bine noaptea şi vă treziți dimineața tîrziu, şi desigur excitat, spuse avocatul, iar eu mă aşteptam să se întoarcă din nou spre mine, să-mi ceară scuze, dar avocatul nu s-a scuzat, în schimb, l-a pri-vit plin de curiozitate pe bărbatul meu care i-a zîmbit bătrînului, un zîmbet ca şi cum presupunerea avocatului ar fi fost adevărată, deşi aş fi avut şi eu cîte ceva de spus în această privință. Dar n-am spus nimic; ca de obicei, din partea mea nu s-a spus nici un cuvînt.

La vîrsta mea, repetă avocatul şi tăcu brusc.

Ce-ar mai fi de adăugat, spuse el, după un moment de tăcere. îmi iau prînzul. Grotta Azzurra. în fiecare zi. Unul, cel mult două pahare de vin. Slavă domnului, capul e în continuare limpede. Cuvintele încrucişate din ziar, iubită doamnă. Cuvintele încrucişate şi anunțurile mortuare. Dar să dorm? De dormit, nu dorm. Şi restul? Crampe. Restul trupului depinde de starea vremii. Nimic altceva, decît starea vremii. Prietenul dumneavoastră există acum con-form buletinului meteorologic, îmi spuse avocatul.

Da, da, suspină avocatul şi începu din nou să-şi frece picioarele. 0 pereche de pantofi mici, negri odihneau pe birou, cu tocuri care-l faceau pe avocat mai înalt decît era, un centimetru, doi, mai înalt, pantofi din aceia ascuțiți cum nu mai văzusem de la îmormîntarea tatălui meu şi care s-ar fi potrivit mai curînd într-o cofetărie, decît într-o sală de tribunal.

Brusc Franjo se întoarse spre bărbatul meu.

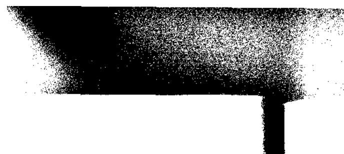
Cum ați spus că vă numiți?

Drăguțul își spuse numele.

Aha, facu avocatul închizînd ochii din nou. Şi cu un asemenea nume, vreți să cumpărați o casă la noi?

Casa poate să stea pe numele soției mele, spuse dră-guțul şi era adevărat, numele lui nu trebuia să aibă nimic

59

de-a face cu treaba asta. Dar avocatul nu răspunse, ci își frecă mîinile una de alta, două mîini albe și aproape trans-parente, înainte şi înapoi, din cînd în cînd își împletea degetele, aşa că amîndouă mîinile păreau cînd că se îm-brățişează, cînd că se mîngîie una pe alta. Degetele alu-necau, își schimbau locul, se împleteau şi se încălecau şi nu puteam să mă decid dacă o asemenea pereche de mîini, tot timpul în mişcare şi de care nu puteai fi sigur, care-i stînga şi care-i dreapta, dacă ele erau un avantaj sau nu pentru cauza pe care avocatul Franjo ar fi avut-o de susți-nut la bară. Dar asta cu mîinile trebuie să fi fost o obiş-nuință pe care avocatul o dobîndise tocmai în anii petre-cuți în sala de judecată și căreia nu mai avea ce să-i facă, nici măcar acum, cînd nu mai cîştiga procese, tot timpul mîinile lui erau în mişcare, una deasupra şi alta dedesubt, aşa că nu ar fi fost posibil să numeri degetele avocatului, chiar dacă ai fi vrut.

Bartolovic, spuse el pentru sine. Totdeauna un Bar-tolovic sau un Bartolo. Da, da. Tot una e.

Avocatul suspină și dădu din cap, bărbatul meu tăcea şi nici eu n-am spus nimic, dar drăguțul meu avea drep-tate; numele meu era mai bun ca al lui. Cu numele lui n-am fi ajuns departe, ce să facem cu un asemenea nume aici, la noi, în Istria? Avocatul tăcea şi o motocicletă trecu bubuind afară, pe stradă, în mare viteză, apoi se facu din nou linişte.

Vreți să fiți drăguț să-mi scoateți pantofii, spuse Franjo. Am o pereche de papuci de pîslă aici, sub masă, spuse avocatul şi bărbatul meu se apleca peste birou şi începu să-i desfacă şnururile la pantofi. Cu grijă scoase pantofii din picioarele avocatului, mai întîi stîngul şi pe urmă drep-tul, în vreme ce avocatul suspina, după părerea mea, mai mult de plăcere şi nu pentru că picioarele lui s-ar fi umflat

60

de căldură iar acum, cînd i se scoteau pantofii, l-ar fi du-mt şi deşi amîndouă mîinile drăguțului erau învelite în bandaje am văzut ce încet şi grijuliu o făcea, ca să nu-i provoace durere iar asta mi-a amintit cum şi-au zîmbit cei doi

bărbați şi s-au amuzat de starea în care se trezeau fiecare dimineața, şi n-am spus nimic; dar grija drăguțului față de bătrîn era mişcătoare şi tot aşa uneori, dimineața, mă masează moale şi cu grijă pe umeri şi pe urmă pe tot spatele, pînăjos, cînd am asemenea dureri că nu mă pot da jos din pat, o adevărată desfătare şi o solicitudine pe care nu ai aştepta-o de la el; bărbatul meu scoase pantofii şi-i puse lîngă scaunul avocatului. Cu atenție, ridică de pe birou picioarele avocatului şi vîri picioarele micuțe în papucii care erau în carouri, exact ca şi costumul de lînă, carouri nu mai mari ca un timbru poştal, deşi în alte culori decît costumul, carouri mici verzi cu roşu.

lubită doamnă, spuse Franjo, căldura asta o să ne omoare, vedeți cum stau lucrurile cu mine, şi dacă nu căldura, atunci gerul, mai încolo, îngrozitorul nostru vînt de nord care bate toată iama prin măduvă şi oase şi care ne aminteşte de toate organele pe care le avem în trup, dar la care nu ne gîndim niciodată, pentru că trupul le ascunde de noi, dar care iama ne dor neîncetat şi eu am un sfat să vă dau, iubită doamnă, unul singur, nu vă puneți cu natura. Nici cu viscolul, nici cu arşița! Mai devreme sau mai tîr-ziu veți muri în orice caz, spuse avocatul şi părea să caute un rost în felul cum muream, fie şi de moarte bună în aştemut propriu, dar îndată îşi ceru scuze: şi eu voi muri, de bună seamă, spuse avocatul, dar ce am învățat eu într-o viață lungă e să nu obligi viața s-o ia într-o direcție, cînd ea trage în partea cealaltă. A te împotrivi nu face decît să grăbească ceea ce e inevitabil, spuse avocatul. Dar asta am învățat-o abia tîrziu în viață. Vă e frică de întuneric, iubită

61

doamnă? De ceea ce se află dincolo de el? Sau mai curîrid vă e teamă că pe partea cealaltă nu se află nimic? Oamenii mor aşa de neglijent, iubită doamnă. Ei se agață de viață ca şi cum asta ar putea să-i salveze de moarte, deşi toată energia pe care o cheltuim să trăim omoară orice talent ori bucurie, spuse avocatul şi în ceea ce mă priveşte capăt su-focări şi amețeală dacă opun rezistență, iar de dormit, oricum nu mai dorm, deloc, iubită doamnă, deloc, cît e noaptea de lungă, dar dacă m-aş împotrivi şi aş încerca să mă apăr împotriva naturii, aş muri pe loc, poc! şi gata. Oricum, înainte de vreme, şi doctorul Kontic mă aver-tizează de fiecare dată asupra colesterolului.

Renunțați la sîngerete şi la camea de porc, zice el, la vîrsta dumneavoastră trebuie să fi(i atent cu colesterolul, îmi spune doctorul Kontic, dar cînd vine toamna de cînd mă ştiu am mîncat sîngerete, în fiecare toamnă după război am mîncat şi sîngerete şi pulpă de porc, mai mult de jumătate de secol, chiar şi pe vremea războiului, cînd nu era nimic de mîncat, dar cum aş fi putut să mă abțin de la sîngerete? Doctorul Kontic mi-a interzis deja şoriciul şi purcelul de lapte la cuptor, o catastrofa, iubită doamnă, dumneavoastră ştiți cum e, tot drumul de la

Zagreb şi peste Gorski Kotor pînă aici, jos, în Istria, nimeni nu face altceva decît pune la frigare purcel de lapte şi miel şi în ul-tima vreme chiar şi pui mici, tot felul de animale, ca şi cum n-ar avea nimic altceva de facut sau la ce să se gîn-dească decît să pună pe grătar şi să mănînce, spuse avo-catul, şi ce obrăznicie din partea lor, şi-au pus grătarele împreună, la marginea dmmului, aşa că trebuie să ridici geamurile de la maşină, ca să nu te simți obligat să opreşti. Mirosul de purcel la grătar, iubită doamnă, totdeauna na-sul nostru e cel care ne duce la ruină, cînd ficatul şi fierea şi inima deja sînt pe cale să dea în primire, toate organele

62

mele inteme o spun deschis, şi doctoml Kontic mi-a in-terzis untura, mi-a interzis grăsimea şi orice formă de sos, iar de cap de porc la cuptor nici nu mai poate fi vorba. Sau, ia păsările grase, ca gîştele sau rațele! Interzise, iubită doamnă, de nimic din toate astea nici nu mai poate fi vor-ba, şi tot drumul peste Gorski Kotor conduc cu ferestrele închise, chiar pe căldura cea mai teribilă, pe porțiunea asta sfidez chiar şi natura şi vremea, pentru sănătate, iubită doamnă, ca nasul meu să nu mă ducă direct la pierzanie închid toate geamurile, spuse avocatul. Dar în felul acesta nu mai am ce să aştept de la viață şi dacă doctorul Kontic îmi va interzice şi sîngeretele, nu ştiu ce-am să mă fac, fe-rească Dumnezeu, iubită doamnă, nu sîngeretele, şi deşi sînteți femeie şi ca femeie țineți cu totul altă dietă decît noi, bărbații, cu siguranță înțelegeți ce vreau să spun. Şi bietul dumneavoastră tată, Dumnezeu să-l odihnească pe colonel, spuse avocatul şi mă privi cu ochi înlăcrimați, de asemenea colonelul punea mare valoare pe mîncarea ade-vărată, piersicile şi cireşele doar la desert, iar dacă doc-torul i-ar fi interzis sîngeretele după ce mai întîi i-a interzis cele mai multe părți din animal, atunci chiar nu ştiu ce ar fi făcut, bietul dumneavoastră tată, iubită doamnă, el pur-ta doar totdeauna pistolul asupra lui, timpurile erau aşa, iu-bită doamnă, un bărbat frumos şi partizan, tatăl dumnea-voastră, dar fară sîngerete nu ştiu de ce ar fi fost în stare, spuse avocatul, nici de Crăciun, spuse, nu-şi descingea pistolul, biata dumneavoastră mamă, iubită doamnă, ocu-pată cum era tot timpul la biserică şi mai ales la Crăciun, deşi colonelul îi interzisese formal să mai aibă de-a face cu religia, copilul lisus nu era partea tare a colonelului, dar biserica din Trsat nu putea fi imaginată fară mama dum-neavoastră şi cei trei magi care au sosit cu întîrziere la Bethleem, vreau să spun la Crăciun, spuse avocatul, şi

63

cum de puteau ține asemenea căsătorii pe vremea aceea, nimeni nu mai poate explica, dar femeile totdeauna şi-au cheltuit dragostea pe copii şi pe lisus,

e mai simplu aşa, iubită doamnă, e o dragoste mai uşor de mînuit, fără vî-nătăi şi plînsete peste chiuveta de vase, iar colonelul era de altfel prea ocupat să-şi demonteze pistolul şi să-i ungă toate componentele înainte de a-l remonta, o asemenea căsnicie era, dar, slavă Domnului, s-a terminat comunis-mul, aşa că stimata dumneavoastră mamă, iubită doamnă, poate merge acum la biserică cît pofteşte, fară să tre-buiască să-i fie frică de soț care din nefericire acum e mort, spuse avocatul şi, slavă Domnului, a scăpat să treacă prin ce trec eu, vreau să zic ce s-a întîmplat cu comunis-mul şi că mama iubitei doamne este acum tot timpul la bi-serică fară să trebuiască să ceară voie, chiar cînd nu e Crăciun. Eu cred că asta ar fi frînt inima colonelului, spuse avocatul, şi cum cu siguranță ar fi păstrat pistolul şi după pensionare - cu toată pensionarea ar fi continuat să țină un ochi neadormit pe toți duşmanii patriei noastre - nimeni nu poate şti ce s-ar fi întîmplat dacă tatăl dumneavoastră ar mai fi fost în viață, la ce-ar fi recurs el, spuse avocatul Franjo, cu sau fară pistol, dar slavă Domnului, e deja mort, prea norocosul colonel nu a trebuit să trăiască asta.

Bărbatul meu nu l-a mtîlnit niciodată pe tata, am spus eu. Nimeni dintre noi nu scapă destinului său, spuse avo-catul scuturînd din cap. Nici măcar eu n-aş putea înşela moartea, nici dacă aş înceta cu sîngeretele, iubită doamnă. împotriva morții nu ajută nici prescripțiile doctorului Kontic, în schimb m-aş face de rîs la Grotta Azzurra. Ar începe toți să-şi bată joc de mine în local, deşi pe la spate, iubită doamnă. Oamenii ar zice că avocatul Laginja în-cearcă să dobîndească viață veşnică, (inîndu-se departe de sîngerete. Priviți la avocat, ar spune ei, a început o viață

64

nouă, fară sîngerete, ca să nu moară. îi cunosc bine, asta ar spune, literalmente, spuse avocatul, dar la vîrsta mea orice schimbare provoacă mult rău şi m-am gîndit să mai trăiesc măcar un pic, e cea mai de seamă intenție a mea aici, în viață, iubită doamnă. Moartea n-are decît să aştepte, spuse avocatul mulțumit şi tocmai de aceea zac eu întins în pat nopțile, deşi nu pot dormi, asta-i rețeta mea, iubită doam-nă, nici o grabă, nu te scula să-ți speli dinții înainte de venirea zorilor, nu te grăbi pentru toate fleacurile, nu te scula din pat cînd trebuie să dormi, chiar dacă eşti trez, de altfel, cine mai are dinți de spălat la vîrsta mea, spuse Franjo, deşi la Grotta Azzurra petrecuse o mulțime de timp ca să-şi scobească dinții.

Şi atunci mi-am adus aminte că azi e luni, că frizerul din Buzet are închis lunea şi că doar din pură întîmplare se aflase în salonul lui cînd am trecut prin față, poate ca să facă curățenie, să măture părul de pe podele, dar nu ca să-şi aştepte clienții şi de aceea fusese o dublăjignire cînd frizerul a ieşit în stradă cu

foarfeca, prefăcînd-se că taie cu ea în aer în spatele bătrînului avocat, chel cum este avo-catul Franjo, iar asta într-o luni, cînd foarfeca nu avea ce să caute în mîinile lui, o răutate care nu ar fi putut fi facută în nici o altă zi a săptămînii; acestea mi-au venit în minte în vreme ce avocatul Franjo ne atrăgea atenția să ne apărăm de ceea ce era totuşi inevitabil şi eu nu ştiam dacă el vorbea despre moarte sau despre noile vremuri, fară co-munism, acesta e sfatul meu, iubită doamnă, dar oamenii aici, în oraş, n-au înțeles nimic şi în spaima lor încep acum să întoarcă totul cu fundul în sus şi facă pe dos de cum faceau. Se sucesc şi se răsucesc ca viermii, ca să evite ceea ce oricum e inevitabil, încercă să se strecoare şi să scape şi cred că lucrurile pot fi schimbate şi în primul rînd că se pot schimba ei înşişi, nu ați observat asta, iubită doamnă?

Lumea de aici de la noi îşi imaginează că o schimbare îi. va proteja şi eu am spus da, aşa e, totul e altfel ca înainte, îşi închipuie că pot avea pavăză şi acoperiş deasupra capului, doar să se schimbe ei, spuse avocatul, iar el - acum

avocatul îl arătă cu degetul pe drăguțul meu — el nu face excepție.

Dar bărbatul meu nu e de aici, am spus. Dar i-a intrat în cap să cumpere casa goală din Pelegrm, spuse avocatul Franjo. Deşi are un nume care nu seamănă deloc nici cu Batolovic, nici cu Bartolo, un nume care nu are de-a face cu casa. Cu toate că nu e de aici, vrea să cumpere casa din Pelegrin, ca şi cum lucrurile la noi s-ar fi schimbat aşa, deodată. Dar noi nu avem ce face cu nume străine aici, la noi, spuse avocatul, nimic nu s-a schimbat şi cel mai puțm casa din Pelegrin, două sute de ani a stat acolo, sus, precis cum stă şi azi. 0 asemenea casă nu se schimbă niciodată, spuse avocatul, rămîne neschimbată pentru totdeauna şi tocmai de asta supravie^uieşte o ase-menea casă tuturor transformărilor şi nouă, oamenilor. 0 asemenea casă nu are nimic de-a face cu noi şi va continua să se afle acolo unde a stat totdeauna, în vreme ce noi, oa-menii, încercăm zadamic să ne strecurăm pe sub mîna des-tinuJui, sau cum face el, cel de aici, şi Franjo îl arătă din nou cu degetul pe drăguț, să încerce să se strecoare în casă.

Ce *ştiți* despre tunelul de sub casă, întrebă drăguțul şi vocea lui era acum tăioasă într-un fel ce nu părea să-şi aibă locul în zăpuşeală şi în nici un caz nu se potrivea cu fap-tura şubredă a bătrînului. Dispăruse toată grija pe care o arătase mai înainte avocatului Fanjo şi picioarelor lui şi eu am început să fiu îngrijorată în legătură cu buna lui dis-poziție, rai-era teamă că de data asta-i dispăruse cu totul. Dar avocatul se lăsase să cadă în scaun, total istovit. Res-

pira cu mare dificultate, sacadat şi scosese din buzunarul de la piept o

batistă mare, albă, cu care-şi ştergea fruntea.

Un tunel, mormăi el iritat, ce prostii sînt astea, dar cu-vintele nu erau îndreptate împotriva bărbatului meu, se vedea că avocatul era total istovit, că n-ar fi rezistat la o ceartă adevărată, deşi el fusese cel care începuse, şi nu drăguțul meu. S-a şters amănunțit pe frunte şi pe chelie, a tuşit, a scuipat şi a cercetat cu grijă batista, ca şi cum ar fi fost singur în cameră, ca şi cum doar batista şi el ar fi con-tat şi orice altceva ar fi fost lipsit de importanță şi un mo-ment am crezut că batista i-a abătut cu totul aten(ia, spre alte gînduri care nu aveau nimic de-a face cu noi şi cu casa goală, că acum bătrînul era ocupat să descopere ceva im-portant în batista lui, că uitase că nu era singur în birou; că acum urma o cu totul altă cale sau alt gînd despre care eu nu ştiam absolut nimic, doar că-l îndepărta de ceea ce era adevărata noastră problemă, casa cea goală de partea cea-laltă a zidului, din Pelegrin, casa *noastră,* cum obişnuieşte să spună drăguțul. Dar avocatul ridică ochii din batistă şi din privirea lui limpede şi luminoasă am înțeles că nu uitase nimic, că tot timpul trebuie să se fi ocupat în gîn-durile lui tocmai de casa goală şi că batista nu avea nimic de-a face cu asta, că el o folosise într-adevăr doar ca să se şteargă, nu atribuia batistei vreo altă importanță decît că din timp în timp se putea şterge cu ea, aşa că acum, cînd fruntea şi chelia fuseseră şterse cum trebuie, putea s-o pună înapoi în buzunarul de la piept.

Casa nu e pentru dumneavoastră, spuse el. Nu vi se potriveşte. încercați să înțelegeți. *Basta.*

Tot ce ne trebuie e o adresă a proprietarului, spuse soțul meu. Vrem să plătim. 0 adresă e tot ce ne-ar trebui. Ați putea să ne ajutați?

67

Avocatul Franjo privi în sus, din scaunul din spatele bi-roului şi-l cercetă pe bărbatul meu ca şi cum acesta tocmai ar fi intrat în cameră. îl privi drept în ochi şi deloc neprie-tenos, mai curînd ca şi cum pentru prima oară în cursul acestei după-amieze ar fi fost cu adevărat interesat de el.

Vă sculați înainte de ora cinci dimineața, întrebă Franjo.

Bărbatul meu îl privi uluit.

Nu,spuse el.

Exact ceea ce credeam, murmură avocatul şi trase afa-ră sertarul de jos al biroului. Din sertar scoase o plită mică şi şi o aşeză în fața lui, lîngă computer.

Ştiţi cîte ferestre are casa din Pelegrin, spuse avocatul şi la asta bărbatul meu nu mai avu ce să spună. Tăcu şi nici eu nu ştiam, nu văzusem din casă nimic altceva decît ce se zărea din partea noastră a zidului, nimic altceva decît fron-tonul pe care casa îl întorcea spre noi, un fronton instabil şi îngust, cum aş fi putut număra ferestrele casei?

Douăsprezece, spuse avocatul cu voce ridicată, părea că-şi revenise. Casa are douăsprezece ferestre. Asta n-o ştiaţi, şi nici că opt dintre ele sînt pe peretele din faţă. Că doar patru din douăsprezece rămîn pentru restul casei, pentru spate şi cele două părţi laterale. Nu aveaţi nici o idee despre asta, deşi vreţi să cumpăraţi casa, inclusiv fe-restrele, spuse avocatul bărbatului meu şi păru foarte mulţumit.

Aceată descriere a casei goale părea să-i dea bătrînului noi forţe, casa din Pelegrin părea să-l fi înviorat şi poate că ferestrele erau doar începutul, dar eu mă întrebam cum de era posibil ca avocatul Franjo să ştie aşa de multe tocmai despre această casă. Istria e doar plină de case şi nici că era goală nu era ceva neobişnuit, aşadar opt ferestre drept spre răsărit, spuse avocatul satisfacut şi numără pe degete fie-care dintre ferestre şi nu fti mulţumit pînă nu ajunse la a

opta, pe mîna dreaptă. Prin această numărătoare părea să fi pus cu totul stăpînire pe casă, pe casa *noastră,* şi de la ferestre trecu la punctele cardinale, la vremea asta din zi, cei ce locuiau odinioară în casă ar fi dormit, spuse avoca-tul, în vreme ce privea încîntat la ceas, soarele e deja spre apus, nu-i aşa, spuse avocatul, deci pe partea din spate a casei şi acolo, sus, la dumneavoastră în Pelegrin trebuie să fie aproape la fel de cald ca la noi, în Buzet. Şi cîte ferestre credeţi că sînt pe partea din spate a casei? Pe partea lungă, dinspre cimitir? Nu ştiţi? N-aveţi idee, spuneţi? Am să vă ajut, spuse avocatul şi ridică două degete în aer, ca şi cum şi-ar fi dorit un trabuc, acum, la sfirşitul după-amiezei. în orice caz, distanţa dintre degete era mai mare decît pentru o ţigaretă şi pachetul de Morava pe care îl cumpărase tre-buie să-l fi ascuns într-unul din buzunarele costumului; de fumat nu fumase de cînd părăsisem Grotta Azzurra.

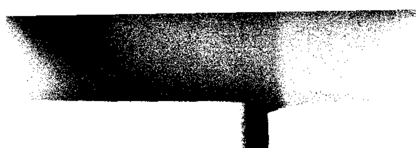
Două, spuse avocatul, casa nu a avut niciodată mai mult de două ferestre spre apus, spuse el cu cele două degete răşchirate în aer în faţa lui. Opt, în faţă, spre răsărit, cîte una, pe păi-ţile laterale şi doar două, în spate, spre apus, în partea dinspre cimitir. Şi ştiţi de ce? Pur şi simplu, pentru că e prea cald. înţelegeţi? Prea mult soare, spuse avocatul şi lovi cu pumnul în birou, uşor, dar totuşi prea tare, dacă ţineai seama de vîrsta lui; tresări şi mi-am dat seama că-l duruse. Dar văd că dumneavoastră sînteţi treaz la ora asta, spuse Franjo pe ton mai potolit bărbatului meu, nu vă faceţi siesta de după-amiază şi nu vă duceţi la

cul-care cînd apune soarele, cum s-a facut totdeauna în casa aceea, spuse avocatul, în orice caz, înainte să avem elec-tricitate aici, în Istria.

îndată ce apunea soarele toți care locuiau în casa aceea mergeau la culcare, pentru că înțelesul e că noi, oamenii, trebuie să dormim cînd e întuneric, deşi eu, la vîrsta mea,

69

nu mai sînt în stare să o fac, spuse avocatul şi puse mîna dreaptă pe piept, ca şi cum acolo s-ar fi aflat localizată in-somnia. înainte oamenii dormeau cum trebuie noaptea şi electricitatea din Italia a schimbat pentru prima oară lu-crurile, oamenii, cu ajutorul luminii artificiale, au început să fie treji cînd era întuneric, deşi ar fi trebuit să doarmă şi totul e din vina lui Mussolini, spuse avocatul, Mussolini a fost cel care a stricat cu electricitatea lui şi sensul casei din Pelegrin, să te scoli o dată cu soarele şi să dormi noaptea, precis cum nimănui nu i-ar fi venit în minte acum două sute de ani să aibă mai mult de două ferestre pe partea de apus a casei, spuse avocatul, pentru ca în timpul zilei să nu lase să intre în casă mai multă căldură decît trebuia. La toate s-au gîndit cei ce au construit casa acum două sute de ani, dar o dată cu electricitatea, s-a isprăvit cu somnul în casă, Mussolini a facut cu electricitatea lui din noapte zi şi casa nu a fost construită pentru o asemenea prelungire ne-naturală a zilei, aşa că acum pe drept stă nelocuită, spuse avocatul, şi pentru toate astea trebuie să-i mulțumim lui Mussolini, găselnița lui cu electricitatea care a distrus aşa de multe case aici, la noi, în Istria, iar iubita doamnă ştie de sigur la ce mă refer, fară Mussolini casele nu ar fi fost distruse şi italienii care stăteau în ele nu ar fi trebuit să plece de partea cealaltă a graniței, n-au mai rămas decît casele, pe care nu puteau să le ia cu ei, goale şi distruse de electricitate şi pentru că nu au putut să le ia cu ei în Italia, a trebuit ca un Bartolo să devină Bartolovic. Aşa a pustiit unul ca Mussolini un ținut întreg.

Şi acum vreți să faceți lucrurile şi mai rele, mutîndu-vă în casă, spuse Franjo soțului meu. V-ați pus în minte să distrugeți casa dm temelie şi cu

siguranță aveți lantemă şi buzunarele pline de baterii. Atît de puțin respect aveți pen-tru natură, spuse avocatul privindu-l pe bărbatul meu. Dar

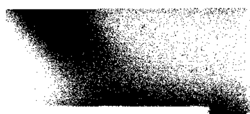
n-o să puteți, casa asta nu e pentm dumneavoastră încer-cați să înțelegeți, nu vă potriviți cu ea, spuse avocatul.

Şi nu vă puneți speranța în electricitate! lubita doamnă poate depune mărturie că nu te poți baza pe electricitate, nu aici, la noi, în Istria. Vine şi pleacă după starea vremii şi doar o dată pe lună, pe nota de plată, poți fi sigur că există electricitate.

Numai în casă poți să te încrezi, spuse avocatul şi căută după batistă în buzunarul vestei. Timp de două sute de ani, oricine a locuit în casă a putut să se încteadă în ea necondiționat, construită cum e, să dormi la răcoare cînd a apus soarele şi să te scoli din pat o dată cu răsăritul soare-lui, dis-de-dimineață, drept la răsărit, înainte de ora cinci, precis ca acum două sute de ani, spuse avocatul, adică la o oră a zilei cînd dumneavoastră ați recunoscut în biroul meu şi în prezența martorului că nu sînteți sculat, ci că dormiți în continuare, deşi afară e deja lumină.

lar în timpul zilei sînteți fireşte treaz, spuse Franjo plin de reproş soțului meu şi nu v-ar trece prin gînd să vă cul-cați cînd a apus soarele. Dar tocmai pentru asemenea oameni a fost construită casa, nu pentru dumneavoastră, spuse avocatul. Pentru oameni care lasă ziua să fie zi şi noaptea să fie noapte, care deosebesc între lumină şi în-tuneric, spuse avocatul şi, deşi cu fiecare lămurire adău-gată facea casa mai nelocuibilă, părea mulțumit.

Pentru dumneavoastră o asemenea casă nu intră în dis-cuție, spuse avocatul şi păru şi mai mulțumit, ca şi cum cheia de la casă s-ar fi aflat în propriul lui buzunar, ce le-gătură ar putea avea casa cu dumneavoastră, spuse Franjo bărbatului meu care mi-a aruncat o privire disperată; ce trebuie să fi crezut el despre o asemenea consultație ju-ridică?

Pentru prima oară se afla în acest birou de avocat, to-tal străin şi totul se întîmplase la îndemnul meu. Eu fuse-sem cea care îl adusesem aici, avocatul îşi ştergea iarăşi fruntea cu batista, sau în ceea ce priveşte vederea, îi spuse drăguțului, ce părere aveți despre natură aici, la noi în Istria? Ați apucat să priviți în jur? Frumoasă natură, nu-i aşa? Mai ales din livada casei goale din Pelegrin, o pri-velişte excepțională, şi avocatul vorbea ca Dimitrij, cel ce-şi petrecea zilele admirînd priveliştea, deşi de partea cealaltă a satului, spre Cicaria

şi spre natura slovacă. Din livada casei goale se vede jumătate din Istria, continuă avocatul, tocmai pînă la Motovun, de aceea probabil că ați fi dorit să aibă fațada spre vale, în loc de răsărit, şi atunci ați fi putut admira priveliştea excepțională de la toate cele opt ferestre, drept spre sud. De la oricare din ferestre ați fi putut admira celebra noastră natură istriotă, spuse bărba-tului meu avocatul. Dar cei ce au construit casa nu erau in-teresați de priveliştea dumneavoastră, înțelegeți, ce impor-tanță avea natura acum două sute de ani, spuse avocatul, acum fruntea îi era din nou lucioasă şi picături de transpi-rație alunecau pe lîngă urechi, acum două sute de ani na-tura nu era aici, în Istria, ceva de care să merite să vorbeşti, deşi era exact aceeaşi ca astăzi, în nici un fel nu se deose-bea, dar nimeni nu vorbea despre ea, spuse el, cu atît mai puțin s-o admire, în vreme ce un parc cu tufişuri tunse şi seră şi păuni ar fi fost cu totul altceva decît această pri-velişte în care se afla doar natură, fară nici o formă, vreau să spun pentru cei ce acum două sute de ani au construit casa, spuse avocatul, o natură pe care ei nu voiau cu nici un preț s-o aibă în fața ochilor, în special acea natură care dă spre sud.

înțelegeți, spuse avocatul bărbatului meu, chiar spre sud, aşa că acum două sute de ani constructorul a hotărît

să înalțe un fronton cu o singură fereastră către vale, ca să scape şi de soare, şi de natură, spuse avocatul, pentru ca oamenii din casă să nu vadă tot ce era acolo, afară, natură fară nici o formă, dar mai ales pentru ca să scape de soare, spuse Franjo, care abia mai gîfiia între vorbe, aşa că am în-ceput să fiu neliniştită pentru el, prizonier, cum era, în lo-goreea lui. Cu orice preț voiau să scape de soare, continuă el, în vreme ce dumneavoastră ați vrea cu siguranță să aveți fațada casei întoarsă spre vale. Tocmai pentru prive-lişte, fară să înțelegeți că în casă ar fi caniculă în fiecare zi, drept în soare, cu toate cele opt ferestre. Nici obloanele n-ar fi de cine ştie ce folos, spuse avocatul, arşița s-ar re-vărsa în casă şi în scurtă vreme v-ar înnebuni şi de aceea casa nu e pentru dumneavoastră Vreți să cumpărați casa, dar n-o să reuşiți. Nu înțelegeți o casă ca asta. Sfatul meu e să cumpărați o altă casă, undeva unde oamenii pot pro-nunța numele dumneavoastră Lumea e doar plină de case, dar casa goală din Pelegrin nu e pentru dumneavoastră, spuse avocatul, pur şi simplu nu vă potriviți. De fapt, cine sînteți dumneavoastră? Aici, la noi, sînteți un nimeni. Şi ce credeți că veți deveni într-o asemenea casă? Țineți-vă de-parte de ea, spuse avocatul bărbatului meu, acesta e sfatul meu. 0 asemenea casă nu e pentru dumneavoastră lubita doamnă aici prezentă ştie, dînsa s-a mulțumit cu căsuța de partea cealaltă a zidului şi atunci am fost, în calitatea mea de avocat, mai

mult decît de acord s-o ajut cu toate hîrtiile şi chestiunile juridice, spuse avocatul Franjo, dar cazul dumneavoastră îl consider cu totul deosebit. Cu totul altul.

Soțul meu şi cu mine ne-am gîndit sa cumpărăm casa împreună, am spus eu. Pe numele meu.

Nu ajută, spuse Franjo. Eu îmi dau seama că situația e cu totul diferită.

73

Avocatul îşi privi din nou ceasul, trebuie să-şi fi amin-tit de ce eram aici, nu pentru casă, că el mă rugase să-l în-soțesc la birou ca să-mi dea nişte hîrtii de la societatea de asigurare, şi avocatul îşi ceru scuze.

Am uitat de hîrtii, spuse el şi se extrase cu greu din fotoliul din spatele biroului, sprijinindu-se în amîndouă mîinile, şi de data aceasta nu primi nici un ajutor de la bărbatu-meu. Avocatul îşi tîrîi papucii de pîslă din camera în care eram în cealaltă, amîndouă nu erau mai mari decît nişte debarale, despărțite doar de un pragjos, şi din prima cameră am văzut cum el răscolea în cealaltă prin rafturi şi prin hirtiile de pe o masă mai mică decît biroul din cealaltă cameră, o măsuță închisă la culoare, fară sertare, iar în vreme ce căuta după hîrtiile mele, avocatul mormăia pen-tru el însuşi în italieneşte, *porca miseria,* bombănea el, *sempre questi documenti perduti,* aşa mormăia în cea de-a doua cameră.

Avocatul Franjo nu putu găsi hîrtia care trebuia şi ziua trecuse, dimineața şi aproape toată după-amiaza şi eu nu mă puteam opri să nu mă gîndesc la ceea ce spusese avo-catul Franjo despre a dormi, cum casa *noasfră,* casa goală din Pelegrin era construită pentru somn în vremea arşiței de amiază şi în vremea nopții; nu puteam înțelege de ce avocatul, care nu putea să doarmă, se interesa cu o aseme-nea pasiune de o casă pe care el nu putea s-o folosească, o casă care i-ar fi amintit doar ce pierduse pentru totdeauna, somnul lui bun de noapte şi, cum se părea, şi somnul de după-amiază, o casă care, cu zidurile ei groase şi pereții din piatră, vechi de mai mult de două sute de ani, n-ar fi facut altceva decît să-i amintească de somnul cel mare care-l aştepta, că în curînd nu va mai fi printre noi, acest avocat fragil şi aproape străveziu, cu capul lui clătinător şi aproape sigur cu o umflătură pe una din mîini, o pată

74

dureroasă şi curînd albastră pe mîna dreaptă unde se lovise prea tare de birou, în camera exterioară, unde şedeam noi şi-l aşteptam şi de acolo l-am auzit bombănind pentru el însuşi, *non liposso trovare, non leposso trovare,* aşa bom-bănea el şi reveni tîrşîindu-şi picioarele, cu mîinile goale, fară polița de asigurare, înapoi la noi, în camera exte-rioară, ne privi resemnat şi spuse nu le-am găsit.

Nu le găsesc, spuse el, dar în croată şi nu în italiană, ca mai înainte, în cealaltă cameră, ca şi cum avocatul ar fi folosit separat cele două limbi, cîte una pentru fiecare cameră şi italiana ar fi fost pentru camera interioară, nu pentru cea din afară şi Franjo se aşeză din nou pe scaunul din spatele biroului. Şedea nemişcat şi bărbatul meu îmi spuse, sau poate spuse avocatului, ar trebui să plecăm.

Trebuie să mă scuzați, iubită doamnă, spuse Franjo cu voce tremurată. Pur şi simplu nu vă pot găsi hîrtiile.

Nu face nimic, am spus eu.

Şi nu am băut cafea, suspină el privind plita de pe bi-rou. Cordonul negru era înfăşurat şi prins cu un elastic.

Doamna o bea cu zahăr?

Nu face nimic, am spus eu.

Da, da, suspină avocatul. Sta nemişcat în scaun, ochii erau din nou pe jumătate închişi. Da, da.

Cred că e vremea să mergem, am spus eu şi avocatul Franjo închise amîndoi ochii. Nu ne mai vedea pe nici unul dintre noi.

Şi ce mai face mama?

Avocatul privi în sus, din scaunul lui.

Mulțumesc, am spus. Mama e bine.

Da, da, suspină avocatul. Mama face bine acasă, în Fiume. Da, da. Deci, e bine.

Dădu din cap, Fiume în loc de Rijeka trebuie să fi luat cu el din greşeală din camera italiană, Fiume nu părea

75

acasă aici, în camera croată. Dar poate că avocatul rămă-sese în camera italiană, deşi acum sta în spatele biroului din camera exterioară, croată, nu mai era în camera inte-rioară, printre documente, dar nu l-am corectat, nici mama nu ar fi avut nimic împotrivă.

Colonelul a murit aşa de tînăr, spuse avocatul. Un băr-bat frumos, tatăl dumneavoastră Da, da.

Bărbatul meu se ridicase, dar avocatul FranJo nu-l pri-vea, m-am ridicat şi eu.

Oricum, nu erau hîrtii importante, spuse el. Dacă vre(i, aruncați-le la coşul de gunoi, şi avocatul închise ochii, dar hîrtiile de asigurare rămăseseră în camera italiană; aici, în camera exterioară, croată, nu era nici o hîrtie pe care aş fi putut s-o arunc la coş. Vocea avocatului era şi mai slabă ca mai înainte, aproape dispăruse. Fără să deschidă ochii, aplecă capul în direcția mea. Părea să fie gata să adoarmă, amîndouă mîmile erau nemişcate pe genunchi, sau poate doar capul

mare de avocat se clătina pe gîtul lui subțire.

Vreți să mă ajutați să-mi desfac cravata, îl rugă avo-catul şi acum vocea îi era subțire şi jalnică, o voce ca pe vechile plăci de gramofon, o placă zgîriată care e pusă la viteză prea mare, însă cuvintele propriu-zise veneau lent, doar vocea care le purta cu greu urcase cu un ton şi dacă placa s-ar fi învîrtit şi mai repede, ar fi fost o voce de cas-trat, nu de avocat, cu o asemenea voce nu ar mai fi putut cîştiga nici un proces, o voce neajutorată şi pițigăiată şi m-am aplecat peste avocat care de aproape era transparent, cu pielea ca porțelanul vechi, cu o nuanță gălbuie sub alb, doar o întrezărire şi cravata era neîndemînatic legată, nu-mai cît ieşea nodul de sub vesta tăiată înalt, un nod de cra-vată tocit şi unsuros, poate că avocatul nu-şi mai lega cra-vata în fiecare zi, poate doar o trăgea dimineața peste cap şi o strîngea în jurul gîtului, cum strîngi o sfoară, cea mai

mică neatenție şi avocatul ar fi putut să se sugrume singur cu nodul şi eu l-am slăbit, cu grijă, cu amîndouă mîinile, el continua să țină ochii închişi ca şi cum s-ar fi desfătat că putea să respire mai liber ca înainte sau ca şi cum ar fi adormit în fine; nu ştiam dacă avocatul Franjo are o mena-jeră sau trăieşte singur, căsătorit nu fusese niciodată, atîta ştiam, dar poate avocatul nu avea nici măcar pe cineva care să facă curat şi să-i gătească, aşa că singura masă caldă era cea de la Grotta Azzurra, acel local îngrozitor cu o bucătărie şi mai îngrozitoare, care face reclamă în Glas Istra pentru pizze arse şi pline de funingine, cu im strop de brînză pe jumătate topită în mijlocul aluatului. Poate că prînzul zilnic de la GrottaAzzurra era tot ce-l ținea în viață pe avocat şi mai întîi m-am gîndit să-i deschid şi nasturele de sus de la cămaşa albă, dar nu era nevoie, gîtul avo-catului avea loc destul în guler, acest gît subțire pe care avocatul nu-l avusese înainte, iar interiorul gulerului era soios, cu o dungă neagră subțire, mulțumesc, şopti Franjo, sînteți amîndoi aşa de amabili.

Cu ochii închişi şedea cu totul nemişcat în spatele biroului, pleoapele erau aproape fară gene şi m-am gîndit ce fericiți sînt oamenii care nu se împotrivesc morții, că-rora nu le pasă de ea, deşi moartea îi urmăreşte toată viața şi pentru aceşti oameni fericiți există doar moartea ful-gerătoare; mor de apoplexie sau cad şi mor pe stradă, şi mai des mor în somn, dar de fiecare dată atît de bmsc şi neaşteptat că o asemenea moarte nu apucă să-i deranjeze, deplin ocupați, cum sînt, să trăiască iar avocatul era cu adevărat pe cale să adoarmă, capul i se lăsase în piept.

Un bărbat frumos. Da, da. A murit mult prea repede, şopti el, acum deschisese ochii din nou, vorbea despre tatăl meu.

Soțul dumneavoastră s-a accidentat?

Vocea avocatului era foarte slabă.

Doar mîinile, am spus. S-a tăiat.

S-a tăiat, şopti avocatul şi închise din nou ochii. Da, da. S-a tăiat. E drăguț cu dumneavoastră, soțul dumnea-voastră?

Da, am răspuns.

Avocatul ridică capul şi aprobă, apoi bărbia coborî din nou în piept.

Spuneți-i să fie atent cu munile, şopti el. Rănile fac puroi. Din cauza căldurii, iubită doamnă. Promiteți?

Promit.

E bine, spuse avocatul cu voce slabă. Promite(i?

Promit, am spus eu.

Aşa. Promiteți.

Bărbatul meu era deja la uşă. Arăta spre ceas.

lertați-mă, spuse avocatul cu ochii închişi.

Nu trebuie să vă cereți scuze, am spus eu şi am facut un pas spre uşă, ca şi cum aş fi vrut să mă strecor din cameră, într-adevăr nu voiam să-l deranjez pe bătrîn, dar nici să continui conversația. Nu aveam ce să-i mai spun.

Trageți doar uşa cînd plecați, şopti avocatul şi într-ade-văr era vremea să plecăm, bărbatul meu se încrunta şi arăta din nou la ceas şi eu m-am aplecat peste avocatul Franjo care acum părea să fi adormit în scaun, bărbia coborîse în piept şi acoperea cu totul nodul cravatei. Avo-catul respira pe gură şi o clipă mi-a fost frică să-l las acolo, complet singur în birou, dar bărbatul meu deschisese deja uşa spre culoar. îi era de ajuns, voia să plece.

De fapt, ce realizasem? Şi totul era doar greşeala mea. Eu fusesem cea care-i explicasem ce important şi influent e avocatul Franjo, că nimic nu se face aici, la noi, fără aju-torul lui, şi acum avocatul adormise. Dormea în fotoliul din spatele biroului şi nu primisem nici hîrtiile mele, hîr-

tiile importante pe care la restaurant mă convinsese să le caut la el, la cancelarie, hîrtiile de asigurare, dar de îndată ce ajunsesem la birou se vădise că hîrtiile dispăruseră, fară ca noi să fim deranjați de asta; în cancelaria avocatului Langinja, pe pragul dintre camera interioară, italiană şi cea exterioară, croată

totul îşi pierduse importanța, dispăruse, erau nişte hîrtii fară valoare, după propriile cuvinte ale avocatului, şi eu m-am aplecat peste Franjo şi drept bun-rămas l-am mîngîiat uşor pe capu] lui mare. Cu vîrful degetelor l-am mîngîiat pe chelia umedă. Avocatul dor-mea. Un sforăit brusc întrerupse pufaitul liniştit şi eu am închis uşa.

Pe stradă toți cîinii oraşului se ascunseseră şi se zice că şi peştii din mare se ascund pe o asemenea căldură, că înoată la fund, spre frigul şi întunericul din adîncuri. Nici măcar peştii din mare nu se descurcă pe o asemenea do-goare fără ajutorul adîncului şi tejgheaua vînzătorului de peşte din colț era goală şi puțea, dar noi trebuia să facem tîrguieli, de vreme ce eram aici jos, la Buzet. Acasă nu aveam nimic, nici măcar pîine. Trebuia să mergem la Cicos sau cel puțin pînă la prăvălia de legume a albane-zului, acasă nu aveam nici roşii, nici castraveți, nici măcar ardei, dar bărbatul meu spuse că e prea cald, ziua era in-suportabil de nemişcată.

Pe o asemenea căldură doar pietrele se mişcă, toate pietrele de prin straturi şi de pe iarbă, ele ies din pămîntul cenuşiu şi prăfos, care a crăpat şi bărbatul meu îmi arătă stratul de trandafu-i din fața clădirii vamei, un strat plin de pietre. Numai pietrele nu se satură de căldură şi bărbatul meu mi-a explicat că era o căldură veche, care se reîntor-sese. Nici măcar furtuna de azi-noapte nu-i venise de hac. Arşița doar se retrăsese undeva unde nu o observasem şi se ținuse ascunsă, cum se țin ascunşi cîinii acum, dar în-

dată ce se terminase furtuna, revenise, aceeaşi arşită ca mai înainte, doar schimbase locul cu cîinii, care acum dis-păruseră deodată, aşa cum dispăruse căldura mai înainte;

tocmai căldura cîinilor, aşa numeşte lumea pe aici o ase-menea căldură pe care nici un cîine nu o poate suporta, o arşiță înăbuşitoare, ca într-o seră, cenuşie şi neplăcută la respirat, şi totuşi uscată şi fară cea mai mică umezeală, şi nici măcar cartofi nu aveam acasă. Dar soțul meu mi-a ex-plicat că nu-i este foame.

De fiecare dată cînd trebuie să facem cumpărături îmi spune că nu-i este foame. Imi fac un sanviş, obişnuieşte el să spună. Resturile de ieri îmi ajung, vara nu am poftă de mîncare, oricum mîncăm prea mult, spune el, dar cînd se face seară nu are nimic de facut şi-şi schimbă ideea. Seara vrea totuşi să

mănînce ceva şi să bea, resturile de ieri le-a uitat, cu o mină posomorită stă în fața frigiderului deschis şi inspectează ce se află pe rafturi. Nici măcar un ou, se plînge el, unde-i cutia mea de sardele, aici nu-i nimic decît resturi şi începe să controleze ce s-a nimerit să mai fie în frigider, unde e cutia mea cu sardele de la Viena, spune el şi scoate o farfurie sau ceva ce am uitat eu învelit în folie, ce e asta, spune mustrător, cum aş putea şti, răspund şi sînt deja nervoasă, căci ştiu cum se va sfîrşi această inspecție a frigiderului; el n-o să mănînce resturile şi eu voi fi acu-zată că nu țin ordine în frigider, vechi de cîteva zile, spune el şi se referă la ce e pe farfurie sau împachetat în folie, de nemîncat, spune drăguțul meu şi se ține de nas, aruncînd ce e în farfurie la găleata de gunoi.

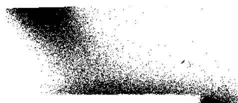
Nu e nimic de mîncat, se plînge. De fapt, ce fel de casă e asta, cine mi-a furat cutia de sardele de la Viena, se plînge şi n-are rost să spui că el singur a spus că va mînca mai tîrziu resturile şi că atunci cînd eram la Buzet trebuia să fi cumpărat cel putin legume, nici măcar ceapă nu avem

acasă şi dacă ar şti că adesea sînt obligată să mă duc la Dimitrij ca să împrumut cartofi, numai ca bărbatul meu să aibă altceva decît resturi de mîncat seara, cel puțin cîțiva cartofi din grădina de zarzavat a lui Dimitrij de sub casa goală, atunci ar face una din crizele lui; e greşeala mea că frigiderul e gol, ar spune el, greşeala mea că el trebuie să umble flămînd, că cineva i-a furat sardelele de la Viena şi de aceea nu spun nimic iar el mănîncă cartofi în tăcere, fară să ştie că sînt cartofii lui Dimitrij. Dar cu Dimitrij şi cu soția lui nu vrea să aibă de-a face, nici cu cartofii lor. Eu nu am voie nici să beau o ceaşcă de cafea la ei, deşi toți în sat beau cafea unii la alții, numai eu şi bărbatul meu nu bem cafea la Dimitrij, deşi Dimitrij e cel care-l aprovi-zionează cu cartofi, fară ca el să ştie. Dar bărbatul meu mi-a interzis să beau cafea cu vecinii noştri, pentru că vecinii s-au nimerit să fie Dimitrij şi soția lui.

înțelegi doar că trebuie să-i invităm şi noi, dacă-i laşi pe Dimitrij şi pe nevastă-sa să te invite la cafea, spune bărbatul meu care e foarte atent la formă. Forma e mult mai importantă decît conținutul, susține el, conținutul fară formă e pentru drăguțul meu ceva mediocru şi demn de dispreț, iar aici, la noi, în Istria, el a ajuns la concluzia că există prea puțină formă. Atît oamenii cît şi animalele sînt fară formă, Balcanii în întregime sînt fară formă, repro-şează el şi aprope tot ce-i displace e tocmai ceea ce e lip-sit de formă; ca de exemplu copiii care nu se scoală în fața adulților, lumea care îşi vîră cuțitul în gură sau îl întrerupe cînd vorbeşte, cei care se scobesc în dinți în prezența lui sau îi rîd în față, care tac şi lasă conversația în seama alto-ra sau abordează o mutră ursuză pentru a arăta că se plic-tisesc, o comportare totdeauna de neiertat, după drăguțul meu care crede că cel care se plictiseşte nu trebuie, in-diferent de circumstanțe, să arate

cît e de plictisit, că e da-

80

toria fiecăruia să zîmbească, chiar dacă nu e nimic de zîm-bit şi eu încerc să iau apărarea copiilor care nu se scoală sau a celor care se plictisesc fără să ascundă asta în fața bărbatului meu.

Totuşi sînt cinstiți, spun eu, nu se prefac, dar bărbatul meu răspunde că el nu e interesat nici în cea mai mică măsură de sinceritatea persoanelor străine, că nu-l priveşte ce cred sau gîndesc şi absolut deloc ce simt, că lumea ar fi insuportabilă dacă ne-am deranja unii pe alții cu gîndurile şi sentimentele personale, cu toată sinceritatea noastră li-picioasă, că cel mai elementar lucru pe care-l poate el cere de la lume e să {ină pentm sine ce simte şi crede; iar visele sînt forma cea mai rea de sinceritate pe care o cunoaşte el, o pacoste mai mare decît să asculți visele unor oameni străini nu-şi poate imagina, bărbatul meu, care din prin-cipiu refuză să viseze şi pentru ca să scăpăm de a ne chinui neîntrerupt unii pe alții cu aşa-numitul conținut, există, slavă domnului, forma, îmi spune drăguțul, nimic altceva nu ne deosebeşte de animale decît forma, şi acei oameni prin sinceritatea lor egoistă se află aproape de animale, afirmă drăguțul, toți acei oameni care sînt gata să urmeze cele mai mici impulsuri, acele impulsuri pe care la un an-imal le-am numi instincte şi care sînt singura lor pretenție la aşa-numitul conținut, dar din păcate aproape toți oa-menii nu sînt mult mai buni decît animalele, crede bărba-tul meu. Prea mulți dintre ei sînt prizonieri ai aşa-numitu-lui conținut şi ne tiranizează cu asta pe noi, ceilalți, spune el şi în mod sigur Dimitrij şi mai ales nevasta lui sînt ase-menea oameni şi de aceea nu trebuie să bei cafea la ei sau să ai ceva de-a face cu ei, în nici o împrejurare, decît în caz de necesitate absolută, ca la marile sărbători religioase ori la vreo nenorocire petrecută în sat, în vreme ce acel om care constă doar din formă e totdeauna de preferat celui ce

82

are doar continut, după părerea bărbatului meu; deja într-o formă plăcută se află suficient conținut, afirmă el, forma s-a transformat în acest caz în propriul ei conținut, chiar dacă cei mai mulți oameni nu au capacitatea de a înțelege asta tocmai din cauza lipsei de formă, de aceea ei nu vor ajunge niciodată a recunoaşte că forma are destul de mult conținut, în schimb afirmă că tocmai un om înzestrat cu o formă putemică e total fară con(inut, de fapt cu totul gol, şi în această privință bărbatul meu are dreptate.

Ştiu că are dreptate pentru că eu însămi sînt una din aceste persoane pe care le critică el, convinsă cum sînt că drăguțul meu încearcă de fapt să se salveze cu ajutorul formei atunci cînd el nu are suficientă fbrță, că forma lui e neputin{a, deşi el o numeşte educație, un dar de la casa părintească, formă aspră şi neînduplecată care amenință să-l prăbuşească în propria lui neputință, să-l părăsească pradă isteriei şi autocompătimirii. Dar nu îndrăznesc să-i spun asta bărbatului meu, aşa că el poate continua şi dez-volta avantajele formei în dauna conținutuhii şi chiar obiş-nuieşte s-o facă, cel puțin atîta vreme cît nimic mai impor-tant nu-i acaparează interesul; dar acum arşița era mai im-portantă, e mult prea cald ca să faci cumpărături în Buzet.

însă eu ştiam că frigiderul nostru era cu totul gol, că nu conținea absolut nimic de mîncat, nimic care ar putea fi pus pe masă diseară ca să umple stomacul bărbatului meu cînd i se va face foame şi cu burta goală drăguțul meu e lamentabil, certăreț şi absolut insuportabil pentru toți din preajmă, iar eu ştiam că voi fi obligată să împrumut din nou cartofi de la Dimitrij, Dimitrij cu care nu aveam voie să beau cafea şi pe care soțul meu nu-l salută, de la care nu vrea să primească nimic, nici măcar de la soția lui. Căci nu se cuvine; oricum, nu pînă ieri seară, cînd casa goală care l-a vrăjit pe drăguțul meu l-a facut să-l caute pe Dimitrij şi

83

să uite toate vechile lui interdicți i şi principii, dar cafea nu a băut şi nici *grappa* lui Dimitrij.

întorşi la Pelegrin, am parcat lîngă biserică. în spatele casei noastre nu era nici un pic de umbră, dar lîngă bise-rică copacii cei inari protejau de soare chiar în cele mai fierbinți luni de vară, copaci al căror nume nu-l ştiu, dar care nu-şi pierd niciodată frunza. Tot anul frunzişul lor dă adăpost de soare şi de vînt, cele trei coroane mari ale co-pacilor care au crescut unindu-se într-una singură, cu frun-ze mici, verzi-cenuşii, mai deschise şi scămoase pe partea interioară.

Pe tot drumul de întoarcere arn ştiut că bărbatul meu avea să se ducă la Beppo. întreaga zi fusese ca pierdută şi acum eram în punctul din care plecasem. Această luni începuse dis-de-dimineață la Beppo acasă m Pelegrin şi după biroul

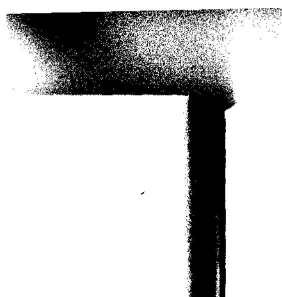
de cadastm şi cancelaria avocatului Langinja din Buzet ne întorsesem din nou la Beppo în Pelegrin şi tot drumul spre casă ştiusem că bărbatul meu va relua discuția despre casa goală, casa *noastră,* de îndată ce vom fi îna-poi. Casa lui Beppo se află la jumătatea dmmului între bi-serică şi noi şi la ora asta Beppo se afla ori sub cutia poştală galbenă din fața bisericii, ori pe banca de piatră dinaintea casei lui şi cum sub cutie nu se afla nimeni, Beppo şedea pe banca de piatră din fața casei. Se facuse tîrziu şi eu ştiam că n-avea rost să vorbeşti cu el acum. De la distanță fața lui se vedea roşie şi cînd l-am salutat a des-chis gura fară să mai reuşească s-o închidă la loc. Limba i se albăstrise de la atîta vin roşu, piciorul stîng era trecut peste cel drept, mai degrabă ca să se sprijine, să nu se pră-buşească pe spate, deşi şedea, nu era în picioare. Era deja la sfirşitul după-amiezei şi curînd venea vremea ca Beppo să meargă la culcare în bucătărie. Dar încă mai sta acolo, în fața casei şi încerca să mănînce cireşe; cele mai multe

84

le pierduse în şanț şi prin ochelarii sparți se zărea doar o mîzgă tulbure în tot roşul acela aprins. Cum au fost prăjiturile, l-am întrebat eu. Ce prăjituri, întrebă Beppo cu gura plină de cireşe, eu țin la el, soarta lui m-a mişcat fară ca el să-mi fi cerut sau să fi aşteptat vreodată ceva de la mine. De cînd am căsuța în Pelegrin, Beppo nu mi-a spus mai mult de bună-ziua, bună-seara, niciodată nu mi-a cerut vreun serviciu şi eu văd umflătura cu buboiul vînăt de pe fruntea lui, an după an, şi de fiecare dată simt nevoia să-l strîng între degete şi pe urmă să spăl şi să usuc rana, deşi ştiu că ar fi să vreau prea mult. Aşa de aproape n-o să mă lase niciodată, dar nu pot să scap de dorința asta, pot cel mult s-o ascund, aşa că Beppo nu ştie ce vreau eu să fac pentm el, singurul lucru de cînd am cumpărat căsuța din Pelegrin, nu numai să-i dau pantalonii vechi ai drăguțului sau o porție de gulaş cald înainte să se ducă să se culce, nu, mai mult decît atît, vreau să fac ceva ce vine direct din inimă şi nu dintr-o cratiță. Dar nimic din toate astea nu pot să i le spun lui Beppo, nu pentru că aş fi timidă, ci din neputință curată, pentm că inima mea e prea strîmtă şi nu-i destul de puter-nică. Pentru o asemenea solicitudine nu-mi ajung puterile şi mi-e ruşine de mine însămi cînd văd cum e obligat Beppo să trăiască sub ochii noştri, pantalonii lui pătați şi rupți, ochelarii cu lentilele sparte, mîinile umflate; toată această decădere care mă mişcă, deşi nu trebuie să am nimic de-a face cu ea, dar care mă loveşte într-o asemenea măsură că uneori îmi îngheață inima. Cît de mult aş dori ca Beppo să fie întreg şi curat, chiar puțin fericit, din cînd în cînd. Şi faptul că nu bănuieşte ce-aş vrea să fac pentru el, nici cel mai mic cuvînt ori gest nu arată că el a înțeles ce se petrece în inima mea, mă face să mă întreb dacă el chiar merită asta.

85

De ce oamenii singuri sînt atît de neglijenţ

i, atît de supţi de propria lor decădere? De ce văd eu toate petele lui, fară ca el să le vadă sau să mă vadă pe mine? Sau poate el vede petele şi rupturile, dar nu vede pe cel ce ar putea să se ocupe de ele? E din cauză că trăieşte singur de cînd i-a murit mama, mama lui bolnavă care a zăcut la pat şi pe care fiul Beppo a hrănit-o şi îngrijit-o, o mamă care zăcînd la pat îi cosea şi petecea hainele? Dar de cînd e gol patul, Beppo e singur şi fară rost. De cînd mama lui nu-i mai stă în drum pentru propria viaţă, el nu mai are cu ce s-o umple, decît cu lucruri zdrenţuite şi nepeticite, nimic alt-ceva decît această decădere şi eu aş fi vrut să-i spăl şi să-i repar hainele şi să-i storc buboiul din frunte, dar Beppo nu mi-ar permite niciodată, el nu se lasă ajutat, el nu are nevoie de mine şi asta mă răneşte, această nerecunoştinţă mă face să cred că de fapt el nu merită sacrificiul pe care eram gata să-l iau asupra mea, pentru *el; caci aş fi.* vrut să înlocuiesc o mamă, atunci cînd propria lui mamă se cul-case în pat şi nu se mai sculase.

O răceală i-a prins sîngele, aşa se spunea în sat şi doc-torul din Buzet a tot venit şi plecat din casa lor, dar curînd a plecat de-a binelea şi nu s-a mai întors şi Beppo a rămas singur cu mama lui şi noaptea o întorcea de pe o parte pe alta, o punea din nou în pat cînd ceea ce o durea şi-i facea rău o facea să se arunce jos, iar ziua erau şi mai multe de facut, să pună un ştergar ud pe fruntea mamei în vreme ce sîngele îngheţat continua să roadă în pîntece şi în mărun-taie şi doctorul din Buzet de mult renunţase la vizitele lui, numai Beppo, fiul ei, rămăsese, el trebuia să se ocupe de toate; să-i ţină găleata, să golească găleata, s-o cureţe, s-o spele cu furtunul în curte şi pe urmă să-o aducă înapoi în casă. Pentru nimic altceva nu mai era timp şi cînd într-o zi patul a rămas gol, Beppo era şi el cu totul gol şi îngheţat

86

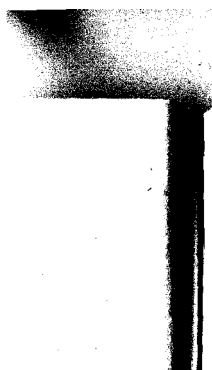
şi a început să bea. Mai întîi a îngheţat sîngele ei şi pe urmă s-a aprins ficatul fiului, se spune în sat, şi încă înainte ca noi să ne întoareem de la Buzet la Pelegrin bărbatul meu se hotărîse să vorbească cu Beppo despre casa goală, trebuie doar să existe o cheie, îi spuse el, o cheie la casa goală. Nu-i aşa, Beppo?

Orice casă are o cheie, îi spuse bărbatul meu lui Beppo, nu-ți poți imagina o casă fară cheie, şi mă îngri-jora faptul că avea dreptate, Fiecare casă are o cheie, dar bărbatul meu nu avea nici un drept la acea cheie, exact cum nu avea dreptul la o casă care nu era a lui; că-şi iuase dreptul de a se cățăra peste zid, era destul de rău şi o plătise cu sînge, dar Beppo rămase pe bancă. Clipea la el în vreme ce continua să vîre în gură ciorchini de cireşe şi cîteva cozi îi ieşeau din gură, nu-i aşa, Beppo, spuse dră-guțul meu şi vocea îi era tărăgănată ca şi cum ar fi avut o grămadă de timp, nu avea dreptul să vorbească aşa cu Beppo, dar bărbatul meu îl apucă brusc pe Beppo de că-maşă şi-l smuci de pe bancă,

Nu, am strigat eu şi cireşele căzură din gura lui Beppo, ca şi cum ar fi încercat să spună ceva, dar nu ieşi nici un cuvînt, caută cheia, spuse bărbatul meu, cheia, Beppo, spuse el, încetează, am strigat, să nu te atingi de Beppo, dar Beppo înțelesese şi asculta, se clătină spre casă pe pi-cioarele lui nesigure şi cînd veni înapoi ținea cu amîndouă mîinile o cheie mare de fier forjat, cheia de la casa *noas-tră,* pe care o întinse bărbatului meu care o luă şi mulțumi.

Mulțumesc, Beppo, şi îi făcu o plecăciune, imediat o să ai cheia înapoi şi eu nu voiam să mai am de a face cu ceea ce deja se întîmplase, tu nu trebuie, i-am spus, tu nu ai nici un drept la asta şi Beppo nu are dreptul să-ti dea cheia, nu te îngrijora, îmi spuse bărbatul meu, nu trebuie să-l umileşti în felul acesta, am spus eu, nu vreau să am

87

de-a face cu asta, dar bărbatul meu nu putea fi oprit, casa goală îl vrăjise, el doar zîmbea şi spuse că pot să mă duc acasă, dacă vreau. Curînd o să vmă şi el. Du-te acasă, spuse el şi eu m-am întors pe călcîie fară să spun la revedere lui Beppo, şi el mă dezamăgise, mă întorc ime-diat, strigă bărbatul meu după mine.

De ce nu am rămas? 0 cheie în lacăt! De ce nu l-am oprit să deschidă casa goală? Dar Beppo îi dăduse cheia şi mă temeam de mînia bărbatului meu, mînia lui care se aprinde brusc şi care nu poate fi prevăzută, fără motiv şi adresă şi care de aceea se prăbuşeşte peste mine, acea izbucnire căreia doar eu îi stau în drum, deşi bărbatul meu spune că durează doar o clipă, trece imediat, spune el şi ceea ce spune e gîndit ca descriere a mîniei lui, dar mai ales ca scuză. Mînia

mea are început şi sfirşit, spune băr-batul meu şi pentru că acest început şi sfirşit stau aşa de aproape unul de altul, ceea ce este cuprins între ele are aşa de puțin loc. El îşi numeşte mînia concentrată, toate aces-te sentimente contrariate care trebuie să-şi găsescă loc într-un spațiu atît de redus, dar cînd e prea strîmt, spațiul nu mai ajunge şi furia lui țîşneşte afară, sentimente care ar fi crutat pe cei dinjur dacă ar fi rămas acolo unde se aflau, în cel mai mic spațiu posibil, dar care dintr-o dată au o grămadă de loc şi care se revarsă fară motiv şi fără adresă.

Totuşi mînia bărbatului meu trece repede, cum spune el. Ca toate pasiunile, şi mînia mea are un sfirşit neaştep-tat. Aproape în acelaşi moment în care furia a pus stăpînire pe mine, a şi trecut, spune el, o izbucnire care nu lasă nici o urmă după ea, aşa ar vrea el să consider eu accesele lui de mînie, ca o purificare interioară; nu pot înțelege cum te menții tu curată, îmi spune el, şi în ceea ce zice e mai curînd reproş decît uimire. Tu zdrobeşti toate sentimentele care te tulbură ca sub o presă, pînă devin ceva uscat şi

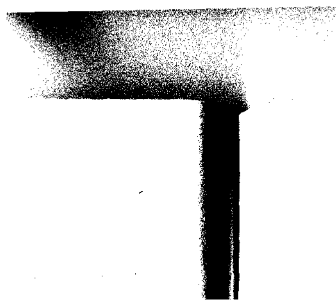
foşnitor, o confirmare uscată a propriei tale perfecțiuni, îmi spune el şi e deosebit de mulțumit de această „confir-mare uscată". Distrugi tot ce are viață şi căruia tu nu-i poți da formă, spune bărbatul meu, dar nu uita că şi plantele us-cate lasă urme după ele, că o plantă uscată poate mînji hîr-tia cea mai fină şi poate lăsa un contur murdar pe tot ce e alb şi curat, spune el, şi deşi drăguțul vorbeşte despre un teanc de hîrtie, aceasta nu există, cum nu există nici presa şi eu nu înțeleg de ce mînia lui trebuie să aibă mai multă formă decît ceva care a fost pus la uscat sub o presă inexis-tentă, înțeleg doar că el este aşa de mulțumit cu ceea ce a fost gîndit ca o metaforă sau o comparație şi că de fapt vorbeşte depre sufletul şi despre inima mea şi că eu mă murdăresc şi pe mine, îl murdăresc şi pe el cu firea mea blajină, cu obiceiul meu de a ierta şi a netezi, cu tot ce trec cu vederea şi țin în mine, asta înțeleg eu şi ştiu că adesea e aşa, că e adevărat. Dar n-ar trebui să compare senti-mentele mele cu flori şi plante. Nu bărbatul meu, care e la fel de străin în lumea plantelor ca şi în aceea a animalelor, care nu mă ajută niciodată în grădină şi care e de ajuns să dea cu ochii de Caesar al lui Dimitrij pe drum spre cimitir, ca să se grăbească acasă şi să închidă poarta.

După o jumătate de oră, sau poate mai mult, a venit înapoi. Bandajele de la mîini erau murdare. S-a aşezat la masa de la bucătărie şi m-a rugat să-i dau un pahar de apă. I-am dat cheia înapoi, a zis.

Să nu-l mai loveşti niciodată pe Beppo, am spus eu. Bărbatul meu a băut toată apa din pahar şi cînd acesta a fost gol a făcut o grimasă şi a spus că nu l-a lovit, dar că Beppo l-a mințit, toți mint aici, în Istria. Dimitrij minte şi avocatul meu minte. Toți sucesc şi răsucesc adevărul ca să arate cum le convine lor şi cel

mai tare le convine adevărul cînd l-au întors cu capul în jos, aşa ca să semene cu orice

89

altceva decît cu adevărul, spuse el. Şi cel mai tare le con-vine adevărul ca minciună, spuse bărbatul meu, şi după ce o rezolvase cu Beppo, cu Dimitrij şi cu avocatul Franjo şi-i numise mincinoşi, am crezut că a venit rîndul meu, dar drăguțul a tăcut.

Urăsc violența, am spus, nu pot trăi cu un bărbat care îi loveşte pe alții, şi bărbatul meu facu din nou o strîm-bătură şi spuse că nu era cheia cea bună. Beppo îi dăduse altă cheie, cu bună-ştiință. M-am cățărat peste zid, spuse el. Dar era altă cheie. Beppo m-a mințit.

Nu era treaz, am spus, dar acest lucru mă liniştea, că era altă cheie, că bărbatul meu nu putuse intra într-o casă care nu era a lui, că tot vinul din cîrciuma lui Bruno, sau pur şi simplu buna-cuviință îl împiedicaseră pe Beppo să-i dea cheia adevărată de la casa goală.

Să nu-l mai loveşti niciodată pe Beppo, am spus eu.

Nu l-am lovit, a spus drăguțul meu, ba da, am spus, l-ai lovit, de ce l-aş fi lovit, spuse el, nu l-am lovit, repetă băr-batul meu, niciodată n-am dat în el, şi ceea ce spunea suna ca atunci cînd fluiera Kălmăn sau Lehar, suna ca atunci cînd fluiera *Kom mit nach Varazdin,* acelaşi lucru iarăşi şi iarăşi, deşi fără melodie şi mai brutal.

Nu vreau, am spus eu, ascultă ce spun. Dar el nu mă mai asculta. Sînt obosit, spuse el, întinse amîndouă mîinile spre mine şi puse capul pe tăblia mesei, sînt obosit, şi eu m-am aplecat spre el şi am pus mîinile peste mîinile lui, bandajate. Astfel am stat un moment împreună, nemişcați.

Ce faci acolo, pe partea cealaltă, am şoptit eu. Mă îns-păimîntă. Ce cauți? încerc să înțeleg. Dar orice fac, te în-furii pe mine, tot timpul mi-e frică să nu ai una din izbuc-nirile tale. Tot ce fac e greşit, am spus şi m-am îndreptat în scaun, dar bărbatul meu nu s-a mişcat, nici nu a ridicat ca-pul de pe masă.

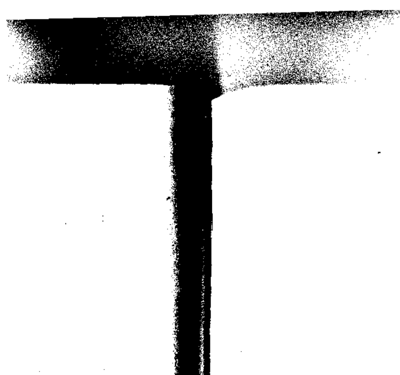
Acum ea plînge din nou, a spus fără să ridice ochii şi fară să ştiu cui îi vorbea, totdeauna se termină la fel. De cîte ori n-am mgat-o acelaşi lucru? Dar

soția mea nu vrea să înțeleagă că a trăi împreună înseamnă să te adaptezi celuilalt, spuse el, să te modifici, dar soția mea spune că ea nu vrea să se modifice. M-am plîns vreodată de tine, zice ea. Nu. Natural, nu. Dar spune asta doar pentru că soția mea nu vrea să aibă cineva dreptul să se plîngă de ea, zise el, de asta ține ea totul ascuns. Soția mea tace din comoditate, deşi ea numeşte asta caracter. La vîrsta mea eşti cum eşti, spune soția mea, omul nu-şi mai poate schimba caracterul, spune ea, zise soțul meu vorbind despre mine, dacă cine-va are vreo pretenție de la ea, spune că nu-i pasă. Pe soția mea n-o priveşte ce cred ceilalți oameni sau ce gîndesc de-spre ea. Dar atunci nici ție nu trebuie să-ți pese de mine, de vreme ce tu nu faci ce te rog eu, îmi spuse drăguțul. Da, acum plînge din nou, zise bărbatul meu şi într-adevăr plîn-geam, eşti ca un copil, spuse el şi eu mi-am pus din nou mîinile peste ale lui, l-am mîngîiat cu grijă peste bandajele murdare, sînge şi murdărie e lucrul pe care i-l oferă casa goală, dar bărbatul meu nu se mişcă şi nu-şi ridică capul de pe tăblia mesei.

Şedea întins peste masa din bucătărie ca şi cum ar fi adormit. Somnul e totdeauna ultimul lui refugiu, fuge în somn ca să facă să dispară lumea, în somn nu-l mai ajunge ceea ce îl amenință şi cînd e în această stare, nu-l mai poți însufleți, zace ca mort, nemişcat, pînă se trezeşte, să în-frunte lumea cu forțe noi; dar orice fel de probleme îl fac sonmoros şi acum respira adînc ca şi cum chiar ar fi dor-mit, ziua îl golise de putere şi ceea ce-mi spusese mie părea să-l fi consumat de tot, o asemenea zi fusese, dar în momentul acela a întors capul şi a mormăit: intenționat, sînt sigur că a facut-o intenționat.

90

Nu spune aşa despre Beppo, am zis. El a avut grijă de mama lui.

De ce îi aperi totdeauna, zise, ridicîndu-se brusc. Nu-mai de mine nu-ți pasă.

Prin fereastra bucătăriei din spatele lui vedeam casa goală, doar ceea ce se înăl{a deasupra zidului, acoperişul cu țiglele de aceeaşi culoare cu casa şi un fragment din fa-țada portocalie dinspre cimitir. Nu se vedea nimic altceva peste

coama zidului şi după ce mă îndeletnicisem ziua în-treagă cu casa, fară folos ori rezultat, părea într-un fel ne-verosimilă, aşa de aproape; mă surprindea că încă se mai află acolo, de partea cealaltă. Doar zidul înalt ne despărțea de casa goală, de casa *noastră,* nimic altceva decît un zid de piatră şi mă mira că afară nu se afla nimic altceva decît zidul de piatră, deşi era înalt şi cu cioburi de sticlă pe creastă, totuşi nimic altceva decît un zid obişnuit de piatră, şi cioburile străluceau în lumina scăzută a soarelui care asfințea în spatele cimitirului, un soare roşu rotund care se pregătea să coboare sub orizont, în spatele chiparoşilor negri, şi m-am gîndit la ce spusese Franjo despre ferestrele multe şi despre arşiță şi că această casă goală e prea mare pentru noi doi, o răspundere prea mare pentru mine, o casă de care n-aş putea să mă îngrijesc singură.

Dar cum aş putea să-i explic bărbatului meu? Că n-am dorit niciodată să stăpînesc mai mult decît am aici, în că-suța mea, dar care a devenit prea strîmtă pentru el? Cum aş putea să-i explic că ceea ce e prea strîmt pentru el e de ajuns pentru mine şi am spus, ce să facem cu casa asta mare? Vreau să ți-o dăruiesc ție, spuse el. Cu toate ca-merele, am întrebat eu. Toate camerele şi toate ferestrele, zece ferestre, am zis. Douăsprezece, adăugă bărbatul meu. Casa e prea mare pentru mine, am spus, eu nu am putere pentru o casă mare. Aşa zici tu, spuse el. Nu mai sînt tî-

nără, am zis, mi-e frică să nu fie prea mare pentru noi, dar bărbatul meu tăcu.

Nu se va schimba nimic în casa cea mare, am spus, nimic din ceea ce e important pentru noi, ba da, zise drăguțul, nimic din ceea ce am putea schimba, am spus, ba da, zise el, totul ar fi altfel. Dar aşa ai spus şi cînd te-ai mutat la mine, în casa mică, am spus, că atunci cînd ne vom muta în casa cea mică totul va fi altfel între noi, am spus bărbatului meu, poate am spus aşa, zise el, şi ce s-a schimbat, am întrebat eu, nimic nu s-a schimbat, ba da, zise el, nimic, am spus. Casa cea mică nu e acelaşi lucru cu casa cea mare, mi-a spus bărbatul meu, de ce nu e, am spus eu, casa cea mare stă goală, zise el, vom începe de la început într-o casă cu totul goală, nu îndrăznesc s-o cred, am spus şi n-am mai putut adăuga nimic, temîndu-mă să nu spun ceva ce n-aş mai putea lua înapoi, temîndu-mă că un cuvînt greşit ar putea să le dea tuturor celorlalte un cu totul alt înțeles, aşa cum un om poate distruge totul printr-o singură neatenîie.

Ce ştii despre casa mare, am spus eu.

Că stă goală, zise el, că acolo e destul loc pentru noi ca să începem din nou, din nou, am spus eu, din nou, a zis drăguțul, acolo nu e nimic care să ne împiedice să începem iar de la început şi bărbatul meu trebuie să fi crezut în ceea ce spunea. Casa cea mare era într-adevăr goală, deşi nu era a lui, dar aşa ia

el asupra lui acțiunile cele mai lipsite de speranță, nici o frontieră şi nici un zid nu-l opresc şi pen-tru asta trebuie totuşi să-l admir, pentru felul în care el găseşte totdeauna o speranță care se află pe partea cealaltă, în ciuda mîinilor însîngerate şi murdare, pentru că nici un zid nu e prea înalt pentru drăguțul meu.

M-ai înşelat vreodată, întrebă el pe neaşteptate. întor-sese capul de la mine şi zăcea ca lipsit de viață din nou

93

acolo, pe masa din bucătărie, şi mie îmi păm aşa de în-depărtat că m-am întins încă o dată după mîinile lui.

Cum poți să mă întrebi aşa ceva, am spus, deşi ştiam că acesta nu era răspunsul propriu-zis la întrebarea lui, dar aşa, cum mi-o pusese, nu-i puteam răspunde, nu aşa; şi drăguțuî mă ajuta, nevoind să mă privească. Fără să ştie, el mă aJuta şi eu îi eram recunoscătoare pentru ajutorul lui, ce faci acolo, pe partea cealaltă, am şoptit eu.

Nimic deosebit, zise el.

Nu e adevărat, am spus.

Bărbatul meu se ridică. înălță din umeri.

Şi avocatul minte, zise el. Sînt trei ferestre în spate. Nu două. A treia e aproape acoperită de iederă. Dar există, zise bărbatul meu.

Nu mă mai iubeşti, am spus, dar am regretat imediat ceea ce spusesem. De unde căpătasem aşa nnult curaj?

însemn cu adevărat ceva pentru tine, am întrebat, dar bărbatul meu nu a răspuns, a dat doar din mănă în semn de împotrivire. Bandajul era murdar, plin de pămînt, poate era adevărat că săpa acolo, pe partea cealaltă, bărbatul meu care nu e bun de nimic în propria lui grădină de zarza-vat, nici măcar nu poate deosebi între salată şi buruieni şi am simțit brusc cît de istovită eram; pe nimeni nu mai în-duioşam, doar pe mine mă aveam, nu mai existam pentru nimeni, iar bărbatul meu se avea doar pe sine şi atît, nu mă mai avea pe mine, eu care aş fi vrut să-l am şi pe el, nu doar pe mine. Căci văd cît de singur e drăguțul meu iar la masa din bucătărie, am fost pentru un moment împreună şi totuşi mai singuri decît atunci cînd sîntem doar cu noi înşine şi în acelaşi moment a sunat telefonul, în camera cealaltă. în acelaşi moment în care nu ne mai rămăsese de împărțit decît tăcerea şi singurătatea am fost deranjați, a

sunat telefonul şi eu m-am ridicat de la masă ca să răspund.

La telefon era o voce de femeie.

Pronto, cu cine vorbesc, a întrebat vocea străină şi bărbatul meu a strigat din bucătărie, cine este, a strigat el, iar din receptor am auzit un val de cuvinte

italieneşti şi abia cînd am putut să pun oarecare ordine în ele am înțeles că vorbeam cu signora Nina din Trieste.

Si, Beppo telefonase dimineața de la telefonul lui Bruno, bietul Beppo, care atîția ani a trebuit să aibă grijă de mama lui, signora Fabris, şi cuvintele din telefon au cuprins atît pe bietul Beppo, cît şi căldura îngrozitoare. La Trieste nu mai ieşea nimeni pe stradă şi abia după ce a ter-minat cu problema căldurii, a trecut la casa goală şi ce ar spune soțul ei despre toate acestea, deşi ei amîndoi sînt totdeauna de aceeaşi părere în chestiunile importante, dar cu bărbații nu poți fi niciodată sigură, spuse signora Nina şi ca să țin pasul cu toate cuvintele ei, repetam în receptor *si, va bene, capisco,* cine telefonează la ora asta, striga drăguțul din bucătărie, bărbatul meu întreba cine e la tele-fon ca atunci cînd întreaba de Kălmăn sau Lehar, era din nou vocea iritată a bărbatului meu şi am înțeles că uitase deja tot ce vorbisem la masa din bucătărie, vocea signorei Nina era însă plăcută şi toate vorbele ei curgeau în telefon în aceeaşi direcție, spre casa goală, casa *noastră,* acolo, afară, de cealaltă parte a zidului; cît de remarcabil era din partea lui *povero Beppo* să noteze totul, întrebarea noastră despre casa lor şi signora Nina telefonase imediat, dar nu primise nici un răspuns.

Poate nu am fost acasă în cursul zilei? Cu toată arşița am fost poate afară, la Pelegrin e doar totdeauna mai răcoare decît la Trieste, unde nimeni nu mai iese, briza din vale face totuşi căldura mai uşor de suportat la Pelegrin

de cît aici, la noi, la Trieste, spuse signora Nina la telefon, altitudinea de la nivelul mării, explică ea, şi abia acum reuşise să dea de noi.

Pînă la urmă, strădaniile sărmanului Beppo îşi pri-miseră răsplata şi mie îmi părea că vorbele signorei Nina erau atît cele pe care ea le folosea de obicei, ca şi cuvinte de care-i părea rău, pentru că ele nu ajunseseră încă să fie folosite şi de aceea se hotărîse să le folosească acum, din pură solicitudine şi abia cînd mi-a dat adresa, *Piazza Peruggino numero tre,* vorbele ei începură să ia sfirşit, aşa că am putut să le ajung din urmă şi să pun ordine în ceea ce spusese; signora Nina a terminat şi eu am pus recep-torul în furcă.

Istovită, m-am întors în bucătărie şi m-am aşezat la masă, în fața bărbatului meu care îşi desfacea bandajele. Mîinile arătau deja mult mai bine.

Rănile erau aproape închise şi el n-a spus nimic, doar mă privea cercetător cu acea privire întunecată care mă umple de neplăcere, care nu prevesteşte nimic bun şi cu care nu mă voi putea obiş-nui niciodată. Desfăcea bandajele m tăcere, cu atenție, să nu deschidă din nou rănile; din loc în loc cojile se lipiseră de pansament, dar bărbatul meu se laudă că are came bună şi se uita la mine fară să zică nimic, pînă ce am spus, da, vor să vîndă. Au vrut totdeauna să vîndă şi vinerea asta sîntem invitați la Trieste ca să discutăm afacerea.

Aha, au vrut totdeauna să vîndă, zise bărbatul meu de unde şedea, la masa din bucătărie.

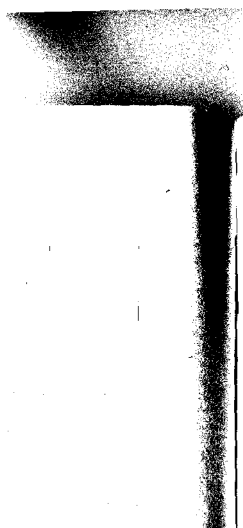
Amîndouă mîinile erau fără bandaje, el îşi mişca de-getele înainte şi înapoi, ca şi cum ar fi vrut să se convingă că le mai are sau să le obişnuiască cu faptul că nu mai erau bandajate.

Aşa, au vrut totdeauna să vîndă, spuse el. Dacă vrea cineva să cumpere. Dar n-o să se cumpere şi n-o să se vîndă nimic, dacă prețul nu-i convenabil.

Signora Nina şi signor Antonio locuiau la ultimul etaj al unui bloc de lîngă o piațetă ce părea folosită mai ales ca loc de parcare. Cînd am ieşit din maşină, o doamnă îm-brăcată în negru de sus pînă jos stătea pe balconul de la ul-timul etaj şi drăguțul a spus pstt, nu te uita într-acolo, am impresia că cea care stă pe balcon e signora Nina. Casa era întunecoasă şi scara îngustă, apartamentul mic era mobilat cu mobile triste, negre, de genul celor care se moştenesc în familii, de la o generație la alta. Deasupra uşii din vestibul atîma Madonna cu pruncul în brațe şi deasupra televi-zorului din camera de zi, în dreapta uşii de la balcon, era un cal de mare uscat împreună cu o scoică pe care cineva scrisese *Ricordo di Napoli.* Din cealaltă parte a pieții se auziră clopote. Era vineri după-amiază la Trieste. Clopo-tele bisericii bătură de două ori şi obloanele dinspre piață erau închise, împotriva căldurii şi a luminii albe de soare, dar printre jaluzele cădeau pe duşumea dungi de lumină;

fiți amabili şi luați loc, spuse signora Nina.

Bărbatul ei şedea deja într-un fotoliu. Ambele mîini îi odihneau nemişcate pe brațele fotoliului, două mîini grase şi palide, iar din gulerul cămăşii îi ieşea capul cu păr gras şi prea lucios, ca şi cum soțul signorei Nina ar fi avut febră, un chip fară culoare în afară de două găuri mici al-bastre; erau nările lui signor Antonio, ca două pete de cemeală pe o sugativă. Totul pe chipul lui era strîns adunat la un loc şi se desena în linii atît de subțiri şi nehotărîte, că-ți era frică să te apropii prea mult de un asemenea chip, de teamă să nu se spulbere, dacă ai fi respirat prea tare, iar

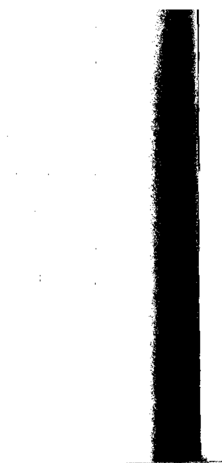

signorAntonio şedea acolo, în colţul lui de cameră, singur, nu împreună cu noi ceilalţi, la masa din mijlocul camerei, unde signora Nina ne rugase să luăm loc, ca şi cum n-ar fi participat în aceleaşi condiţii ca noi, ceilalţi.

Soţul meu e bolnav, spuse signora Nina, ca şi cum ar fi fost necesară o explicaţie pentm faptul că el sta singur în colţul lui, grav bolnav, şi signor Antonio înălţă mîna stîngă de pe braţul fotoliului într-un gest de protest, ca şi cum ar fi vrut să spună ceva, se vedea că era un gest pe care îl mai facuse de multe ori, dar la jumătatea drumului îşi opri mîna, care pentru un moment atîmă în aer, înainte să cadă înapoi, pe braţul fotoliului, vedeţi ce bolnav e soţul meu, spuse signora Nina care se întorsese spre oaspeţii de la masă, spre mine şi bărbatul meu, nu merită să vorbim despre asta, spuse signor Antonio, fiţi amabili şi serviţi, spuse signora Nina.

Pe masă, în faţa noastră, se afla o sticlă deja deschisă cu vin roşu şi signora Nina pusese şuncă cu felii subţiri de pepene galben şi brînză, pe masă se mai afla un castron cu măsline negre şi cîteva şerveţele de hîrtie, *sono i reni,* spuse signor Antonio din colţul lui, soţul meu e foarte bol-nav, repetă signora Nina, ce spune, întrebă drăguţul, suferă de rinichi, am tradus eu.

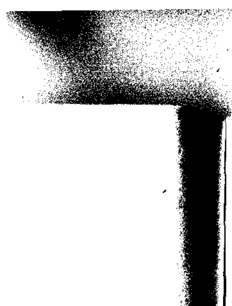
Rinichii, strigă drăguţul, aşa tare, că signora Nina în-toarse privirea de la soţul ei şi privi uimită la bărbatul meu care nu are rinichi, adică are trei, ai lui proprii, nefolositori şi un al treilea străin, care i-a salvat viaţa. Dializă, strigă el, nu ţi-am spus eu că recunosc un bolnav cu dializă de la distanţă de cîteva mile, şi începu să-i explice lui signor Antonio despre proprii lui rinichi, cei doi bolnavi şi cel străin, sănătos, trupul e ca un dulap, îi spuse bărbatul meu lui signorAntonio, acum ştiinţa poate scoate orice dintr-un sertar şi pune în loc alt organ, n-o să ghiciţi unde se află

rinichiul meu, vreau să spun, cel sănătos, strigă drăguțul, cel care nu e al meu propriu, nu, spuse signor Antonio încîntat şi părea ca şi cum ar fi sperat că drăguțul avea să-şi ciocănească firuntea şi să spună „aici", dar în loc de asta el se bătu pe burtă şi spuse „aici" şi era adevărat;

undeva, la dreapta stomacului, doctorii vîrîseră de fapt rinichiul străin care salvase viața bărbatului meu şi signor Antonio se aplecă să cerceteze pîntecele drăguțului şi se vedea cu ce efort, părul îi era ud de transpirație, „aici", repetă bărbatul meu, iar eu am sperat să nu-şi descheie cămaşa ca să se vadă şi mai bine locul celui de al treilea rinichi, nu în fața ochilor signorei Nina, această persoană străină pe care o cunoscusem doar la telefon, ar fi fost nepotrivit, dacă te gîndeai la casă. Nu i-ar fi făcut o im-presie bună.

Nici unul din organele noastre nu mai e nevoie să rămînă în locul pe care i l-a gîndit natura, spuse bărbatul meu. E exact cazul rinichiului meu, vreau să spun, al trei-lea, care propriu-zis nu e al meu, un asemenea organ poate fi pus acum oriunde se află un loc gol, zise el către signor Antonio, acolo unde e acum rinichiul se afla mai înainte apendicele, înainte ca ştiința medicală să se năpustească pe el cu cuțitul şi să-l arunce la grămada cu gunoi uman, acel loc ce fusese înainte gîndit pentru un apendice a fost luat de rinichi şi apendicele nu mi-a lipsit niciodată, spuse el, în vreme ce continua să se bată peste partea dreptă a pîn-tecelui, deşi acum şi arta modemă a vindecării face mari progrese în procesul de refolosire. Orice s-ar fi considerat înainte gunoi îşi găseşte o reîntrebuințare, asta trebuie să-i recunoaştem medicinii modeme, spuse el şi signor Antonio aprobă cu seriozitate, *sî, e vero,* spuse el şi bărba-tul meu, încurajat că găsise aşa de neaşteptat un ascultător

atent, începu să explice pentru signorAntonio cum stăteau lucruriîe.

Cele mai mari succese umane se fac de fapt numai în medicină şi în delicvență, lămuri bărbatul meu, iar ceea ce avea de spus despre delicte, cred că prinsese în treacăt din vizita la Buzet la avocatul Langinja. Delicvenții, ca şi cri-mele lor, devin tot mai rafinați, spuse bărbatul meu, în vreme ce medicii chiar şi azi gîndesc cît de mari bucăți de piele e posibil din punct de vedere chimrgical să

^

se ia, să zicem, de pe partea interioară a pulpei, ca la arsurile grave să se pună acolo unde distrugerea a fost mai mare, aşa că ştiința medicală nu mai e obligată să se folosească de piele de găină, spuse el. Şi avantajul e evident, nu-i aşa, nici unul dintre noi nu vrea să se plimbe şi să arate la față ca o găină jumulită, nu-i aşa, iar signor Antonio dădu din cap aprobativ, *non come un pollo,* spuse el şi aprobă din nou;

avantajul de a fi, ca să zicem aşa, în propria ta piele, îl poate oricine înțelege, spuse drăguțui meu în vreme ce eu mă străduiam să traduc cît puteam de bine şi uneori trebuia să-l rog să aştepte, ca să pot să-l ajung din urmă; *e vero,* spuse signor Antonio cu seriozitate şi în vreme ce eu căutam după cele mai potrivite cuvinte italieneşti, signor Antonio întrebă ce se întîmplă de fapt cu porțiunea fară piele pe care a lăsat-o ştiința în urma ei pe partea interioară a pulpei; dar bărbatul meu nu se mai opri la asta, ci se în-toarse la rinichi şi, înviorat de atîta boală comună, signor Antonio şi i-a oferit şi el pe ai lui, aşa că amîndoi băr-bații au uitat să ia din şunca şi pepenele şi brînza signorei Nina, iar cînd rinichii au fost epuizați şi nu a mai fost nimic de spus despre ei, signor Antonio şi drăguțul meu s-au îndreptat spre alte măruntaie, cum stau lucrurile cu fi-catul şi fierea, au deplîns faptul că cele mai modeme şi scumpe medicamente pentru rinichi au efecte negative

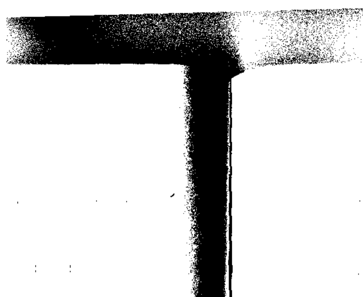
asupra celorlalte organe, încă sănătoase, de la care omul are cele mai mari foloase şi care nu sînt mai prejos ca ri-nichii, iar eu a trebuit să traduc totul, pînă cînd signora Nina a spus Toni, eu nu cred că domnii au venit aici ca să vorbească despre boala ta,

Acest lucm a fost spus cu un asemenea ton, încît s-a înțeles că signora Nina era obişnuită să asculte doar ceea ce voia ea să asculte şi bărbatul ei a tăcut brusc. Signor Antonio s-a lăsat din nou să cadă în fotoliu, în lumea lui proprie unde nu trebuia să ridice mîna pentru a putea spune ceva şi faptul că în lumea aceea el era cu totul singur, că acolo nu se afla nimeni care să asculte la ceea ce avea poate de spus, era foarte bine, pentru că signor Antonio în această lume, care nu era a lui şi în care ne aflam noi şi soția lui, de mult probabil se săturase să fie contrazis; cel puțin aşa părea, în vreme ce ne privea cu ochi obosiți şi lu-cioşi pe noi, ceilalți, iar signora Nina a văzut şi asta, că soțul ei se retrăsese în lumea lui proprie, cum probabil vedea şi auzea tot.

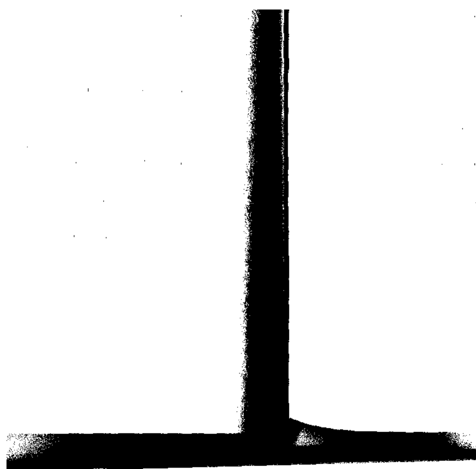
Soțul meu ia prea uşor boala lui, spuse signora Nina. E uneori neatent şi cu regimul, spuse ea, numai uneori, adăugă signor Antonio. El uită că nu trebuie să bea. Anul trecut, la Pisa, a trebuit dus cu salvarea, spuse soția lui signor Antonio, în Pisa a fost de vină căldura, spuse so-țul ei. Soțul meu e aşa de uşuratic, spuse signora Nina şi signor Antonio negă din colțul lui, a fost prea cald pentru mine; dar tu voiai să vezi tumul cu orice preț, spuse sig-nora Nina şi bărbatul ei clătină din nou din cap, dacă nu ar fi fost aşa de cald, n-ar fi trebuit să chemăm ambulanța, spuse el.

Ce are vremea de-a face cu asta, spuse signora Nina aspru şi se-ntoarse spre noi, soțul meu ar fi putut să moară la Pisa, spuse ea întoarsă cu spatele spre colțul unde sta

101

bărbatul ei bolnav şi toți am început să mîncăm şuncă şi brînză şi măsline, toți mîncam în afară de signor Antonio care căzuse înapoi în fotoliu şi acum sta cu coatele pe bra-țele scaunului şi-şi împreunase vîrfurile degetelor, dege-tele lui scurte,
albe, iar
m
penumb
ra
colțului
unde

şedea el, unghiile aveau aceeaşi culoare alburie ca şi restul mîinii. Dar în loc să pară că reflectează de la distanţă la ceea ce fusese spus despre felul în care era să moară la Pisa, sign-or Antonio părea absent ca şi cum ar fi încercat, în felul acesta stîhgaci, să se sprijine, el şi întreaga lui existenţă, cu ajutorul celor zece degete, fară să aibă pe nimeni în apropiere care să-l fi putut ajuta.

Soţul meu a fost angajat la poştă, spuse signora Nina, aproape treizeci de ani, completă signor Antonio, dar boala a tacut să fie imposibil să continue, spuse signora Nina. Acum soţul meu e pensionat medical, deşi ar fi fost mai bine să nu fie aşa, spuse ea, asta nu o putem şti, spuse signor Antonio. Cel mai mare interes al lui au fost ani-malele, continuă soţia lui, nu toate, desigur, spuse signor Antonio, dar s-a ivit boala şi fară boala soţului meu n-am fi vîndut niciodată casa, spuse signora Nina şi era prima oară de cînd intrasem pe uşă în Piazza Pei-rugino numero tre cînd fusese pomenită casa din Pelegrin, casa *noastră,* cum spune drăguţul, iar signora Nina o adusese în discuţie ca şi cum n-ar mai fi fost în posesia ei, dar fară să fi trecut încă într-a noastră.

Au intervenit rinichii bărbatului meu, spuse signora Nina şi bătu cu ţigaretul lung, negru, în marginea scru-mierei din faţa ei, de pe masă, deşi nu era necesar; nici un pic de cenuşă nu căzu în scrumieră, ţigara din (igaret se stinsese şi signora Nina nu o aprinse din nou, cu toate că drăguţul se întinse imediat după cutia de chibrituri de pe masă. în loc să fumeze, ea balansa ţigaretul negru în mînă,

ca un al şaselea deget, cu totul negm şi mai ţeapăn decît celelalte şi spuse că fiecare om trebuie să aibă ceva de care să se sprijine cînd e lovit de o boală gravă, altfel bolnavul se agaţă de cei mai apropiaţi şi nu numai cel bolnav, dar şi întreaga familie riscă să fie trasă în distrugere iar în aceas-tă privinţă slujba la poştă i-a fost soţului ei de mare folos;

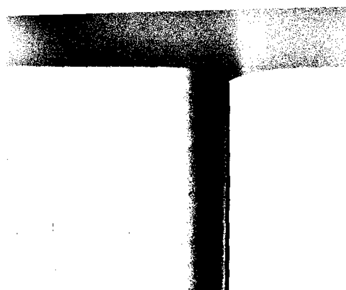
toate creioanele şi plicurile, pupitrul cu ştampile şi cîntare de scrisori, fiecare obiect poştal în parte şi la locul lui bine stabilit, în plus, atenţiile superiorilor sau ştiinţa de a pre-lua prin telefon o telegramă, că Ancona e pentru litera A, Bari pentru B şi aşa mai departe.

în felul acesta, slujba la poştă i-a dat soţului ei ceva de care să se agaţe şi chiar rinichii deja atinşi de boală au mers mai bine în vremea slujbei. Niciodată soţul ei nu a avut analize mai bune ca în vremea petrecută la poştă, spuse signora Nina, aşa că acum poţi zice că a fost o gre-şeală să renunţe pe motiv medical la un post aşa de ad-mirabil, care cu siguranţă ţinea pe loc boala, în loc s-o grăbească şi abia cînd soţul ei a părăsit slujba, boala a în-ceput să avanseze cu adevărat, spuse signora Nina, iar soţul ei aprobă din colţul lui, *e vero,* spuse

signorAntonio, analize aşa de alannante şi atît de multe crize acute de care a fost lovit soţul ei care nu mai lucra la poştă, nu şi-ar fi putut imagina nimeni pe vreme cînd el se ducea la treaba lui în fiecare zi, deşi era bolnav.

Nu-i aşa, Toni, spuse signora Nina, *sî,* spuse el, dar la Pisa, a fost vremea, însă soţia lui terminase cu Pisa şi repetă ceea ce spusese, abia atunci cînd bărbatul ei şi-a dat demisia de la poştă, din precauţie pentm boala lui, abia atunci a devenit cu adevărat bolnav. Poşta îl ajuta pe soţul meu să ţină departe gîndul la boală, spuse signora Nina şi ghişeul de la poştă care putea în orice clipă să fie închis avusese de asemenea o influenţă binefăcătoare.

103

Toţi acei clienţi cu plîngerile lor, pe care le voiau ime-diat rezolvate! Dar ghişeul era acolo, soţul meu se putea închide în spatele lui, dacă cineva ar fi devenit prea insis-tent, spuse signora Nina, slavă domnului că există un ase-menea ghişeu. Clienţii iritaţi insistau neîncetat să-şi pre-zinte nemultuminle direct soţului ei, deşi regulamentul scrie că toate reclamaţiile publicului trebuie trimise în plic recomandat către respectiva instituţie pentru poştă şi tele-graf din Roma, un adevărat minister, nu biroului local din Trieste şi adesea soţul meu putea închide ghişeul fară un motiv anume, spuse signora Nina, cel puţin era m avanta-jul rinichilor lui şi un asemenea moment de odihnă lungea timpul de aşteptare al clienţilor doar în chip nesemnifi-cativ. Şi ce importanţă are că cineva aşteaplă un pic mai mult, dacă e vorba de sănătatea proprie?

Oficiul poştal i-a fost soţului ei de un folos aşa de mare şi pentru că printre colegii lui s-a găsit unul care s-a ocu-pat imediat de el şi i-a devenit intim, nu-i aşa, Toni, spuse signora Nina şi se întoarse spre colţul unde se afla soţul ei, *si, e vero,* spuse signor Antonio, cel mai bun prieten al soţului meu cîtă vreme mai era sănătos, spuse signora Nina, signor Luigi Tartini şi numele prietenului îl pronunţară aproape într-un glas, aşa că ai fi putut crede că prietenul lui signor Antonio era la fel de mult şi prietenul signorei Nina, un coleg foarte atent care a văzut imediat talentul ar-tistic al soţului meu, spuse signora Nina, şi signor Antonio aprobă. Soţul meu scria mult pe vremea aceea, spuse signora Nina, şi signor Antonio făcu o mişcare cu mîna dreaptă, ca şi cum ar fi vrut să întărească adevărul celor spuse de soţia sa, dar că mult rămăsese încă nescris şi signora Nina văzu obiecţia lui, cum probabil vedea şi auzea totul, dar nu-i dădu

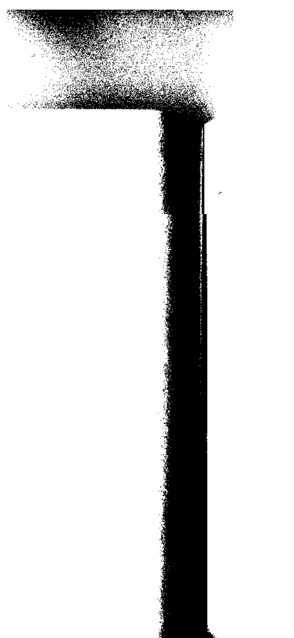
importanță.

Un scris ca al bărbatului meu ar fi făcut cu siguranță posibil să reuşească în cu totul altă direcție, dacă rinichii şi soarta nu l-ar fi aruncat afară, spuse ea, aşa că dum-neavoastră, acum cînd îl vedeți pe Toni al meu, este doar ca umbra celui care a fost, vedeți dar cum stau lucrurile, spuse signora Nina, fară să descrie însă spre ce carieră i-ar fi deschis drumul un asemenea scris.

Doar vedeți singuri, spuse signora Nina, şi aruncă o privire spre colțul unde bărbatul ei şedea în fotoliu, iar signorAntonio facu un gest de împotrivire cu mîna, fară să pară iritat, cu mîna dreaptă, o mînă care părea mai curînd o batistă albă, de acolo, din colțul în penumbră. Un aseme-nea scris de mînă a fost totdeauna căutat în ministerele de la Roma şi chiar aici, la noi, la Trieste, ar fi ajuns departe, afirmă signora Nina, iar soțul meu scria şi versuri. 0 dată, a adus o poezie în loc de flori, la ziua mamei mele, pe şapte noiembrie, era în nouă sute cincizeci şi trei, spuse signora Nina, de ziua mamei, spuse signor Antonio, şi ma-ma a fost totdeauna de aceeaşi părere cu mine, un aseme-nea scris cum avea Toni, nu mai văzuse dinainte de război. Şi poezia i-a plăcut mult, nu-i aşa, Toni, îți aminteşti?

Adevărat, spuse bărbatul meu, faceți şi versuri. Se în-toarse spre colțul camerei unde signor Antonio sta în fo-toliul lui.

Dar soțul signorei Nina nu răspunse, nimic nu mai mişca acolo, în penumbră, doar o mînă asemeni unei ba-tiste, ceva alb filfii în loc de răspuns şi signora Nina spuse că signor Tartini de la început l-a încurajat pe soțul ei să scrie, signor Tartini, care scria şi el versuri în timpul liber, avusese o influență bună aspra soțului ei, chiar şi în timpul bolii, dar neîncetatele gînduri ale soțului la boală au în-răutățit-o. Cînd n-a mai fost angajat la poştă, a avut prea mult timp şi boala a fost cea care a pus stăpînire pe acest

iCT^^j
li'gigHBW'"

timp, s-a întins şi s-a simţit ca la ea acasă în acest timp şi în loc să se folosească el însuşi de acest belşug de timp, soţul ei a lăsat fară să se opună ca boala să facă aceasta, o greşeală fatală, signor Tartini a fost de aceeaşi părere, spuse signora Nina, nu-i aşa, Toni, dar soţul ei nu mai răs-punse, un coleg atît de atent şi de talentat, spuse signora Nina, soţul meu ar fi putut învăţa o mulţime de la el, dacă şi-ar fi dat interesul, *sî,* spuse signor Antonio cu gravitate, chiar şi în alte domenii decît cel ce avea de-a face cu ser-viciul poştal, spuse soţia şi bărbatul ei n-o contrazise, în acest punct erau de aceeaşi părere.

Tartini scria versuri, spuse signor Antonio din colţul lui, am spus deja asta, zise soţia lui, versuri foarte fru-moase, spuse el, cu rimă, spuse signora Nina, şi fară rimă, adăugă soţul ei, deşi versurile lui signor Tartini erau, de-sigur, mai bune decît ale tui Toni, spuse signora Nina şi bărbatul ei nu protestă şi nu mai spuse nimic despre ver-suri, dar tu l-ai dezamăgit, spuse signora Nina soţului ei. Tu aveai mai mult timp pentru boala ta, decît pentru pri-etenul tău, şi nici la asta nu avu nimic de spus bărbatul ei, şedea nemişcat în colţul lui şi ne privea, pe soţia lui şi pe cei doi oaspeţi veniţi în vizită pentru casa goală.

Signor Tartini colabora regulat cu versuri proprii la // *Piccolo,* spuse signora Nina, dar soţul ei facu un gest de împotrivire cu mîna, poate nu regulat, spuse el, dar în orice caz, ziarele de pe vremea aceea erau diferite de cele de azi, spuse signora Nina. Pe vremea aceea se găsea spaţiu şi pentru noutăţi plăcute, care ar fi putut înveseli lumea care avea deja acasă destulă boală şi alte necazuri. Bineînţeles, e adevărat că într-un ziar ca *II Piccolo* erau destule lucruri neplăcute, deşi pe vremea aceea se termi-nase războiul, spuse signora Nina, dar fiecare putea găsi ce-i facea plăcere. Şi deodată acolo, în mijlocul paginii,

găseai o ştire agreabilă sau o poezie plăcută scrisă de signor Tartini. îţi aminteşti, Toni? Mama şi cu mine citeam totdeauna versurile lui, deşi nu totdeauna era adevărat ce scria el în poeziile lui, dar totdeauna era plăcut. Aşa e arta, spuse signora Nina. Mult e imaginat. Deşi ce stă într-un ziar trebuie să fie adevărat, dacă nu e poezie, desigur. Asta face aşa de neplăcută lectura de acum a ziarelor, spuse signcra Nina şi în colţul lui signor Antonio se mişcă neliniştit înainte şi înapoi de mai multe ori, ca şi cum ar fi avut obiecţii la ceea ce încercase soţia lui să lămurească pentm noi, dar fară ca ea să acorde vreo atenţie la ceea ce se petrecea în partea lui de cameră, care în plus se şi afla în spatele ei; signora Nina nu isprăvise încă cu ziarele, ceea ce nu e adevărat n-ar trebui scris deloc, spuse ea şi 1o-tuşi ziarul e plin în fiecare zi de curate minciuni, ca şi cum n-ar mai exista nici o diferenţă între un ziar şi o carte de versuri.

Ar trebui să-l auziţi pe bărbatul meu, cînd citeşte zia-rul, spuse signora

Nina şi signor Antonio încercă să pro-testeze din nou, dar destul de potolit şi fără convingere, un protest mut ca şi cum de la bun început nu voia să facă prea mare tapaj din asta, nu-i aşa, spuse signora Nina în-torcîndu-se pe scaun, doar nu vrei să negi că te irită toată minciuna din ziare ? Şi signor Tartini obişnuia să fie foarte iritat, deşi spalturile de la *Il Piccolo* erau totdeauna de-schise pentru el, dardar, protestă signor Antonio, şi a fost prima oară că am observat că se bîlbîia, deşi poate doar fi-indcă era indignat, soția lui era cea care-l indignase, poate prin ceea ce spusese despre artă şi ziare, sau despre şpal-turile deschise de la 77 *Piccolo,* deşi era posibil ca însăşi descrierea rutinelor de la fostul lui loc de muncă să-l fi enervat; oricum, signor Antonio, şi nu soția lui, fusese an-gajat la poştă.

107

f^^^^^^^^'^^^pg? ••••

Dacă se afla în cameră o autoritate în acest domeniu aceasta era soțul ei, nu ea, şi în timpul întregii expuneri care privise lumea presei şi adevărul care ar trebui să se afle acolo şi cum trebuie el tratat, chiar şi drăguțul meu se foise neliniştit înainte şi înapoi pe scaun. Uitase de pepe-nele şi şunca ce mai erau pe farfurie şi puteam vedea că şi el ar fi vrut să protesteze, exact ca signor Antonio, deşi lui îi era mai la neîndemînă decît gazdei noastre, care putea să-şi contrazică soția în limba proprie, în vreme ce dră-guțul ar fi trebuit să-şi pună speranța în mine, să se în-creadă în faptul că eu aş fi pus în valoare argumentele lui, că l-aş fi tradus, lucru care de fiecare dată îl umple de cea mai mare neîncredere, convins că eu prescurtez şi dena-turez ceea ce spune el, de fapt mai curînd interpretez, decît traduc, interpretări care, afirmă el, îşi au originea în inca-

^

pacitatea mea de a înțelege cu adevărat ceea ce crede el, acea rea-voință a mea de a încerca măcar să redau ce vrea el să fie spus, şi aceasta îl umple de indignare.

Sînt cu totul în puterea ta, spune drăguțul meu care nu înțelege că fiecare limbă se apără de experiențele facute într-alta, cu totul în puterea ta, spune el şi pentru că totuşi înțelege într-o măsură italiana, deşi mult mai puțin decît vrea să recunoască, are puncte proprii de vedere în ceea ce spun alții şi îi traduc eu. Eu scurtez şi schimb, nu traduc exact ce a spus el sau ce îi spune lui cineva, o lipsă de sen-sibilitate care, conform drăguțului, conduce la cea mai ne-fericită neînțelegere; şi a interpreta, în loc de a traduce, e tipic pentru mine şi felul meu

de a înțelege lumea, căci eu prin natura mea sînt lipsită de interesul de a încerca să dau dreaptă măsură lumii, în schimb, recurg la vag şi aproxi-mativ, ceea ce, după cum spune drăguțul meu, probează că noi, femeile, sîntem total dominate de sentimente, aşa cum reiese şi din faptul că o femeie nu poate niciodată găti

mîncare după o rețetă scrisă, fară să lase sentimentele să ia conducerea, sărează sau pune apă prea multă sau prea puțină, în loc să citească rețeta, coace sau fierbe la o altă temperatură; iar ceea ce las eu sau suprim cînd traduc, e felul meu de a-mi exercita puterea asupra lui, aşa crede soțul meu, e felul meu femeiesc de a profita de faptul că el nu ştie bine italieneşte, de fapt deloc, dar destul de mult ca să creadă că înțelege că eu nu-i acord destulă atenție pen-tru a reda cît mai exact posibil ceea ce a vrut el să fie spus sau ceea ce i s-a spus lui, direct drăguțului, o lipsă de aten-ție şi o neglijență care e tipică pentru femei şi care de-păşeşte orice ordine logică, sau, în cazul de față, frumoasa limbă italiană, pentru a nu mai vorbi de el şi de persoana care i s-a adresat cu o comunicare tocmai în limba italiană, o lipsă de precizie şi perfecțiune care necontenit duce la dezordine în propriile lui idei şi reprezentări; prin urmare, eu, propria lui soție, sînt cea vinovată de această dezor-dine, nimeni altul decît eu şi felul în care tratez eu limba italiană.

Dar în vreme ce amîndoi bărbații prezenți în cameră lăsau să se înțeleagă că ar fi dorit să protesteze împotriva impreciziei celor spuse de signora Nina într-un mod tipic feminin, ea continuă, fară să-i pese de această dorință, să se ocupe de diferența dintre un ziar şi o carte şi dintre ce e adevăr şi ce e minciună, în orice caz, ceva imaginat de fan-tezie, noi toți am face bine să nu confundăm un ziar cu o carte, spuse signora Nina, în vreme ce bărbatul meu şi signor Antonio se foiau amîndoi şi păreau că vor să pro-testeze, ceea ce e imaginat, ne face doar nervoşi, spuse soția lui signorAntonio.

Dacă în ziar scrie că s-a pomit război între două țări din Africa, cel mai bine e să fie aşa, un adevărat război african, în vreme ce într-o carte un război poate începe

oricînd, fară ca el de fapt să existe. Un război într-o carte poate fi imaginat, fără să facă nimănui nici un rău, poate fi găsit chiar un război care în viața reală ar fi imposibil, spuse signora Nina, există cărți cu război în care întreaga lume a fost deja distrusă, fară ca vreunul dintre noi să fi avut de suferit în realitate. Orice se întîmplă în carte, lumea există în continuare. Dar într-un ziar un asemenea război nu are, desigur, ce căuta, pentru că nu există în rea-litate, spuse ea. Aşa stau lucrurile cu un ziar, în vreme ce într-o carte poate fi distrusă

întreaga populație a Chinei, dacă e nevoie. Ajunge o pagină sau două, spuse signora Nina; deşi ziarele dumneavoastră sînt desigur altfel decît ale noastre, şi acum signora Nina se întoarse spre mine, care veneam de dincolo de frontieră. în ziarele dumnea-voastră nu stă nimic adevărat despre război şi despre ce ni s-a întîmplat atunci nouă, italienilor şi există cifre care sînt ori prea mari, ori prea mici. Ale italienilor sînt prea mici şi ale iugoslavilor prea mari, *si. i grandi numeri,* spuse signor Antonio, şi toate pentru ca dumneavoastră să puteți pime stăpînire pentru totdeauna pe pămîntul nostru şi pe casele noastre, spuse signora Nina, nu-i aşa, Toni, *assolu-tamente,* spuse signor Antonio. Nici un cuvînt adevărat nu există în ziarele dumneavoastră care, cel puțin înainte, aveau un ciocan şi un cuțit sus, în colțul primei pagini, aşa ca să *poți* vedea imediat ce fel de ziar e, spuse signora Nina şi signor Antonio aprobă, chiar înainte de a-I des-chide ştiai cu ce fel de cjfre şi minciuni trebuie să fie plin, doar minciuni, spuse soțul ei din colț, nici măcar buletinul metereologic nu era adevărat într-un asemenea ziar, spuse signora Nina, şi dacă noi, italienii, am părăsit Istria şi am fugit la Trieste după război, e pentru că ştiam că nimic bun nu putea veni din asemenea cifre care deja de pe atunci nu se potriveau cu ale noastre, italieneşti.

110

Aşa erau ziarele la dumneavoastră pe vremea aceea, spuse signora Nina, un război e totdeauna o mare nenoro-cire, adăugă signor Antonio. Acum aveți desigur cărți cu cifrele adevărate, îmi spuse signora Nina, dar eu nu le citesc. De ce le-aş citi? Eu ştiu doar care sînt cifrele ade-vărate. Eu am fost acolo, spuse signora Nina, de ce trebuie soțul meu şi cu mine să citim cărțile dumneavoastră despre lucruri pe care noi înşine le-am trăit, nu-i aşa, Toni, timp pierdut, spuse signorAntonio, soțul meu are perfectă drep-tate, zise signora Nina, noi ştim doar cum a fost şi n-avem nevoie de nici un fel de cărți, acum venise momentul să fumeze din nou, şi signor Tartini era de aceeaşi părere, adăugă signora Nina. Şi signor Tartini considera că întrea-ga Istrie, de la un cap la altul, e italienească.

Duse la gură țigara stinsă şi țigaretul negru făcea un contrast foarte frumos cu buzele ei roşii. Signora Nina se aplecă peste masă spre bărbatul meu, doar un pic, ca şi cum de fapt nu avea nevoie de serviciile lui, dar el luă ime-diat cutia cu chibrituri de pe masă şi se grăbi să aprindă un băț, țigara era din nou aprinsă şi signora Nina suflă fumul deasupra mesei. Privi în jur cu un aer interogativ, dar ni-meni nu părea să aibă ceva de obiectat, atît eu cît şi dră-guțul eram tăcuți şi nici signor Antonio nu a avut nimic de adăugat din colțul lui.

Cred că toți suferearn din pricina căldurii şi signora Nina avusese dreptate, zăpuşeala era mult mai rea la Trieste decît sus, la noi, la Pelegrin, unde altitudinea făcea ca zilele să fie totuşi suportabile. Dar eu crezusem că toc-mai

apropierea de mare avea să dea mai multă răcoare în Trieste, marea era doar la cîteva colțuri de stradă, undeva, în golf, deşi nu se vedea din cauza caselor; fără culoare şi absolut nemişcată zăcea marea acolo, în afara oraşului, o suprafață lucioasă, neclintită de lumină şi căldnră în care

111

oraşul Trieste se privea ca într-o oglindă, o oglindă ne-cruțătoare de apă încremenită iar din oglindă *arşița era re-*flectată înapoi, peste oraş şi pătrundea pînă şi în acest apartament din care marea nici nu se putea vedea, la cîte-va blocuri distanță, iar micuțul cal de mare alb şi scoica din Neapole de deasupra televizorului păreau încă şi mai mult pradă căldurii, în afara elementului lor, atît de de-parte de Molo Audace şi Canale Grande, inai ales aici, în partea de sus a casei, unde vipia pătrundea prin ziduri şi acoperiş, unde nici un perete nu reuşea s-o țină afară, unde tabla acoperişului şi cărămizile nu ofereau nici cea mai mică apărare şi transforrnau acest apartament din Trieste într-o cursă; căci din toate părțile eram asediați de căldură, fară acea briză care îndulceşte şi cea mai înverşunată caniculă, acasă, la noi, la Pelegrin.

Un nume atît de frumos, spuse drăguțul, numele putea să-l pronunțe singur, *fara* traducere, Luigi Tartini, şi băr-batul meu se întoarse spre signor Antonio; signora Nina era ocupată să fumeze țigareta pe care bărbatul meu atît de atent i-o aprinsese, acest talent al lui pentru atențiile mă-runte care adesea prile|uieşte complimente adresate băr-batului meu, dar care cel mai adesea îmi sînt prezentate mie, *fara ca* acela ce se nimereşte să-I laude să poată bănui că purtarea lui e mai mult premeditată decît adevărată, că atențiile provin mai mult dintr-o intenție ascunsă, decît din amabilitate şi faptul că e) a accentuat frumusețea acestui nume, Luigi Tartini, m-a facut să cred că spera, cu ajutorul numelui, să se apropie de ceea ce era adevărata noastră treabă în această după-amiază la Trieste, casa goală din Pelegrin şi că doar din cauza casei se întorsese el aşa de demonstrativ tocmai spre signor Antonio, tot timpul cît soția lui vorbise despre arta lirică şi despre ziare şi despre

112

boala soțului arătase atît de evident că el este de altă pă-rere, dar fară să îndrăznească s-o spună direct.

Acum bărbatul meu părea să dorească să stea de vorbă tocmai cu signorAntonio, în speranța că aceasta ar fi putut fi un avantaj, că ar putea să ne dea un punct în plus în aces-te tratative despre casă, casa *noastră,* care încă nu înce-puseră, o discuție care încă nu începuse, deşi trebuie să fi fost trecut de patru, afară clopotul bisericii bătuse din nou;

cel puțin aşa interpretam eu situația, deşi nu puteam înțelege cum îşi

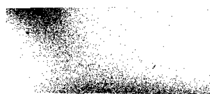
imagina bărbatul meu că signor Antonio ar fi fost capabil să stea de partea noastră împotriva pro-priei lui soții, signora Nina, şi încă şi mai puțin ce legătură avea signor Tartini cu casa din Pelegrin, cît de multă poe-zie bănuieşti sub un asemenea nume, spuse drăguțul lui signor Antonio şi eu am tradus ceea ce spusese.

Vă place, întrebă signorAntonio şi se înțelese că lui în-suşi îi plăcea chiar presupunerea, aceea că soțul meu gă-sise numele Tartini deosebit de poetic, trebuie că ați fost prieteni foarte apropiați, spuse bărbatul meu, dar soția lui signor Antonio se lansase deja în discuție.

Soțul meu a distrus prietenia cu boala lui, spuse sig-nora Nina, care de asemeni se întorsese pe scaun. Conver-sația părăsise masa din mijlocul odăii, unde ea o avea sub control, acum se deplasase spre acel colț al camerei unde sta soțul ei singur şi drăguțul meu era cel ce-şi dăduse os-teneala să dea conversației această nouă direcție, aşa ca soția lui signor Antonio să fie obligată să se întoarcă, pen-tru a putea să-l țină sub ochi pe propriul său bărbat.

Mai mult decît un prieten, signor Tartini era un model pentru soțul meu, spuse signora Nina. Despre o prietenie propriu-zisă nu poate fi vorba. Eu nu ştiu, spuse signor Antonio, tu nu ştii, spuse soția lui privindu-l sever. Desi-gur, Tartini era un model, spuse signor Antonio, vezi,

113

spuse signora Nina, dar în primul rînd țineam la el, spuse soțul ei.

Poate soția dumneavoastră vrea să spună că atîta ad-mirație trebuie să fie o piedică pentru o adevărată prie-tenie, spuse drăguțul, un lucru atît de frumos, spuse sus-pinînd signor Antonio, vreau să spun, prietenia.

El te încuraja, spuse signora Nina. Dar pe urmă te-ai îmbolnăvit.

Da, spuse soțul ei, mă încuraja, am mai spus asta, spuse signora Nina.

I-am arătat cîteva dintre poeziile mele, spuse signor Antonio, poezia pentru aniversarea mamei, spuse soția lui.

Da, poezia de aniversare.

Şi altele, spuse signora Nina.

Da. Mi-am permis s-o fac.

Şi pe urmă a venit acel concurs cu premii, ne spuse signora Nina, şi puse (igaretul în scmmieră.

Un concurs la ziar, spuse signor Antonio, parcă ar fi fost comandat pentru soțul meu, spuse signora Nina, da, chiar aşa, spuse signor Antonio, parcă ar fi fost comandat, am spus deja asta, spuse signora Nina. Un concurs cu pre-mii despre animale.

Da, spuse signor Antonio. *Un animal demn de admi-rația noastră.*

Acesta era *motto* pentru concurs, spuse signora Nina. Cel care scria cel mai bine despre animalul respectiv, cîş-tiga premiul întîi, un concurs ca la comandă pentru soțul meu, cu interesul lui deosebit pentru tot felul de animale, nu pentru toate, desigur, spuse signor Antonio, şi signora Nina spuse că la început soțul ei voise să scrie despre cal, nici un alt animal nu-i este aşa de drag, deşi el nu a călărit niciodată, nici măcar pe vremea cînd era sănătos, spuse signora Nina. Toți caii pe care i-a cunoscut, a trebuit să-i

admire de la distanță, dar nu a voit să scrie despre alt ani-mal, spuse signora Nina, nu despre un animal periculos, ci despre unul domestic, iar calul era animalul domestic ideal pentru soțul ei, deşi la început ar fi putut să se gîndească să scrie despre cîine, spuse ea, şi desigur ar fi fost de mare folos dacă am fi avut un cîine în familie, pe care soțul meu să-l studieze îndeaproape, spuse signora Nina, totdeauna mi-am dorit un boxer, spuse signorAntonio, dar soția îl în-trempse imediat, bolnavii de rinichi nu pot avea cîine. Cu un cîine într-o familie cu bolnavi de rinichi e prea mare riscul de infecții, şi ea primi imediat aprobarea bărbatului meu, nu poate fi vorba de un cîine într-o casă în care se află un bolnav de rinichi, şi signor Antonio se grăbi să se alăture acestei păreri, *certo,* spuse el, un cîine ar fi fost o imposibilitate, aşa că nu s-a ales nimic din studiile soțului meu asupra cîinilor, spuse signora Nina, el era deja bolnav, de pe vremea aceea rinichii erau cît pe ce să-i provoace or-birea, nu-i aşa, Toni, *e vero,* spuse sign.orAntonio, un cîine pe deasupra, spuse signora Nina, ce prostie!

Aşa că a luat ca subiect calul, zise signora Nina, dar în primul rînd trebuia să studieze ceea ce deja s-a scris despre acest animal, *La cavallina storna,* spuse signor Antonio, şi se întoarse spre drăguțul meu, poate ați auzit despre aceas-tă operă, întrebă el şi spre uimirea mea bărbatul meu spuse că o cunoştea, *sî, naturalmente,* spuse el, atunci puteți înțelege ce greşeală am făcut, izbucni signor Antonio. Să mă iau la întrecere cu Pascoli! Ca şi cum n-ar fi fost de ajuns Tartini.

Signor Antonio suspină şi păru nu numai bolnav, ci şi copleşit de gîndul că el, pe calul lui propriu, ajunsese în compania atît a lui Pascoli, cît şi a lui Tartini. Un cal aşa de vestit şi o atît de mare concurență nu puteau fi lucruri bune pentm sănătatea lui şi signor Antonio spuse de ase-

meni că fusese o greşeală să încerce să scrie despre cal în

general, în loc să se mulțumească cu un singur cal, oricare ar fi fost acela.

Vă puteți imagina ce greşeală, suspină el, soțul meu nu ascultă de sfaturi, spuse signora Nina, descrieri şi cărți de-spre cai există deja aşa de multe, că ai

umple o bibliotecă, ne lămuri signor Antonio şi ca să aibă vreun sens să scrii din nou despre cal, ar trebui ca această compozi{ie să aducă ceva nou, cît de puțin, la ceea ceea ce ştim deja de-spre acest admirabil animal, ceva ce nu se ştie şi de aceea lipseşte încă, aşa ca după această compunere subiectul să fie... cum aş putea spune, spuse signor Antonio, epuizat, completă bărbatul meu, da, exact, epuizat, zise signor Antonio, privindu-l cu recunoştință.

După o asemenea scriere, n-ar mai trebui să existe ceva în plus de zis despre cal, spuse signorAntonio, vreau să spun, ca manifestare a naturii, şi greşeala mea a fost că eu am crezut că pot să scriu aceasta, articolul despre cal pentru concursul despre animale din *IlPiccolo,* spuse soția lui, *si,* zise soțul ei, că dintre toți tocmai eu eram aceia care puteam s-o fac, spuse signor Antonio. Poate că erai, spuse signora Nina. Nu, spuse signorAntonio, nu ştim nimic de-spre asta, spuse soția lui. Ba da, ştim, spuse *soțuî* ei neo-

bişnuit de hotărît, din colțul lui. Noi ştim şi ştim şi mai mult, şi *soția* lui tăcu.

Dar după ce aceste cuvinte, pronunțate cu o voce aşa de tăioasă, îl facuseră pentru un scurt moment să prindă contururi care-l faceau mai prezent, signorAntonio se lăsă dm nou să cadă în fbtoliu şi soția lui spuse că acest tip de descriere care să epuizeze subiectul cal pe care şi-l pro-pusese bărbatul ei i s-a părut deja de atunci exagerat. Ea însăşi nu se putea imagina citind aşa ceva. Cel mult, ceva despre cît de frumos este acest animal cu un călăreț încă-l16

lecat pe spinare, sau ceva despre marea credință a calului, spuse signora Nina, şi la asta s-a referit şi signor Tartini cînd soțul ei nu a fost gata cu calul, că bărbatul ei ar fi avut mai mari posibilități să cîştige concursul *Un animal demn de admirația noastră* dacă el, în loc să studieze o carte în-treagă, plină cu nimic altceva decît cai, ar fi început prin a încerca să-şi limiteze subiectul, un ziar doar nu e făcut pentru a publica tratate întregi, spuse signora Nina.

Dar tocmai acest lucru a fost tipic pentru bărbatul ei, chiar mult înainte ca rinichii să-i fie atacați de boală, fap-tul că dacă punea o limită la ce-şi propunea ca scop în viață, aşa încît să poată fi împlinit, atunci el nu putea să nu vadă cît de neimportant, chiar străin a devenit acest scop prin însăşi îngrădirea lui, sau, ceea ce signora Nina con-sidera şi mai rău, tocmai incapacitatea soțului ei de a-şi limita (elurile propuse, aşa că ele niciodată nu erau reali-zate, ci rămîneau neterminate; şi calul, gîndea signora Ni-na, nu era decît un exemplu despre aceasta.

Şi signor Tartini a înțeles, spuse signora Nina. Chiar de la început a fost împotriva calului. Signor Tartini propu-sese în loc un alt animal mai mic, dar bărbatul ei o con-trazise. Tartini nu se referea la mărime, spuse el. Pentru el, era

doar o chestiune de descriere a animalului, spuse signorAntonio, prostii, zise soția lui. Orice animal era bun pentru el, spuse signorAntonio, signor Tartini nu a vrut ca tu să te ocupi de cal, spuse signora Nina.

De ce n-ați scris despre pisică, întrebă bărbatul meu. Pisica, spuse signor Antonio uimit.

Da, zise drăguțul. Mai mică decît un cal şi totuşi un animal domestic. Ce părere aveți despre pisică?

Signor Antonio îşi încruntă fruntea, care era umedă de sudoare. Ridică privirea în tavan, în camera înăbuşitoare, ca şi cum un animal cu totul necunoscut ar fi venit în dis-

117

cuție şi el ar fi trebuit să şi-l imagineze, înainte să ia o poziție față de propunere.

Nu, spuse el după un moment. Despre pisică nu aş fi putut scrie.

Era doar o idee, spuse bărbatul meu, dar eu mi-am spus că de fapt avea dreptate; oricum, eu nu mi-l puteam imagina pe signor Antonio pe cal, în vreme ce puteam să mi-l închipui fară greutate cu o pisică pe genunchi. Cum şedea ghemuit acolo, în fotoliu, cu lumina sleită a lămpii căzînd pe el, tocmai animalul pe care signor Antonio îl respinsese aşa de brusc i s-ar fi potrivit cel mai tare; o pisică, cu coada rotitoare şi cu ochii oblici, somnoroşi, ar fi putut să se confunde cu propria lui paloare lipsită de formă, *impossibile,* spuse signor Antonio, *assolutamente impossibile,* zise, referindu-se la pisică.

La urmă, signor Tartini îşi convinsese totuşi colegul de slujbă să se ocupe de alt animal decît calul. Signor Tartini a fost cel care l-a facut pe bărbatul meu să-şi schimbe gîn-durile, spuse signora Nina, un animal mai puțin frapant, şi signor Antonio spuse că a înțeles pînă la urmă că ceea ce ar fi scris el despre cal nu ar fi adăugat nimic nou la ceea ce se ştia deja despre acest animal şi că, mai rău, expe-riența lui proprie era atît de redusă, că n-ar fi ajuns nici pentru un singur cal, oricum, nu unul cămia să i se dea frîu

liber într-o scriere. Şi Tartini era de aceeaşi părere, spuse signora Nina.

Aşa că un animal mai mic şi-a facut apariția, şi cu această propunere signor Tartini s-a arătat din nou un prie-ten adevărat. Uite aici, i-a spus într-o zi la birou şi a scos o cărțulie din buzunar, tocmai închisesem ghişeele pentru ca să mergem la prînz la mezelăria Prodan, de pe colț, spuse signorAntonio, asta nu mi-ai povestit niciodată, zise înțepată soția lui, tu ştii doar ce spune doctorul despre

118

regim; probabil că mezelurile o mfuriaseră, ca şi cum îm-preună cu

nechibzuința soțului ei ar fi fost vinovate de boala lui gravă; fapt e că ambii lui rinichi nu mai func-ționau fară ajutoml unei maşini în fiecare a treia zi. Dar acum soțul ei nu era interesat nici de aparatul de dializă, nici de mezeluri, ci de acea carte pe care a putut s-o îm-prumute de la signor Tartini, o cărțulie subțire cu copertă galbenă care trebuia să-i dea colegului inspirația potrivită pentru un alt animal de concurs decît un cal, o carte despre animale din biblioteca proprie a lui signor Tartini. Aseme-nea prieten era signor Tartini, spuse signor Antoruo, cu to-tul altceva decît un simplu model, şi el a pus cartea în bu-zunar şi n-a scos-o decît cînd munca la poştă a luat sfirşit, îți aminteşti, a întrebat signor Antonio pe soția lui, era o vineri, exact ca astăzi.

Aveam ziua întreagă pentru citit, spuse el, iar signora Nina nu adăugă nimic şi de îndată ce a deschis cartea, a înțeles ce voise să zică prietenul lui despre inspirație.

în carte, un om era transformat în animal, spuse signor Antonio, înțelegeți singuri ce lipsit de gust, spuse signora Nina, şi soția facu o mină ca şi cum cartea ar fi jignit-o de la început şi o înfuria faptul că revenise în discuție. Se vedea imediat *ca* era o invenție, spuse signora Nina, ce fo-los poți să ai de la o asemenea carte, dacă ai de gînd să scrii despre un animal drăguț pentru un ziar, şi bărbatul ei păru mai întîi să fie de acord, cel puțin nu protestă, dar pe urmă spuse că signor Tartini subliniase faptul că el nu tre-buie să se lase deranjat de ceea ce era imaginar în meta-morfoză, ci să se concentreze asupra felului în care era descris animalul însuşi. Prietenul lui se referea la faptul că un subiect animalier fusese tratat aici în cel mai bun mod cu putință şi de aceea îi împrumutase cartea lui signor

119

Antonio, pentru că ar fi putut să-l învețe cum să trateze în scris un animal propriu.

Dacă ați fi fost cu adevărat prieteni, ar fi trebuit să aleagă o altă carte, spuse signora Nina scurt. Ce animal era, întrebă bărbatul meu.

în cartea lui signor Tartini era o insectă, spuse signora Nina.

Un gîndac, spuse signor Antonio. Dar era gîndit doar ca o sursă de inspirație pentru un animal propriu. Un gîndac, strigă bărbatul meu. Exact, confirmă signorAntonio cu glas ridicat, un gîn-dac foarte obişnuit. Sînteți uimit, nu-i aşa?

Poți să-ți dai seama, spuse bărbatul meu, un gîndac, şi signor Antonio aprobă încîntat şi se întoarse spre mine. Am observat imediat cît de uimit a fost soțul dumnea-voastră spuse el, şi uimirea drăguțului îi dădea lui signor Antonio ocazia să păstreze cuvîntul mai mult ca de obicei, acum cînd cineva arătase un interes aşa de neaşteptat pen-tru ce avea el de oferit. Nimeni nu-l întrerupse şi

signor Antonio începu să descrie în detaliu gîndacul din cartea lui signor Tartini, aripile lui transparente, ăntenele şi mai multe perechi de picioare şi în această descriere signor Antonio dovedea atîta talent, încît nu cred că multe dintre contribuțiile trimise la *Un animal demn de admirația noastră* ar fi putut să se ia la întrecere cu el şi aşa de is-cusit mînuia signor Antonio animalul lui, că noi aproape îl vedeam înaintea noastră; el înzestră gîndacul cu încă o pereche de aripi, mai mici, în spatele celor mari, acestea din urmă de un albastru palid, o pereche de aripi pe care el le lăsă să cadă cu grijă sub carapacea tare a animalului, acolo unde aripile mai mici, deşi acum invizibile, con-tribuiau la construcția ingenioasă şi demnă de admirație a acestei insecte, un gîndac căruia nu-i lipsea aproape nimic,

120

aşa că eu aproape uitasem că totuşi nu era vorba de ani-malul lui signor Antonio, ci că-i aparținea autorului cărții cu copertă galbenă pe care i-o împrumutase signor Tartini;

soțul signorei Nina părea să fi găsit această descriere în propria lui amintire, fără cel mai mic ajutor a ceva ce ar fi fost scris pe hîrtie.

Toate acestea păreau să-şi aibă locul în propriul cap al lui signor Antonio, fară ca hîrtia şi creionul să se fi aflat măcar în apropierea gîndacului şi de la aripi şi picioare el trecu la descrierea ochilor şi a falcilor, la temperatura şi hrana preferate de o asemenea faptură şi cum îi funcțio-nează digestia, pînă ce signora Nina îl întrerupse brusc şi spuse: Toni, nu cred că domnii au venit aici ca să vorbeas-că despre insecta ta, soția lui se întoarse spre noi şi spuse aşa e bărbatul meu, nimic de pe lumea asta nu duce la bun sfirşit, cuvinte ca o plesnitură de bici; signor Antonio tre-sări şi tăcu pe dată.

Nimic nu a terminat vreodată în viață, spuse signora Nina.

Era încă în lumea animalelor cînd îi fu rostită sentința, şi încă de către propria lui soție, această remarcă neaştep-tată care-l facu să amuțească cu totul, aşa că un timp se lăsă tăcerea în odaie, iar cînd signor Antonio se întoarse bîlbîind la animalul lui, acesta căzuse pe spate. Aşa de ne-mdemînatic îşi mînuise signor Antonio gîndacul, că aces-ta se răstumase, cu toate picioarele în aer.

Sau mai curînd era şocul, decît neîndemînarea? Bru-tala sinceritate pe care soția şi-o permisese dintr-o dată? Oare signora Nina, şi nu signor Antonio, trebuia învino-vățită pentru faptul că acum gîndacul lupta neajutorat cu toate cele şase picioare în aer?

Dar după metamorfoza din om în gîndac părea că ce fusese mai important se petrecuse deja în cartea pe care

121

domnul Tartini o împrumutase prietenului său şi în vreme ce şezusem aici, în cameră şi-l ascultasem pe signorAnto-nio, zăpuşeala devenise atît de insuportabilă încît nimeni dintre noi nu mai avea puterea să acorde puţinului care se mai întîmpla în carte atenţia pe care poate o merita. Gîn-dacul nu ne mai interesa cum o facuse înainte să ajungă pe spate. în schimb, începuserăm chiar să ne săturăm de această insectă, deşi signor Antonio, după ce a depăşit ti-miditatea şi s-a recules, a reluat descrierea gîndacului de acolo de unde fusese întrerupt brutal de către soţie. Dar cu cît mai detaliată devenea descrierea, cu atît mai inutilă părea, descrierea unui animal care deja se afla răstumat pe spate, deja nu mai putea să se mişte. Toate strădaniile iui signor Antonio erau zadamice. în nici un fel nu-i mai aju-tau animalului şi, deşi fară plăcere, eram silită să dau drep-tate signorei Nina; bărbatul ei nu era capabil să termine ceea ce începuse, nici măcar cînd povestea, după ce lu-crurile avuseseră loc.

Asemeni gîndacului cu picioarele lui în aer, el lupta cu cuvintele, fară să poată ajunge la punct şi aş fi vrut să pro-testez, să spun nu, gata, ne e de ajuns. Nu voiam să mai aud nimic despre acel animal. Dar nu am rostit gîndul şi am continuat să traduc bărbatului meu, deşi vedeam că şi el pierduse interesul pentru contribuţia lui signor Antonio la *Un animal demn de admiraţia noastră* şi, în schimb, începuse să mănînce ce se mai afla pe farfuria lui, brînză

şi pepene şi şuncă, şi a început să-mi fie milă de signora Nina.

Era pur şi simplu prea mult, această descriere care nu se mai termina. în zadar împrumutase signor Tartini cartea bărbatului signorei Nina. Nici măcar cu un animal mic, cum e un gîndac, nu putea isprăvi signorAntonio, acest ani-mal mult mai modest decît un cal şi pe care signor Tartini

122

şi l-a imaginat ca sursă de inspiraţie pentru prietenul său, dar cu totul zadamic; iar un animal încă şi mai mic decît un gîndac, nici măcar un prieten aşa de atent ca signor Tartini nu îndrăznise să propună, chiar şi prietenia are re-gulile şi graniţele ei, aşa că pînă la urmă signor Antonio fu lăsat singur cu acest animal de care se legaseră speranţe atît de mari şi poate tocmai de aceea el nu mai vedea altă scăpare decît să continuie descrierea care nu neglija nimic şi care ne-a facut pe toţi să începem, în gîndurile noastre, să ne ocupăm cu orice altceva, numai nu cu *Un animul demn de admiraţia noastră,* cu gîndacul şi cu concursul din *II Piccolo.*

Signora Nina îşi reaprinsese ţigara şi bărbatul meu culegea cu furculiţa resturile de şuncă şi pepene de pe far-furia din faţă. Numai eu eram obligată să mă concentrez pentru a traduce pentru bărbatul meu. Doar din simplă

amabilitate şi compătimire ne sileam să ascultăm această descriere, o amabilitate care nu avea de a face cu gîndacul sau cu signor Antonio, doar cu casa goală, nu, nimic alt-ceva decît cu casa din Pelegrin.

Şi totul începuse aşa de promiţător!

Mă interesa în continuare ce s-ar fi ales de cal. La în-ceput, şi gîndacul lui signor Tartini fusese interesant, cel puţin înainte de a ajunge pe spate, dar nici măcar cu acest animal, mult mai mic decît un cal, nu mai termina signor Antonio şi această strădanie spre totalitate şi spre desă-vîrşire, fără să reuşească s-o atingă vreodată, trebuie să fi facut o probă grea din căsnicia signorei Nina. Cu simpatie crescîndă am cercetat chipul ei dur, fară expresie, care nu dezvăluia nimic din ce se petrecea în sinea ei, părul negru strîns într-un nod pe ceafa, mîinile slabe, gura roşie ca o rană însîngerată în mijlocul feţei, rochia neagră, tot acest negru care mă urmărea ca umbra bolii soţului ei, şi am

123

crezut că înţeleg cel mai important lucru de înţeles, însuşi secretul familiei Bartolo: bărbatul signorei Nina rru ar fi reuşit să termine cu gîndacul lui nici dacă picioarele in-sectei, unul după altul, ar fi mţepenit în aer.

Chiar dacă ar fi avut înainte o insectă nemişcată, anes-teziată sau moartă, prinsă într-un ac, într-o cutie specială doar pentru gîndaci morţi, nu ar fi isprăvit; iar soţia lui signor Antonio, signora Nina, ştia asta.

Afară clopotul bisericii din piaţă bătuse deja de cinci şi signor Antonio rămăsese în colţul lui, în tovărăşia unui gîndac răstumat pe spate care nu mai interesa pe nimeni altcineva din cameră decît pe el însuşi, fară cea mai mică posibilitate de a putea concura cu toate animalele admi-rabile care cîndva trebuie să fi fost trimise în plic reco-mandat pentru concursul din // *Piccolo,* plic pe care scria *Un animaî demn de admiraţia noastră,* un gîndac fară cea mai mică posibilitate de a putea trezi inspiraţia pentru un animal al lui, după ce pierduse atît calul, cît şi cîinele, şi încă o dată am fost silită să-i dau dreptate signorei Nina. Ce fel de prietenie era aceasta? De ce signor Tartini, dintre toate animalele, îi împru-mutase amicului său o insectă? Nu exista o altă carte de-spre animale în biblioteca lui? Signor Antonio era deja bolnav, fără amîndoi rinichii, în aceeaşi primejdie de moarte ca un gîndac răstumat, iar în starea lui ar fi avut nevoie de un animal cel puţin sănătos, unul în cea mai per-fectă sănătate, nu de acel om transformat în insectă cu care l-a aprovizionat signor Tartini pe prietenul lui şi exact ca signora Nina am început să mă întreb dacă aceasta poate fi numită cu adevărat prietenie, dacă nu cumva se află în toate limbile un alt cuvînt pentru această atitudine, deşi nu puteam să dau de el şi în vreme ce eu căutam cuvîntul, signor Antonio continua descrierea jalnicei situaţii a gîn-

124

dacului, aşa că am fost tot mai sigură că el de fapt ne vor-bea acum despre ceea ce soția lui îi interzisese să po-vestească oaspeților în această după-amiază de vineri, că el, cu ajutorul lumii animalelor şi a dragostei pentru in-secte, ne vorbea despre ceva ce îi era mai aproape de ini-mă decît animalele şi casa goală din Pelegrin, despre sin-gurul lucru care îl interesa cu adevărat, adică despre boala lui gravă; despre nimic altceva decît despre el însuşi şi de-spre boala lui vorbea bărbatul signorei Nina acum, cînd din colțul lui continua să descrie lupta cu moartea pe care gîndacul căzut pe spate o ducea, iar pentru că această luptă, care era lupta lui signor Antonio şi nu a vietății, nu se putea isprăvi decît într-un singur fel, de aceea signor Antonio nu avea suficientă putere să o încheie, n-avea nervi suficient de tari ca să-i pună punct. Dar soția lui îl demascase, cum probabil demasca totul, şi eu eram obli-gată să traduc toate acestea, pînă ce signora Nina spuse;

Toni, eu nu cred că dumnealor au venit aici ca să vor-bească despre boala ta.

Soțul ei facu un gest de apărare cu amîndouă mîinile. Palmele luciră albe, signor Antonio avea mîini prea albe, ca o paiață sau un brutar, dar de data asta tăcu aşa de brusc, că s-a înțeles că gîndacul dispăruse pentru totdeauna. 0 tăcere aproape solemnă domnea în cameră, o tăcere je-nantă, adresată mai curînd lui signor Antonio, decît ani-malului pentru care el se străduise degeaba să ne trezească interesul, şi eu am sperat că cineva va spune ceva. Ce animal a fost pînă la urmă, întrebă bărbatul meu. Vă mai puneți întrebarea, spuse signora Nina, nici unul, suspină signor Antonio, pînă la unnă, n-a fost nici un animal, şi signora Nina îşi privi cu severitate soțul. Mama a fost dezamăgită, spuse ea, *si,* acceptă el, ai dezamăgit-o

125

pe mama, îi spuse signora Nina soțului, de asemeni, pe animale, zise signor Antonio.

Ce păcat, spuse drăguțul meu. După încercarea cu ca-lul, nu s-a mai legat nimic, spuse signor Antonio suspi-nînd. Am dezamăgit animalele, zise el, şi pe mama, spuse soția lui, am abandonat, recunoscu el.

Poate că totuşi nu era subiectul potrivit pentru dum-neavoastră, spuse bărbatul meu şi era drăguț din partea lui. Dar signora Nina, care ne asigurase cît de tare iubea băr-batul ei animalele, a tăcut şi în ceea ce mă priveşte m-am mulțumit să traduc, gîndiți-vă cît de multe animale am dezamăgit, spuse signor Antonio, ce păcat, spuse drăguțul şi am văzut că-i părea cu adevărat rău, ochii îi erau plini de compătimire pentru signor Antonio şi pentru acel ani-mal care nu avusese posibilitatea să primească un premiu în coloanele din *11 Piccolo.*

Există doar aşa de multe animale plăcute pe lume, zise signor Antonio, cele interesante sînt cele aproape de noi, oamenii, spuse soția lui şi părea ca o critică la adresa gîn-dacului, deşi acesta dispăruse de-adevăratelea, dar cînd e vorba să alegi, o faci greşit, spuse signor Antonio sus-

pinînd din nou, în vreme ce drăguțul dădu din cap, com-pătimitor.

Poate ar fi trebuit să rămîn la cal, zise signor Antonio, şi soția lui ne spuse că premiul lui *Il Piccolo* fusese cîştigat de un participant anonim. Persoana care a cîştigat premiul a dorit să rămînă anonimă, dar numele ei era cunoscut redacției şi cîştigătorul a scris despre acelaşi animal de-spre care voise soțul ei să scrie, deci despre un cal, gîn-di{i-vă ce coincidență, spuse signor Antonio, dar cu totul alt fel de cal decît ți-ai putea imagina, spuse signora Nina, un cal care era tratat într-un fel poetic şi elegant de care soțul ei nu ar fi fost capabil şi signor Antonio era primul

;.^^.%^gS.^^^

care o recunoştea, *un cavaîlo magnifico,* spuse el generos şi totuşi părea în acest moment surprins, cu toți anii care trecuseră de cînd el nu reuşise să termine propria lui con-tribuție pentru *Un animal demn de admirația noastră;* ca şi cum propriul lui cal neterminat i-ar fi fost furat din fața ochilor.

Pentru a-şi consola prietenul, signor Tartini îl invitase la restaurant, cînd calul străin a cîştigat premiul la con-cursul din *Il Piccolo, o* cină cu mai multe feluri şi vinuri scumpe şi pînă şi signora Nina părea să aprecieze acest gest de prietenie.

Aşa de amabil din partea lui signor Tartini, spuse ea, un prieten adevărat la nevoie, o încredință soțul ei, dar n-ai cîştigat, spuse signora Nina scurt şi soțul ei spuse că de bună seamă era adevărat, dar că el nu-şi putuse imagina că un simplu cal imaginar ar fi putut cîştiga un asemenea concurs. Acel cal care cîştigase era altceva decît un cal adevărat şi îi amintea de calul înaripat pe care obişnuiesc să se legene poeții, un cal care nu există în realitate şi pe care doar poeții pot să-l călărească fară să cadă, spuse signor Antonio, deşi el niciodată nu stătuse în şaua unui cal adevărat, iar eu traduceam totul, Pegasus, strigă drăgu-țul, şi tu ai fi putut să-ți foloseşti fantezia, spuse signora Nina, plină de reproş, soțului ei.

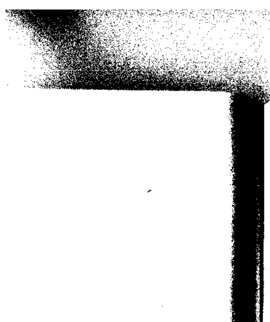
Dar signorAntonio se aplecase în față, în vreme ce as-culta. Lumina lămpii cădea oblic pe chipul lui şi obrajii palizi erau acum albi ca varul, din cauza luminii ori a unei noi înflăcărări, nu, spuse el, tocmai asta n-o puteam face.

Toți trei l-am privit, şi soția lui. Nu, a repetat signor Antonio, iar amîndoi obrajii îi erau în lumina lămpii mai galbeni ca înainte, doar o nuanță, ca şi cum tot timpul o umbră galbenă s-ar fi aflat în spatele albului, nu era o carte de

versuri ceea ce trebuia să scrii, spuse signora Nina, doar

127

o contribuție la ziar, dar acum bărbatul ei era cel ce nu

as-culta. Se răsucea neliniştit în fotoliu înainte şi înapoi şi de fiecare dată cînd se apleca în față, lumina cădea pe chipul lui, oblic de sus, o lumină artificială care risipea pentru o clipă obscuritatea şi fară scutul întunericului, nemilos luminat de lumina electrică a lămpii, chipul lui nu mai pă-rea o față, ci o mască înțepenită, alb-gălbuie, dar numai o clipă, pînă ce signor Antonio se retrăgea din nou în umbră. Se mişca înainte şi înapoi în fotoliu din cauza ațîțării, am văzut că era ațîțare curată şi signor Antonio spuse că cel care e bolnav nu mai are fantezie; că o boală grea distruge fantezia, înainte de a se năpusti la organe ca plămînii şi rinichii, că o boală gravă totdeauna a distrus fantezia înainte să distrugă trupul în care s-a cuibărit şi că fantezia omului e de bună seamă mai putemică decît realitatea, dar niciodată mai putemică decît o boală gravă.

0 boală grea este singura excepție, spuse signor Antonio, şi de aceea el niciodată n-ar fi putut cîştiga con-cursul ziarului // *Piccolo. Un animal demn de admirația fwastră,* nici măcar cu acel cal pe care nu-l terminase, nu cu rinichii lui deja atacați, nu cu rinichii pe care-i am, lămuri signor Antonio. Boala se arătase mai putemică decît interesul de a descrie în cuvinte calul şi cîinele şi ori-care animal admirase el vreodată, pentru că boala distru-sese mai întîi toată fantezia, ce prostii, spuse soția lui, pen-tru cel bolnav fantezia e otravă, spuse signor Antonio, nu-l ascultați pe soțul meu, spuse signora Nina, dar îi tremurau mîinile şi ciocănea cu țigaretul în scrumieră, nu eram si-gură dacă de mînie sau de ațîțare.

Asemenea prostii, repetă ea, în primul rînd, doar cel ce renunță la orice speranță are o şansă de însănătoşire, zise signor Antonio, şi soția lui era acum foarte mîniată, dar eu cred că înțelegeam ce voia el să spună, că fantezia şi spe-

128

ranța fară rost pot reține viața în ceea ce e condamnat să moară.

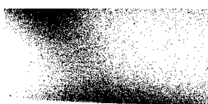
în primul rînd, o boală cu adevărat grea te sileşte să fii exact acela care eşti şi nimeni altul, spuse signor Antonio bărbatului meu, parcă uitase cu totul că şi

amîndoi rinichii musafirului său erau neîntrebuințabili şi înlocuiți cu un al treilea, străin. într-o boală gravă, nici nu putem fantaza, nici nu putem visa că nu o avem, zise signor Antonio, şi soția lui spuse: Toni, acum ajunge, dar bărbatul ei nu se mai lăsa oprit, cel ce crede altfel, trebuie să aştepte să ajungă el însuşi bolnav, spuse signor Antonio, *basta,* spuse signora Nina sever, şi atunci va vedea ceea ce nu putea înainte, că fantezia e cel din urmă lucru de care are nevoie, spuse soțul ei şi păru mulțumit de această concluzie, părea satisfacut de ceea ce era convins că înțelesese; cel puțin pentru asta putea signor Antonio să-i mulțumească bolii.

în vreme ce soțul ei lămurea cum o boală, în orice caz, o boală gravă de rinichi, poate distruge tot succesul de care avem nevoie aici, în viață, signora Nina se ridicase de la masă şi începuse să strîngă farfuriile goale una peste alta, ca să le ducă în bucătărie, aproape toate erau goale, pe farfuria drăguțului nu mai era nimic. Numai signor Antonio abia atinsese şunca şi pepenele galben, iar bărba-tul meu, altfel aşa de atent, n-a ajutat-o pe signora Nina să strîngă farfuriile, fascinat de raționamentul filozofic la care trecuse signor Antonio, după ce ratase total cu gîn-dacul şi eu am vrut s-o ajut pe signora Nina, dar n-am facut-o, ocupată cum eram cu tradusul.

Signor Antonio suspină din nou, dar de data asta sună ca un suspin destul de satisfăcut de faptul că reuşise atît de multă vreme să păstreze conversația, cel puțin în soțul meu păruse să aibă un bun ascultător.

129

Pe atunci nu erai aşa de bolnav, spuse signora Nina, dar nu mă simțeam bine, zise soțul ei, doar cînd ai termi-nat lucrul la poştă te-ai îmbolnăvit cu adevărat, îi spuse soția lui, şi e desigur încăpățînarea soțului meu, spuse *ea, ce* încăpățînare, zise signor Antonio, ca la Pisa, spuse sig-nora Nina, deşi n-ai fost niciodată în tum, ba am fost sus, zise bărbatul ei, *no,* spuse signora Nina, *si,* zise soțul ei, iar eu încercam să traduc tot ce-şi spuneau, pînă ce bărbatul meu zise aşteaptă, acum e da, sau nu, şi nici unul dintre ei nu a înțeles ce spunea bărbatul meu, iar signor Antonio repetă ceea ce spusese, *si,* însă soția lui rămase la wo-ul ei, şi bărbatul meu se întoarse spre mine, trebuie să te ho-tărăşti, e da, sau nu, aşa că am fost obligată să spun soților Bartolo că bărbatul meu e în confuzie şi nu înțelege de ce

unul din dumneavoastră spune da şi celălalt nu, căci el nu vorbeşte de loc italieneşte.

Si, capisco, spuse signor Antonio şi-l privi pe bărbatul meu ca şi cum ar fi vrut să-i facă un serviciu prin ceea ce spusese, *capisco,* repetă el, facînd un gest

amical spre bărbatul meu, dar signora Nina care apucase să se aşeze la masă se ridică imediat din nou şi spuse că aşa nu mai poate continua, *no,* întări signor Antonio, ce spune ea, întrebă bărbatu-meu, de ce nu traduci ce spune, îmi zise el, şi sig-nora Nina se întoarse de asemenea spre mine. Nu o să ajungem niciodată să isprăvim, dacă nu vă decideți să tra-duceți pentru soțul dumneavoastră doar ce e important, spuse signora Nina, *sî. appunto,* spuse signor Antonio, nu-mai ce e important, nimic altceva, spuse signora Nina. E curînd ora şase şi a trecut toată după-amiaza fară să fi dis-cutat afacerea, spuse ea, şi soțul ei o aprobă, timpul curge, spuse el şi dădu din cap, aici sîntem pe pămînt italian şi limba de care avem nevoie se află aici, spuse signora Nina, italiana ne e de ajuns şi nimic din ceea ce spusese nu apu-

130

casem să traduc pentru drăguțul meu care părea totuşi destul de mulțumit, ca şi cum ar fi înțeles că prin ceea ce nu înțelesese ne apropiasem totuşi de casă, casa *noastră.* faptul că soțul dumneavoastră nu înțelege nu are de fapt nimic de-a face cu casa din Pelegrin şi cu afacerea noas-tră, spuse signora Nina. Dacă tot ce se spune aici se va tra-duce, curînd nu va mai fi nimic de spus, îmi zise ea, dar dacă totuşi insistați să traduceți, atunci trebuie să vă rog să o faceți cît mai discret cu putință, doar ce este mai impor-tant, spuse signor Antonio, trebuie să vă rog să nu ne con-sumați timpul degeaba, îmi spuse signora Nina, vrem să terminăm cît mai repede posibil cu afacerea casei, timpul doar curge şi curge, spuse soțul ei din colțul lui de cameră, nu-i aşa, spuse soția lui, doar de asta sînteți aici, îmi spuse signora Nina, doar ați venit aici, la Trieste, ca să rezolvați afacerea, şi în privința asta i-am dat signorei Nina drep-tate, iar drept răspuns ea a încordat grumazul, ca şi cum totdeauna ar fi ştiut că are dreptate şi n-ar fi avut nevoie să i se reamintească. Pe scurt, ceea ce-i traduceți soțului a fost deja spus, aşa că vă pierdeți timpul repetînd-o, în loc să venim la chestiune, spuse signora Nina, eu nu cred că avem timp, spuse ea, absolut deloc, spuse signor Antonio, nici unul dintre noi nu are, spuse soția lui şi în cîteva propoziții scurte am încercat să-l fac pe bărbatul meu să înțeleagă ce se spusese şi din care el nu pricepuse nimic.

înțelesese doar că discuția a trecut înapoi, peste gra-niță, spre Istria şi că era pe drum spre Pelegrin, deşi nu pri-cepuse nimic din cuvintele italieneşti, dar pe drum spre casa goală trebuie să se fi simțit aproape ca acasă, iar important era faptul că signora Nina şi signor Antonio, şi nu eu, fuseseră cei care aduseseră în sfirşit casa în discuție, în cuvinte italieneşti pe care el tiu le înțelesese, dar pentru asta nu era nevoie de nici o traducere.

0 îndeletnicire aşa plăcută, să stăm şi să vorbim cu dumneavoastră, spuse signor Antonio, dar signora Nina îl privi lung, în tăcere, apoi luă farfiiriile care mai erau pe masă şi merse pentm a doua oară în bucătărie. Doar pla-toul mare cu şuncă, pepene galben şi brînză mai rămăsese pe masă şi cînd s-a întors avea cu ea două farfurii curate, pe care le-a pus în fața bărbatului meu şi a mea.

însă tăcerea pe care o lăsase în urma ei în încăpere era la fel de severă şi plină de reproşuri ca însăşi signora Nina, nimeni din noi nu a întrerupt-o şi cînd s-a înapoiat din bucătărie a găsit aceeaşi situație pe care o lăsase, o tăcere care la fel de necruțătoare ca ghişeul lui signorAntonio de la poştă ne informa că nici un protest sau reproş nu-şi mai avea vreun adresant. Tbți aşteptam ce avea de spus signora Nina. Nici măcar signor Antonio nu trebuia să mai spere vreo atenție, nici pentru animale, nici pentru boala lui şi, întorcîndu-se din bucătărie, soția lui nu s-a mai aşezat la masă; a rămas în picioare în spatele scaunului, sta în pi-cioare, neagră şi severă, ca la începutul după-amiezii, cînd ne invitase să luăm loc la masă.

Toate acestea sînt foarte complicate, a spus signora Nina şi bărbatul ei a aprobat. Era evident că ceea ce spu-nea acum nu mai avea nici o legătură cu discuția ante-rioară, ci privea doar casa goală din Pelegrin. Lucrul e mult mai complicat decît ai crede, spuse signora Nina, dar am ajuns la concluzia că vă putem vinde casa pentru o sută de milioane de lire. Cît, şopti drăguțul. 0 sută de milioane, am şoptit înapoi şi pe sub masă i-am prins mîna stîngă, cojile rănilor de la cioburi mai erau încă zgrunțuroase şi din fotoliul lui, signor Antonio ne facu un semn amical cu mîna, dar aşa, ca soția lui să nu-l vadă.

Ni s-a spus că ar trebui să cerem o sută zece milioane, a continuat signora Nina, ca dumneavoastră să scădeți

zece şi la urmă să ajungem la suta pe care o dorim. Dar cum aş putea fi sigură că n-ați merge mai departe, la nouă-zeci şi cinci sau chiar la nouăzeci, încurajați de faptul că noi am scăzut deja zece milioane, pe care de fapt, nu vi le-am dat, pentm că nici nu am contat pe ele, doar le-am pus deasupra sutei pe care o vrem, cu intenția de a face to-tul să pară mai avantajos, pentru dumneavoastră, vreau să zic, spuse signora Nina, pentru că o să credeți că v-ați tîr-guit pentru zece milione, ceea ce de fapt nu e cazul, pen-tru că noi n-am dorit niciodată un preț mai mare decît cel pe care vi l-am spus la început, adică cel mai mic. Strict spus, vorbim de zece milioane care nu au nici o importanță pentru afacerea noastră şi în ceea ce mă priveşte nu pot înțelege ce rost are să vi le cer, ca pe urmă să le luați înapoi de la noi, mai ales că e vorba de bani care de fapt nu exis-tă. De aceea eu şi bărbatul meu ne-am hotărît să punem prețul la o

sută de milioane, spuse signora Nina. Aşa ca să nu mai trebuiască să discutăm.

In vreme ce signora Nina se ocupase cu prețul pe casă, bărbatul meu părea că se sileşte s-o înțeleagă, chiar a arun-cat cîteva din puținele cuvinte italieneşti pe care le cunoş-tea, ici, colo, ca un comentar, dar la locuri nepotrivite, a clătinat din cap cînd ar fi trebuit de fapt să aprobe, iar eu i-am spus signorei Nina că soțul meu şi cu mine trebuie mai întîi să ne gîndim, dar i-am promis că o să-i dăm de veste cît de repede posibil, şi la aceasta soțul meu a negat din cap, ca şi cum n-ar fi înțeles nimic.

Totul e în ordine, a spus signor Antonio şi a dat în semn de aprobare din cap, de acolo, din fotoliul lui, ca şi cum el ar fi cumpărat casa, casa *noastră,* ne-ar fi luat-o de sub nas, şi signora Nina a reînceput să pună şuncă şi brînză şi pepene galben pe noile farfurii, drăguțul meu a spus *mille grazie* şi a început din nou să mănînce, cu apetit

133

proaspăt. Dar el nu înțelesese cu siguranță nici un cuvîiit din expunerea signorei Nina, cel mult, o cifră şi întor-cîndu-se spre signor Antonio a spus că în felul acesta rămîn bani pentru o operație de transplant, poate chiar în America, în America există, cum se ştie, cei mai buni rinichi şi medici, eu am tradus şi signor Antonio a aprobat încîntat, America, spuse el, un rinichi adevărat, spuse soțul meu, în vreme ce şi-a mai luat şuncă, dar signora Nina a auzit totul şi a spus că nici nu poate fi vorba de aşa ceva,

un transplant e mult prea scump, ce spune, a întrebat dră-gu{ul, dar eu nu am tradus.

Atunci, lucrul e limpede, a spus signora Nina, şi era evident că acum vorbea de casă şi nu despre boala soțului ei, ce spune, a întrebat drăguțul, mestecînd mai departe şunca, cel mai bine ar fi dacă ne-am întîlni cît mai curînd posibil în casă, aşa ca să vă pot da cheile, ne spuse signora Nina. Chiar dacă vreți să aveți timp de gîndire, nu o să

strice să aruncați o privire în casă. Ca să vedeți ce ați cumpărat.

Se facuse aproape ora şase. Asemenea după-amieze de vară abia încep că s-au şi terminat şi camera era acum plină de umbre neliniştite, mai înaltă şi mai îngustă decît cu cîteva ore în unnă, dar timpul este ultimul lucru la care te gîndeşti într-o asemenea după-amiază de vară. Căldura se aşezase peste Trieste ca un văl alb. Arşița transformase oraşul, astfel încît ceea ce de obicei părea aproape şi familiar era acum de neatins, în vreme ce tot ceea ce înainte reuşisem să {inem la distanță, năvălise deodată, amenințător de aproape; iar cel ce poate, fuge departe de o asemenea caniculă, dar nici unul dintre noi nu o putuse face, ne ascunsesem doar în spatele obloanelor închise şi afară piața trebuie să fi fost de asemenea pustie. Nimeni nu putea să o străbată pe o asemenea vipie, doar

ziua care

se îndrepta acum spre seară, nimic nu poate într-o aseme-nea amiază de vară să se mişte prin arşiţă, în afară de timp, şi timpul se unise cu ea; se aşezase în miezul căldurii, dar fară să se lase oprit, la fel de cenuşiu ori alb ca arşiţa însăşi, astfel că timp şi căldură nu mai puteau fi deosebite şi noi nici nu am încercat s-o facem, cine ar fi putut, atunci ne vedem data viitoare la Pelegrin, spuse soţul meu.

Dar signor Antonio facu un gest de refuz cu mîinile şi nu păru interesat de vreo vizită. Soţia mea a fost totdeau-na mai legată de casă decît mine, zise el, prostii, spuse sig-nora Nina, bărbatul meu a iubit casa din Pelegrin, dar sign-or Antonio se menţinu la părerea lui şi spuse că n-are de gînd să jelească această casă, nu mai era a lor şi ea n-a însemnat niciodată nimic pentru el, doar prostii, spuse sig-nora Nina, dar soţul ei se încăpăţîna, el nu voia să audă vorbindu-se de nici o dragoste, cine poate iubi o casă, spuse el, a te lega de ceva ce ai doar cu împrumut ar fi fost nechibzuit, după părerea bărbatului signorei Nina, şi lui nu-i plăcuse niciodată casa din Pelegrin, ce vorbeşti, spuse soţia lui, dar signor Antonio îşi menţinu părerea şi spuse că însuşi faptul că acea casă se aflase dintotdeauna acolo şi în acelaşi loc îl făcuse nervos iar în interiorul ei se simţise totdeauna prizonier, nici măcar biliardul nu-l amu-zase, darjucai, spuse signora Nina, aproape niciodată, zise el, soţul meu juca adesea cu signor Tartini, spuse soţia lui către drăguţul meu care nu joacă nici biliard nici cărţi, tot-deauna speram să ajung la Pelegrin şi casa să nu mai exis-te, spuse signor Antonio, măcar o dată să nu mai fi fost, cum ar fi putut dispărea dintr-odată, spuse soţia lui fără să se aşeze la masă, ea terminase şi cu biliardul, şi cu casa şi acum trecu la chestiuni de ordin practic.

Signora Nina ne întrebă dacă aveam vreun avocat, cineva care să întocmească un contract şi datele pentru

.-^Să^^^'^^^^^1^^^&S-îw.'K^

registrul de proprietăţi, dar asta abia după ce vom trimite acontul la banca din Trieste, pe numele signorei Nina, în cinci rate de cîte două sute de mii de lire şi cînd eu am spus că bărbatul meu trebuie mai întîi să se decidă în li-nişte şi cînd, fară să mă gîndesc, am dat numele avocatului nostru, signora Nina a spus ţuguind buzele un *Hochstapler,* acest singur cuvînt german printre toate celelalte italiene a sunat prevestitor de nenorociri, despre ce vorbeşte, a în-trebat bărbatul meu, toţi anii aceştia a încercat să pună mîna pe casă pentru el, spuse signora Nina, ce vrea să spună, întrebă soţul meu, cu hîrtii şi documente care să arate că

nu ne aparține nouă, spuse signora Nina și eu n-am știut ce să cred; cel puțin de casa mea, cea care e prea mică pentru drăguț, avocatul Franjo s-a îngrijit totdeauna *fara* reproș, cu toate că a pierdut hîrtiile de asigurare, un *Hochstapler,* repetă signora Nina, să vorbească de hîrtii unul care nu le are nici pe ale lui proprii în ordine, vor-bește despre Langinja al tău, întrebă bărbatul meu, ca și cum comuniștii voștri ar fi admis un avocat cu studii ade-vărate, spuse signora Nina, întorcîndu-se spre soțul ei din colț, pentru a primi confirmarea. Oricum, eu sînt mulțumit că am scăpat de ea, spuse signor Antonio soției, mie nu mi-a plăcut niciodată casa și era dificil de știut dacă el avusese totdeauna această părere, sau ajunsese la ea numai după ce el și soția lui se hotărîseră să vîndă casa, deci, du-minică, spuse signora Nina, trebuie să ne ocupăm și de morminte, adăugă signor Antonio.

După slujbă, spuse signora Nina, cînd ne luarăm rămas bun. Cînd am plecat din Trieste spre casă, la Pelegrin, era deja seară. A trebuit să așteptăm în întuneric la graniță, la coadă cu muncitori sloveni *și* croați care mergeau acasă pentru sfirșitul de săptămînă, mai întîi la granița dintre națiunea mare și națiunea mică, pe urmă între națiunea

mică și cealaltă, ceva mai mare, toată această așteptare și toate aceste granițe există la noi, în Istria, pe cel mai mic spațiu posibil, și de fiecare dată drăguțul e iritat din cauza granițelor și de faptul că trebuie să aștepte. Cum fac cîinii, care ridică piciorul ca să marcheze ce-i al lor, spune el și vorbește despre noi, cei din Istria și despre granițele noas-tre, acest picior, tot timpul ridicat, ocărăște el, această stu-pidă cistită naționalistă, deși eu îi spun că nouă, celor care locuim în Istria, nu ne pasă de granițe și ne simțim ca un singur popor, deși trebuie să așteptăm, dar el nu ascultă. Ca atunci cînd cîinii urinează pe revirul lor, spune bărba-tul meu care nu e de aici, din toate părțile se urinează pe tine, spune el, dar vinerea asta adormise din cauza vinului și a lungii după-amieze din Trieste și era foarte bine, n-aș fi avut putere să-i lămuresc la ce acord ajunsesem la fa-milia Baraldi și nici bărbatul meu n-ar fi putut să-mi fie de nici un ajutor. El se trezea doar la posturile de frontieră, să-și arate pașaportul și drumul spre casă a luat mult mai mult timp decît avusesem nevoie de la Pelegrin la Trieste.

Se făcuse deja noapte și cu cît ne apropiam de casă, cu atît drumurile erau mai goale și mai pustii și după găurile și hopurile din ele se putea înțelege că erau drumurile care duceau spre casă. Doar ici, colo, pîlpîia cîte o lumină în în-tuneric, tremurătoare din cauza căldurii care de cinci zile nu se potolea nici în întunericul nopții, cîteva lumini sin-guratice din sate părăginite și aproape părăsite, fară puțuri sau curent electric iar în spatele nostru, în noaptea întu-

necată, marginea cerului era luminată slab de toate lumi-nile din Trieste. Doar această îngustă bandă luminoasă în partea de jos a cerului mai rămăsese din oraş, dispărut în spatele munților şi a dealurilor din Istria, o sclipire oste-nită de la Trieste care se afla acolo, jos, prins între mare şi munte şi pe ultimile pante abrupte spre Pelegrin ambele

137

faruri au luminat pentm o clipă cerul, un cer fară stele şi lună, şi drăguțul meu dormea.

Doar cînd am parcat maşina în spatele casei şi am stins farurile s-a trezit şi el, a căscat şi a intrat înaintea mea în casă. Am udat grădina de legume la lumina becului de la uşă, insecte mari dansau în junil lămpii şi se izbeau de sti-clă şi cînd am fost gata bărbatul meu deja se dusese să se culce şi adormise din nou, dar acum în patul hii. Cu grijă am închis uşa de la dormitor şi m-am dus în bucătărie, să-mi fac o ceaşcă de ceai. Dar înainte să pun apa la fiert, cineva a ciocănit uşor la uşa de afară, în geamul mic al uşii, foarte încet, încă o dată, şi cînd am mers să văd cine era, acolo în întuneric se afla Dimitrij, cu un pachet sub braț, ceva plat şi în patru colțuri, învelit în hîrtie de ziar. Pot să intru, a întrebat Dimitrij. Era tîrziu şi afară era întuneric deplin, dar l-am lăsat să intre în bucătărie, unde îl deranjam pe bărbatul meu mai puțin decît am fi facut-o în cealaltă cameră. Dimitrij lăsă jos ce avea sub braț şi l-am rugat să ia loc. Mi-a zîmbit aşezîndu-se la masă, acel zîmbet pe care Dimitrij îl are pentru fiecare dintre noi, fară să se adreseze cuiva, doar lui însuşi şi neîncrederii lui, mai curînd o grimasă decît un zîmbet, era acelaşi zîmbet ca luni, cînd îl vizitasem.

Patru zile trecuseră între cele două zîmbete ale lui Dimitrij, dar acest zîmbet de vineri seară era acelaşi ca lu-ni seară, un zîmbet ca să cîştige timp, deşi nu mai era în casa *lui,* ci în mica mea casă şi timpul pe care punea stă-pînire Dimitrij acum cu zîmbetul său nu mai era al lui pro-priu, ci *al meu,* sub acoperişul *meu şi* el se uită curios prin bucătărie. Privi prin bucătărie fară să se grăbească, apoi ridică ce se nimerise să fie pe masă, în fața lui şi cercetă obiectele; solnița, tirbuşonul, o linguriță de cafea, iar dacă

138

în clipa aceea ar fi băgat lingurița în buzunar, l-aş fi lăsat s-o facă.

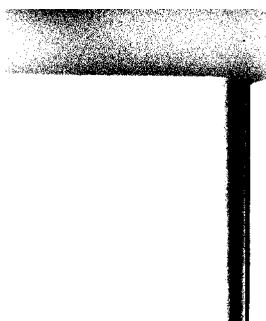
Pot să fumez, întrebă Dimitrij, cu acelaşi zîmbet pe față şi fară să aştepte răspuns scoase din buzunarul cămăşii o țigară, o puse în gură şi se uită din nou în jur, ca şi cum ar fi avut o grămadă de timp şi s-ar fi gîndit să se sta-bilească aici, în bucătăria *mea,* deşi casa lui se afla doar la o aruncătură de băț, şi mi s-a facut frică. Dimitrij aprinse țigara şi ochii şi gura nu păreau să aparțină aceluiaşi chip, ochii apoşi în partea de sus a feței păreau să nu se po-trivească cu gura ce

zîmbea insolent în partea de jos, două jumătăţi de chip ce fuseseră asamblate la un loc, dar un chip ce nu avea de-a face cu satul nostru, nici cu vreun alt sat din împrejurimi, care părea că a venit pe lume la mij-locul drumului între două locuri unde nu era binevenit; dar cel mai puţin se potrivea acest chip aici, la Pelegrm, aşa că faţa lui, de cîte ori trecea prin sat, ne amintea că nu este unul dintre noi, deşi Dimitrij afirmă contrariul şi cu o ase-menea faţă Dimiti-ij nu are nici o şansă aici, la noi, e un străin; iar el o ştie şi ştie că faţa lui e cea care îl dă de gol, de aceea a luat această expresie amară şi vicleană, singura care îşi are originea aici, la noi şi acum el se afla cu mine aici, în bucătărie.

N-am mai fost la dumneavoastră, spuse el şi zîmbi, iar ceea ce spusese era pe cît de neplăcut, pe atît de adevărat. Deşi casa lui se afla la o aruncătură de băţ de a noastră, el nu fusese niciodată aici, dar şi mai neplăcut decît ceea ce spusese era zîmbetul care se potrivea pe o altă faţă decît a lui, nu ne-aţi invitat niciodată, spuse Dimitrij şi zîmbi, soţia mea şi cu mine nu sîntem destul de distinşi, spuse el şi la asta nu aveam nimic de spus şi am tăcut.

Nu sîntem destul de distinşi pentru această casă micuţă şi acum soţul dumneavoastră are de gînd să cumpere una

139

mai mare, spuse Dimitrij, suflînd fumul peste masă, şi nici la asta nu aveam ce să spun, dar acum eu sînt aici, spuse Dimitrij şi continuă să zîmbească, un zîmbet rău şi sigur de el, nu mai era un zîmbet de cîştigat timp. El părea acum să aibă cît timp voia, în mijlocul nopţii şi atît de mult timp deodată mă facea să fiu neliniştită. Era doar tîrziu şi bărbatul meu dormea deja, deşi era adevărat; niciodată nu-i invitasem pe Dimitrij şi pe soţia lui, nici măcar la cafea sau la un pahar de *grappa.* Nici măcar în calitate de Dimitrij Borejko, fiu al inspectorului general şi nepot al maiorului Borejko, nu l-ar fi invitat bărbatul meu în casa noastră, şi Dimitrij ştia acest lucru.

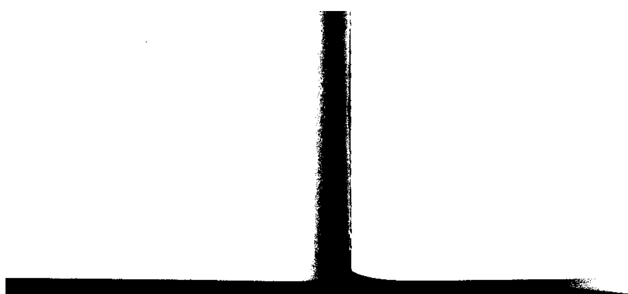
Nu putem vorbi aşa tare, am spus eu, soţul meu doarme.

în

cercam

să stau

cît mai

liniştită şi vorbeam în şoaptă, cît de încet puteam, ca să nu-l trezesc pe drăguţul meu care dormea în camera de lîngă bucătărie, după acea amiază lungă şi obositoare din Trieste şi Dimitrij coborîse de ase-meni vocea, şi mai mult decît mine, iar acest lucru mă facea şi mai nervoasă decît dacă am fi vorbit tare, aşa ca el să fi putut să-l trezească pe bărbatul meu. Acest ton poto-lit şi intim în mijlocul nopţii mă înspăimînta, ca şi cum Dimitrij şi cu mine am fi avut un secret împreună, şi atunci am ridicat vocea.

Dimitrij, am spus eu cu glas mai tare ca înainte, dar Dimitrij a continuat să zîmbească şi să vorbească şi mai încet ca înainte. Era aproape imposibil să distingi glasurile noastre şi el nu voia să-mi dea drumul din această inti-mitate, vorbeam în şoaptă, deşi asta mă înspăimînta, să vorbesc cu glas aşa şoptit cuiva cu care nu aveam voie să am ceva de-a face, dar Dimitrij era mai putemic.

Dimitrij, am şoptit eu, e tîrziu, şi Dimitrij se ridică pe dată de la masă, ca şi cum chiar ar fi avut de gînd să plece

la el acasă. Dar, în loc să plece, începu să meargă de jur, împrejur prin mica mea bucătărie şi să se uite, ca şi cum ar fi avut tot timpul din lume, n-am fost niciodată aici, spuse

el şi zîmbi.

Dimitrij, am şoptit eu, dar în loc să-mi răspundă se duse la fereastră şi la spălătorul de vase; ridică cutia cu faină şi o puse la loc, castronul cu zahăr şi rîşniţa de piper, trecu mîna peste perdelele de la fereastra bucătăriei şi tot timpul zîmbea, un zîmbet pieziş care nu era destinat cuiva anume, ca atunci cînd zîmbeşte un orb, ridică tigaia de pe maşina de gătit, o întoarse şi o suci şi apoi tacîmul de salată, înainte de a-l pune înapoi în chiuvetă, şi tot timpul

zîmbea.

Dimitrij, am spus, dar nu suficient de tare, n-a fost mai mult de o şoaptă şi Dimitrij a ridicat din chiuvetă şi cuţi-tul de pîine, l-a răsucit în mînă, deşi nu mai era nici o pîine de tăiat, Dimitrij, am şoptit eu, ce vrei, dar Dimitrij nu a ascultat şi a rămas cu cuţitul de pîine în mînă.

Atent, a probat tăişul pe degetul arătător şi cu el în mănă a început din nou să se învîrtă prin bucătărie, în ju-rul mesei, în vreme ce eu şedeam pe scaunul meu fară să mă mişc. Ca un animal se strecura lent prin bucătăria mea, dar nu ca un animal domestic, din felul celor cărora le de-dicasem după-amiaza în Trieste, nu ca unul dintre ani-malele de casă ale lui signor Antonio, şi din spatele meu Dimitrij a spus, dumneavoastră şi cu mine sîntem singurii aici în Pelegrin care ne înţelegem unul pe altul, şopti el şi chiar cînd a spus „pe altul" s-a oprit în spatele meu şi de nici un lucm nu mi-a fost mai frică în clipa aceea

decît că va pune mîna pe umărul meu sau mă va mîngîia pe păr;

nici de cuțit nu mă temeam, numai de mîna lui pe umăr sau pe păr. Dar nu s-a întîmplat nimic din toate acestea şi Dimitrij a apărut brusc din nou în fața mea.

141

S-a aşezat la masă pe acelaşi loc pe care obişnuia să stea bărbatul meu, şi Dimitrij nu mai zîmbea. El privea doar cuțitul, ca şi cum s-ar fi întrebat ce căuta aici, în mîna lui, şi l-a pus jos, pe masă.

Noi doi trebuie să ținem unul cu altul, mi-a spus Dimitrij şi pe chipul lui cele două jumătăți se uniseră în ceva ce nu se potrivea, ceva ce nu mergea să fie unit, aşa cum ziua şi noaptea sînt cuprmse în cele douăzeci şi patm de ore, atingîndu-se doar una pe alta, dar Dimitrij mă pri-vea acum fară să zîmbească şi mie nu-mi mai era teamă. Această față nu mă mai speria. Fără zîmbetul lui Dimitrij, ochii luaseră controlul pe chipul lui; tot ce era brutal şi bănuitor dispăruse, un chip cu totul gol şi fară viață, fară nimic de ascuns.

Dumneavoastră sînteți ca unul dintre noi, spuse Dimitrij. Dumneavoastră nu aveți o părere proastă despre mine, spuse el, şi privi cuțitul de pîine din fața lui, de pe masă.

Soțul meu nu are nimic împotriva dumitale, Dimitrij, am şoptit eu, dar el a dat doar din cap.

Nimeni nu mă vrea aici, spuse Dimitrij, şi nu mai vor-bea în şoaptă.

Nu e adevărat, Dimitrij, am spus eu.

Pot să fumez, întrebă el şi eu m-am întors şi am luat scrumiera de pe pervazul ferestrei, ca el să nu mai tre-buiască să lase scrumul să cadă pe masa noastră.

Trebuie sa te regăseşti, i-am spus lui Dimitrij. Am nevoie de un succes, zise el. Toți trebuie să ne dăm silința, am spus eu. Da, ştiu, a zis el. Dar nu ajunge să o ştii, i-am spus eu lui Dimitrij, omul trebuie să şi facă ceea ce ştie, omul trebuie să facă ceea ce ştie. Dar încerc, a spus el, şi privirea îi rămăsese pe cuțitul de pîine, sau doar părea că singuml lucru pe care îl vedea pe masă era cuțitul. E oare

142

aşa, am spus eu. Toți de aici sînt contra mea, spuse Dimitrij.

Nu pot crede că e aşa de rău, am spus eu.

Nu ştiți nimic, spuse Dimitrij. Dacă ați şti ce ştiu eu. Dar soțul dumneavoastră ştie despre casa goală ceva ce ni-meni nu ştie. Ce ar putea şti, am spus eu. Bărbatul meu nu este de aici, i-am spus lui Dimitrij.

Poate locmai de aceea, spuse el. Mai devreme sau mai tîrziu italienii îşi iau

înapoi casele. Casele sînt doar ale lor, spuse Dimitrij. Dar eu nu pot face nimic, eu nu sînt de aici. Doar un Borejko.

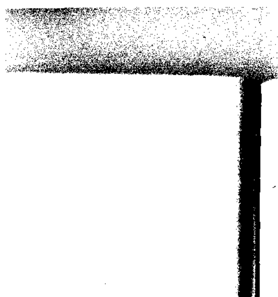
Dimitrij, am spus eu. Trebuie într-adevăr să-ți revii. Știi cît e ceasul?

Plec imediat, se grăbi să spimă Dimitrij, dar aceleaşi cuvinte care mă linişteau trebuie să-i fi amintit de ce ve-nise de fapt. Privirea i-a căzut pe pachetul pe care îl avu-sese cu el şi care se afla pe podea, sprijinit de masă, învelit în hîrtie de ziar şi, la fel cum îşi aprinsese prima țigară în bucătăria mea fără să ceară voie, tot aşa începu acum să desfacă ce se afla în pachet, ceva plat şi pătrat, iar cînd hîr-tia a fost îndepărtată, am văzut că era tabloul de pe pe-retele din casa lui Dimitrij, portretul care-l reprezenta pe maiorul Borejko, propriul lui bunic, care acum se afla aici, pe masa mea de bucătărie.

M-am gîndit că vreți să-l cumpărați, a spus Dimitrij. E un Vrkljan.

Culcat pe masa mea de bucătărie, în loc să atîme pe perete, deasupra sofalei lui Dimitrij, portretul nu părea mult deosebit de fotografiile care reprezentau rude şi pe care Dimitrij le păstra într-un sertar acasă la el. în loc să privească camera lui Dimitrij, maiorul se holba acum la ta-vanul meu.

143

Am văzut imediat că soțului dumneavoastră i-a plăcut tabloul, spuse Dimitrij care a explicat că se gîndise să-l vîndă la un muzeu, dar şi-a schimbat părerea, cînd a ințeles ce mult însemna tabloul pentru soțul meu. Am în-țeles imediat că soțul dumneavoastră are bun gust, spuse Dimitrij, şi nu aş fi vrut să-l rănesc şi atunci m-am simțit obligată să-i spun că la urma urmei tabloul îl reprezenta pe propriul lui bunic, o rudă apropiată şi că în cazul acesta îi va rămîne şi mai puțin din familie, dar el a ridicat din umeri.

Puteți cumpăra tabloul ca o surpriză pentru soțul dum-neavoastră, spuse el.

Nu ştiu, am zis eu. Trebuie să-l întreb. Dar, desigur, abia mîine dimineață.

Aici, în Pelegrin, nimeni nu are gust, spuse Dimitrij şi eu l-am asigurat că era un tablou frumos, dar că trebuia să mă gîndesc pînă a doua zi.

Un Vrkljan autentic, a spus Dimitrij. Dar rama o voia înapoi. Tabloul era de vînzare, nu rama.

E un tablou frumos, Dimitrij, am spus eu, dar chiar nu ştiu.

Puteți înțelege ce simt, spuse Dimitrij şi acum vorbea din nou în şoaptă. Dumneavoastră veniți aici doar vara, cei ca dumneavoastră vin şi pleacă cum le e voia. Dar eu rămîn aici. Eu nu plec niciodată de aici.

Bărbatul meu vrea să cumpere casa goală şi să lo-cuiască acolo tot anul, am spus eu. Ştii asta foarte bine, Dimtrij, dar el nu părea să audă ce spuneam.

Soțul dumneavoastră nu e de aici, spuse el, ca şi cum această frază ar fi cuprins explicația atît pentru soarta băr-batului meu, cît şi pentru a lui.

Bărbatul meu nu ştie despre casă nimic mai mult decît ce ştiu ceilalți, am spus eu. De fapt, cred că nu ştie nimic,

dar s-a îndrăgostit de ea. Tocmai de această casă şi nu de alta. Vrea s-o aibă cu orice preț. Dar dacă va reuşi s-o cumpere, cred că va voi să aibă propriile rude pe perete, nu pe bunicul dumitale, am spus eu.

Ce deosebire e, a spus Dimitrij, dar ori renunțase la în-cercarea de a-mi vinde mie tabloul, ori îşi punea speranța în bunul gust al bărbatului meu şi voia să-mi dea timp să vorbesc cu el, pentru că Dimitrij începu din nou să-l în-faşoare pe maiorul Borejko în ziar; cîteva bucăți moto-tolite căzuseră pe duşumea şi Dimitrij se aplecă după ele.

Aici, în sat, ar fi mai bine pentru soțul dumneavoastră să-l aibă pe bunicul meu pe perete, în loc să-l aibă pe al lui, spuse Dimitrij. Asta ar face totul mult mai uşor pentru el.

Dar e familia dumitale, Dimitrij.

Nu are nici o importanță, spuse Dimitrij, care înfăşu-rase din nou portretul în ziare. Nici una, cred că putem fi sinceri unul față de altul.

Nu, am spus eu, nu putem.

Cum vreți, a spus Dimitrij. Dar sînteți sigură că soțul dumneavoastră are bunicul propriu în ulei? In orice caz, nu e un Vrkljan, puteți fi sigură. Un Vrkljan autentic nu are.

N-am vrut să te jignesc, Dimitrij, am spus eu. Te-am jignit, poate?

Dimitrij s-a ridicat de la masă şi a luat tabloul sub braț. Stătea acolo, nehotărît, cu capul plecat, momentul greu cînd dezamăgirea n-a dobîndit încă o piele groasă, prin care să nu se poată pătmnde, dar poate nu era nici măcar dezamăgit, dezamăgirea e ceva ce oameni ca Dimitrij nu-şi pot permite, oricum, nu lung timp.

Nu face nimic, spuse el.

Eşti supărat pe mine, Dimitrij?

• ^ă^^M^ y^

Nu face nimic, repetă el. I-am deschis uşa şi în pragul ei se întoarse, deja pe jumătate în întuneric, pe drum spre propria lui casă.

Noapte bună, Dimitrij, am spus şi, ținîndu-şi strîns bu-nicul sub braț, mi-a spus ceva ce n-am înțeles şi am fost nevoită să-l rog să repete.

Avem nevoie de ploaie, mi-a spus Dimitrij. Curînd ne trebuie ploaie, o ploaie adevărată.

Aşa a venit duminica, săptămîna se sfirşise şi clopotele băteau de slujbă la biserică, dar nu a venit nimeni din Trieste, nici cînd s-a terminat slujba. Bărbatul meu mergea înainte şi înapoi sub cei trei copaci mari de lîngă biserică, apoi în casa noastră, ridicînd receptorul, pentru ca iar să-l pună în furcă, dar abia după-amiaza tîrziu, cînd începu-serăm să ne întrebăm dacă nu s-a întîmplat ceva, au sosit cu maşina la Pelegrin signora Nina şi signor Antonio. Soarele era deja jos. Au parcat în fața casei lui Beppo şi Beppo era acolo, ras şi în cămaşă curată, încă treaz, deşi cîrciuma lui Bruno ținea deschis.

Signor Antonio era foarte transpirat cînd a coborît din maşină şi înainte să închidă portiera a început să ne lămu-rească că aşa de multă vreme nu mai fuseseră la Pelegrin, că soția lui a condus greşit, nu numai o dată, ci de mai multe ori, rătăciseră pînă la Grimalda şi Senj, abia acolo au întors şi au mers înapoi spre Buzet, dar au ajuns prea departe iar la poalele Motovunului soția lui aproape a călcat nişte găini; au sărit din stînga spre dreapta, peste drum, şi cînd ea a cotit ca să le ferească, a treia s-a lovit de bara din spate, într-adevăr, o pană albă cu sînge pe ea era lipită pe partea dreaptă a barei, dar, slavă domnului, s-a lovit doar uşor, ne asigură signor Antonio, toate trei tre-buie să fi scăpat şi signora Nina era în cea mai bună dis-poziție şi avea mănuşi negre, cu toată căldura. Cu voce înaltă i-a poruncit lui Beppo să caute cheile de la casă, aceste micuțe animale folositoare, spuse signor Antonio, dar soția lui nu era interesată de găini, dă-mi cheile, spuse

signora Nina lui Beppo, a sunat ca un ordin şi Beppo s-a grăbit în casă şi a revenit cu un mănunchi cu trei chei.

Nici una din ele nu semăna cu cheia din fier forjat pe care o dăduse cu trei zile în urmă drăguțului, care l-a pri-vit mînios pe Beppo, şi signora Nina a spus să mergem imediat, casa ne aşteaptă şi aproape luîndu-i vorba din gură,

bărbatul meu a repetat ce spusese. Să mergem ime-diat, a spus el, casa aşteaptă, nu e timp de pierdut, şi eu am văzut ce vesel şi emoționat era, ca şi cum nu s-ar mai fi putut stăpîni mult timp. în cinstea acelei zile îşi pusese cravată, una roşie cu crini albi şi eram sigură că n-o mai văzusem, n-aveam nici o idee de unde apăruse cravata şi eu mă simțeam de asemeni emoționată şi într-o dispoziție sărbătorească cînd signora Nina a păşit înaintea noastră pe poteca de pietriş dintre pivnița cîrciumii şi ruina de vizavi de casa lui Beppo, pînă la zidul din fața casei goale şi cu cheia mai mare a deschis poarta din zid, aşa că am putut pătrunde în grădină şi am putut vedea ce se afla de partea cealaltă a zidului; iar ceea ce vedeam pentm prima dată dinăuntru, de cealaltă parte a zidului, era o dezamăgire.

Grădina era cu totul sălbăticită. Se întindea la umbra a trei dafini mari, poate la fel de bătrîni ca şi casa şi din in-terior grădina părea mai mică decît mi-o imaginasem eu, din partea cealaltă a zidului. Dafinii aveau ici şi colo cren-gi moarte, cu totul albe, pe care nu le tăiase nimeni, în vreme ce altele trebuie să fi fost rupte de furtună, dar nu se putea şti dacă de o furtună de iamă sau de vară. Crengile rupte zăceau cu fmnzele țepene şi uscate acolo unde fu-seseră risipite de furtună, în iarba înaltă, şi din loc în loc mari porțiuni de gazon erau arse de soare. Totul în inte-riorul zidulurilor părea să crească după propria voie, o verdeață întunecată şi sălbatică fară cea mai mică ordine, iar iedera se întmsese şi pe pomii fructiferi, mai ales pruni

şi cireşi, pomi chirciți la umbra dafinilor şi semănînd mai curînd cu nişte boschete mari decît cu pomi adevărați.

Ultimile sclipiri ale zilei zăceau peste livadă şi peste casa goală, care de aproape părea mai dărîmată decît din partea cealaltă a zidului, din partea *noastră,* pe alocuri se desprinsese culoarea de pe fațadă şi lăsase la iveală tencu-iala de dedesubt şi culoarea era *rosso romano,* deşi în că-rămiziul deschis erau pete de roşu mai închis, iar soarele era acum la apus. Dar în ultimele luciri ale zilei am mai putut citi ce era scris pe o placă de piatră deasupra uşii de in-trare, LAVS DEO ANNO 1772 P.M.B.F.F. die 22 MAYU, litere şi cifre săpate în piatră cu mai mult de două sute de ani în urmă şi cînd signora Nina deschise uşa şi ne rugă să intrăm, din penumbra dinăuntru ne-a izbit o duhoare în-chisă de pivniță.

Aici nu e nici o lumină, a spus signora Nina, şi signor Antonio s-a şters cu o batistă albă pe față şi a dat din cap, o casă foarte veche fară electricitate, a spus el, dar bărbatul meu n-a spus nimic, îşi scărpina nervos rănile aproape închise de pe mîini şi nu ştiam ce se petrecea în capul lui;

bărbatul meu părea total absorbit de mîinile lui în timp ce signora Nina a scos din poşetă o lantemă mică şi a pătruns în casă în fața noastră iar noi am

urmat-o într-un hol mare şi gol şi bărbatul meu părea că nu se mai poate stăpîni, tot mai ațîțat își scărpina rănile de pe mîini.

Dar şi casa a fost o dezamăgire. Erau nouă camere foarte mari pe trei nivele, întinse de la nord la sud şi în toate nouă zăcea un strat de prafpe duşumele. Camerele se întindeau în şir, toate la fel de mari, şi fiecare etaj era la fel cu celălalt, nu se deosebea de celelalte şi în fiecare cameră erau obloanele închise, aşa că cele nouă camere se aflau în întuneric; doar o ultimă geană slabă de la ziua de afară se străvedea în fiecare din cele nouă camere prin obloane şi

149

această lumină cădea pe duşumea în fața ferestrelor, o duşumea albă sau cenuşie, la fel cum pereții din interiorul casei erau albi sau cenuşii, deşi în casă era aproape prea întuneric pentru a se putea distinge culorile şi în fiecare din camere se aflau mobile învelite în acoperitori, ca şi cum cineva le-ar fi pus cu foarte multă vreme în urmă exact acolo unde se aflau acum şi pe urmă ar fi părăsit camera fără să aibă de gînd să se mai întoarcă vreodată, iar învelitorile erau pline de praf, învelitori în aceeaşi culoare ca pereții şi podelele, aşa că totul acolo, în camere, era sau alb sau cenuşiu; peste tot zăcea praful, în ultima lucire a zilei de afară care încă se mai strecura printre scîndurile obloanelor şi cădea pe podea; praful plutea încet în aer îna-inte de a dispărea din nou în întuneric, iar signor Antonio se ştergea neîncetat cu batista, deşi înăuntru în casă nu era înnăbuşitor sau umed, mai curînd uscat şi aproape frig.

Tot timpul signora Nina mergea înaintea noastră, aşa că ea, chiar înainte ca noi să intrăm într-o cameră, apucase deja să se întoarcă şi să spună ce fel de cameră era. Asta e bucătăria de iamă, spunea signora Nina, sau ăsta-i dormi-torul, ăsta, holul, sau în această cameră se afla înainte un biliard, spunea ea şi eu traduceam totul cît de exact pu-team pentru bărbatul meu şi pe urmă signora Nina, mer-gînd înaintea noastră, a urcat pe o scăriță care pornea din hol şi a intrat într-un spațiu mic, prelung, mai întunecos decît celelalte nouă camere, de fapt mai curînd o debara decît o cameră propriu-zisă; şi cînd s-a întors, spunînd că acolo se afla înainte o cadă de fier, care acum nu mai exista, drăguțul meu ajunsese deja la capătul camerei şi ciocănea în zid.

Priviți-l pe soțul dumneavoastră, îmi spuse signora Nina. El s-a mutat deja aici.

150

T

Dar drăguțul ciocăni din nou în zid, ca şi cum ar fi căutat ceva în el, o gaură sau o ieşire de serviciu, poate o uşă ascunsă, ca şi cum s-ar fi aşteptat ca cineva de partea cealaltă să deschidă deodată uşa acunsă şi să-l invite să in-tre,

aşa cum ne rugase signora Nina pe toți să intrăm îm-preună cu ea în casa goală, în casa noastră, şi drăguțul lipi urechea de perete şi continuă să ciocănească. Rînd pe rînd ciocănea şi asculta cu urechea lipită de zid, dar n-am înțeles de ce. Noi toți îl priveam pe bărbatul meu şi signor Antonio se ştergea mereu cu batista pe fa(ă, transpirația îi curgea pe ceafa şi pe frunte, în asemenea şiroaie, că aici, în casă, în această casă unde signor Antonio nu se simțise niciodată acasă, se putea cu adevărat vedea că signora Nina spusese adevărul încă de la început, din timpul vizitei noastre la Trieste, anume că bărbatul ei era un om foarte grav bolnav; deodată drăguțul încetă să mai ciocănească şi se întoarse spre mine zicînd tradu, şi eu am tradus.

Bărbatul meu spune că zidul trebuie dărîmat, am spus eu.

în cameră s-a lăsat tăcerea.

Afară în grădină se auzea o singură mierlă şi pe urmă signora Nina a spus, să fie dărîmat, dar de ce? Bărbatul meu n-a răspuns, a mormăit doar ceva pentru sine însuşi. Eu cred că nu ne mai vedea şi nu ne mai auzea pe noi, ceilalți şi mi-a venit din nou în minte luna, luna grasă de la noi, din Istria, care face ca oamenii şi animalele să fie ca nebune şi bărbatul meu spuse exact aşa, zidul trebuie dărîmat.

La ce e nevoie de asta, întrebă signora Nina.

Vocea ei era iritată şi în acelaşi timp atentă şi nici eu nu înțelegeam de ce trebuie dat jos zidul; poate pentru a face încăperea mai mare, ca să fie loc pentru o cadă adevărată, una zidită, nu din cele care stau libere în cameră pe picioare de leu, dar tot timpul bărbatul meu privea țintă

151

în ochii signorei Nina, ca şi cum ea ar fi înțeles fiecare cuvînt pe care îl spusese el, deşi ea nu înțelegea nimic, înainte să-i traduc, *non capisco niente,* spuse signora Nina şi bărbatul meu continua să o privească fix şi să se com-porte ca şi cum ei doi ar fi fost singuri în încăpere şi ca şi cum ea, signora Nina, ar fi ştiut foarte bine despre ce vor-bea el.

Acesta, spuse el, tot zidul. Mă gîndesc să-l dau jos.

Impossibile, spuse signora Nina. Nici nu poate fi vorba.

Peretele trebuie să dispară, spuse drăguțul. Trebuie dă-rîmat.

No, spuse signora Nina.

Dacă nimeni nu are nimic împotrivă, mă duc un pic în grădină, spuse signor Antonio, şi vocea lui era foarte slabă.

Dar soția lui, fară ca vorbele ei să aibă o direcție pre-cisă, spuse *no,* nu poate fi vorba să se dărîme zidul, *pro-prio impossibile,* spuse signora Nina. într-o casă ca aceas-ta nu poate fi dărîmat un zid aşa, oricum, doar pentru că cineva vrea să scape de el sau ca să vadă ce e de partea cealaltă, spuse ea, chiar dacă

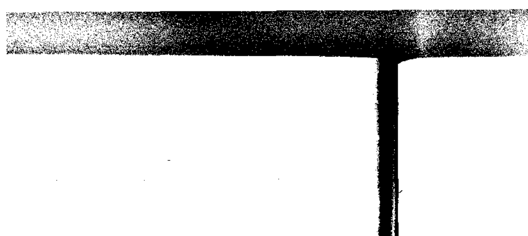
nu se poate exclude faptul că şi mai demult cineva ar fi putut fi de aceeaşi părere cu soțul dumneavoastră, continuă signora Nina, care acum îmi vorbea doar mie, aşa cum mai înainte bărbatul meu i se adresase doar ei, ca un zid întreg de aici, din casă, poate chiar acest zid din fața noastră ar trebui cu adevărat dărî-mat, spuse signora Nina şi arătă cu lantema la zidul din fața noastră pe care îl ciocănise drăguțul meu, e uşor de văzut pentru oricine că pînă la urmă s-a revenit la gînduri mai bune, îmi spuse ea. Căci peretele a rămas. Explicați-i aceasta soțului dumneavoastră.

Peretele trebuie să dispară, spuse drăguțul şi-l ciocăni din nou cu degetele, iar signora Nina încrucişă brațele pe

piept, mănuşile negre de ață nu se mai vedeau şi brațele ei păreau în întuneric mai albe şi mai goale ca înainte.

Cum ar putea fi altfel, continuă signora Nina, şi deşi ceea ce spusese suna ca o întrebare, nu părea că se adre-sează celor din cameră. Signora Nina stinsese lantema, aşa că acum stăteam în întuneric şi ea, întorcîndu-se spre mine, a spus că oricine trebuia să înțeleagă, dacă se dărîmă mai întîi *un* zid, şi după o vreme poate încă unul, curînd nu vor mai fi pereți în casă, pînă la urmă nici măcar casă. Cel puțin, nu una care să arate ca această casă care de fapt există aici şi pe care eu v-o arăt, cît mă pricep mai bine, spuse signora Nina, o casă pe care soțul dumneavoastră a şi cumpărat-o de fapt, exact această casă şi nu alta, spuse ea, iar dacă lăsăm casa să arate altfel, după cum îi vine, atunci soțul dumneavoastră va deveni curînd proprietarul unei alte case decît cea pe care a crezut că o cumpără la în-ceput, îmi spuse signora Nina şi aprinse iarăşi lantema, dar bărbatul meu n-a spus nimic.

Aşa că n-ar fi în interesul nimănui, în orice caz, nu în interesul nostru, spuse signora Nina şi îl căută din ochi pe soțul ei, care rămăsese în cameră şi nu ieşise în grădină, cum ceruse permisiunea s-o facă. Nu-i aşa, Toni, spuse ea şi signorAntonio aprobă din cap în timp ce strîngea batista în mîini, în nici un caz, spuse el şi dacă acest perete ar fi fost cu adevărat de prisos, îmi spuse signora Nina, atunci ar trebui să-mi explice soțul dumneavoastră de ce a fost el la urma urmei construit odinioară şi de ce a rămas pe loc peste două sute de ani. Poate dumnealui să-mi explice? Căci soțul dumneavoastră nu vrea desigur să nege că zidul de fapt se află aici, spuse signora Nina şi îndreptă lantema spre el, aproape exact în acel loc unde bărbatul meu ciocănise cu încheietura degetelor, şi pe zid apăru un cerc cu totul rotund de lumină alb-gălbuie în tot întunericul

acela, ca luna plină în august pe cerul nostru de noapte aici, în Istria.

Fiți acum drăguță şi traduceți tot ce am spus soțului dumneavoastră, îmi zise signora Nina. Dar înainte să apuc să traduc se auzi o voce din întunericul de jos, din hol;

cineva trebuie să fi intrat în casă pe uşa deschisă fără ca noi să observăm, e cineva acolo, a strigat şi cel ce striga era părintele Sverko, preotul.

Pacea Domnului cu dumneavoastră, spuse preotul cînd intră în camera în care noi rămăsesem în picioare, ca şi cum întunericul ne-ar fi împietrit şi nu ne-ar fi permis decît să stăm nemişcați, iar din buzunarul drept al sutanei scoase un pumn de cireşe pe care îl întinse spre noi, un pumn plin de boabe roşu-închis sau aproape negre care străluceau în întuneric, dar numai signor Antonio fu interesat de ceea ce ne oferea preotul, el se aplecă şi luă un mănunchi de cireşe din mîna preotului.

Sînt ultimile cireşe de anul acesta, spuse părintele Sverko, dar era destul de greu de înțeles ce spunea preo-tul, pentru că o bună parte din cireşe se afla în gura lui. Toată livada e plină de ultimele cireşe ale verii, spuse preotul, şi curînd vom avea şi smochine, să ne bucurăm de ele, spuse el, şi bărbatul meu încetase să bată în zid, dar nu-l salutase pe preot, iar acum îmi bombănea că nu-şi aminteşte să fi invitat vreun popă să se îndoape cu cireşele lui, nu din livada *noastră,* dar eu n-am tradus.

în schimb, am început să mă simt obosită pentru că eu singură eram obligată tot timpul să traduc. Afară ziua se apropia de sfirşit, după-amiaza avea să fie curînd seară, li-vada va fi curînd întunecată şi tristă şi în vreme ce traduceam aveam senzația că nimeni nu mă asculta cu adevărat, toți păreau ocupați cu propriile lor cuvinte, fară să înțeleagă cît de greu era pentru mine să găsesc pentru

aceste cuvinte altele care să li se potrivească, dar în cu to-tul altă limbă, astfel încît cuvintele originare să aibă sens şi pentru cei ce nu le pricepuseră de la început; o misiune aproape imposibilă, aşa că ceea ce mă străduiam să redau cît mai fidel nu era de fapt de mare folos, doar irita sau da prilej de înțelegere greşită, ca atunci cînd bărbatul meu nu-şi recunoştea propriile cuvinte în italiană, de aceea am început să sar peste o parte din ceea ce se spunea. înce-

pusem să rezum ceea ce era prea lung sau complicat, dar fară ca cineva să observe, mulțumiți cum erau cu ceea ce spuseseră în propria lor limbă, fară ca cineva, în afara drăguțului meu, să se preocupe de ceea ce deveniseră aceste vorbe în altă limbă, pe care ei oricum nu o înțe-legeau. Doar ceea ce spuseseră ei înșiși părea să fie im-portant, aşa că în loc să traduc tot ceea ce fusese deja spus, am început să spun ceea ce eu însămi credeam că trebuie spus, nu pentru a denatura, ci pentru a-i ajuta, pentru bi-nele lor comun, pentru ca nimeni să nu trebuiască să fie dezamăgit sau nemulțumit de ceilalți şi pentru că nimeni în afara mea nu se afla la îndemînă pentru această misiune, deşi eu aproape niciodată n-am vreo părere; iar părintele Sverko spuse că cele mai bune cireşe sînt la sfirşitul verii, chiar înainte să se strice şi că el le-a luat din livadă.

Uşa spre livadă era deschisă şi din biserică am văzut o lumină ciudată în casă, spuse preotul cu gura plină de ci-reşe, o lumină pîlpîitoare, spuse el. In spatele obloanelor, rînd pe rînd se lumina cîte o cameră la etaj, parcă ar fi fost flăcări, spuse preotul. Am crezut că arde casa.

Ați crezut că a luat foc, spuse signor Antonio, dar ceea ce văzuse preotul din biserică trebuie să fi fost lantema signorei Nina şi signor Antonio suspină, sau era un sughiț şi ceea ce curgea pe fața lui ar fi putut fi lacrimi, dar mai curînd era transpirație.

155

Uitați-vă, spuse părintele Sverko şi vîrî din nou mîna în sutană. Şi cînd o scoase pentru a doua oară, mîna era plină cu cireşe roşu-închis sau aproape negre, exact ca prima oară, tot buzunarul trebuie să fi fost plin cu cireşe din livadă, le rămăseseră codițele, şi încă o dată signor Antonio se aplecă în fața părintelui Sverko şi luă precaut, de data asta trei boabe prinse pe aceeaşi codiță.

Şi smochinele or să fie bune anul ăsta, spuse preotul în vreme ce continua să molfaie cireşele lui, deşi bărbatul meu deja pusese stăpînire pe ele, pentru că erau cireşe din livadă şi pentru că aceasta aparținea casei, casa *noastră,* anul trecut am cules cinci coşuri pline cu smochine aici, în livadă, spuse părintele Sverko şi anul acesta par să fie şi mai multe.

Spune-i popii că-i casa mea, îmi şopti drăguțul, deşi nu era adevărat şi ar fi putut s-o facă şi singur, părintele Sverko vorbea italieneşte doar din amabilitate față de sig-nora Nina şi signor Antonio, sau pur şi simplu față de casă. Dar bărbatului meu începuse să-i fie greu să se controleze, preotul îl călca pe nervi, precis ca Dimitrij şi mulți alții de aici, din sat, şi de la bun început ştiusem că ar fi fost mai bine dacă el s-ar fi mulțumit cu mica mea casă, casa cea mare nu avea să aducă nimic bun şi el nici măcar nu-l salu-tase pe preot, ca să-mi facă mie pe plac.

Spune-i popii că-i casa mea, şopti din nou bărbatul meu şi eu am tradus

ceea ce spusese el, deşi aşa ca să nu pară la fel de nepoliticos, şi pentru prima oară părintele Sverko se întoarse spre bărbatul meu şi-l cercetă peste marginea ochelarilor.

Ați cumpărat casa, prin urmare, spuse el şi privi in-teresat la drăguțul meu.

Pentru o sută de milioane, spuse signora Nina. Acesta e prețul la care am căzut de acord.

156

"Noi nu ne-am hotărît încă, am spus eu. Dar soțul meu e interesat.

Părintele Sverko păru să cugete la ceea ce tocmai au-zise şi privi împrejur prin încăperea în care ne aflam, mai curînd o debara decît o cameră adevărată. Cercetă şi zidul din fața noastră, în sus şi în jos, ca şi cum l-ar fi cunoscut de demult şi singurul motiv că-l cerceta acum aşa atent ar fi fost să se convingă că zidul încă mai era acolo. îl privi îndelung şi apoi se întoarse spre bărbatul meu.

Aşa că ați cumpărat casa, repetă el, dar de loc uimit, mai curînd pe tonul cu care citea de Paşti din Evanghelie cum a fost lisus răstignit pe cruce şi cum îl ruga pe Tatăl din ceruri să-i ierte pe oameni, căci ei nu înțeleg prea multe şi cel mai puțin înțeleg tocmai ceea ce ei înşişi pot pricinui.

Pentru o sută de milioane de lire, spuse signora Nina, pentru o sută, completă signor Antonio şi vocea lui era aşa de slabă, că nu se potrivea cu o asemenea sumă; poate pentru o sumă mai mică, dar nu pentru o sută de milioane. Aceste o sută de milioane păreau să depăşească puterile lui signor Antonio şi în întuneric se auzea cum se lupta să aibă aer şi cu toată briza răcoroasă de seară ce începea să umple toată casa prin uşa deschisă, cămaşa lui de nylon era cu to-tul udă şi transparentă. Cămaşa se lipea strîns de corpul lui, ca puful de găină pe bara de protecție a maşinii fami-liei Bartolo, o cămaşă care nu mai ascundea trupul palid şi gras şi nu se mai putea vedea că această cămaşă fusese

odată albă.

De la bărbatul meu, părintele Sverko întoarse privirea spre signor Antonio şi-l cercetă cu compătimire, aproape amical. Afară în Uvadă începuse să se întunece şi preotul încetase să mai mănînce cireşe. El îl privea pe signor Antonio şi chipul lui era la fel de nemişcat şi solemn ca

157

atunci cînd la slujbă, aici, la noi, în Pelegrin bea din vinul de împărtăşanie

^

şi şterge pocalul. în încăpere se lăsase din nou tăcerea şi eu mă întrebam cum avea să ia sfirşit totul, nu se vedea încă nici un sfirşit, nici unul pe care să mi-l imaginez, deşi totul durase destul şi singura mea dorința era să pot ajunge acasă

şi să nu mai trebuiască să traduc, nici măcar un singur cuvînt.

0 casă trebuie îngrijită, spuse părintele Sverko şi părea că ni se adresează tuturor, în vreme ce privea acel perete pe care drăguțul meu anunțase că-l va dărîma. Oare nu stă scris în Scriptură că noi trebuie să avem grijă de casa noastră înainte să fie prea tîrziu, spuse preotul, şi signora Nina îşi privi ceasul, îl ridicase în întuneric pînă aproape de ochi, un ceas cu brățară de aur sub mănuşa neagră de ață, dar cel ce are credință, de nimic nu trebuie să se teamă, spuse părintele ăverko.

Peste el şi peste casa lui ține Domnul nostru mîna Sa, peste intrarea şi peste ieşirea lui şi signor Antonio spuse iertare, *monsignore,* dar casa aceasta are doar o singură uşă, cea prin care am intrat noi toți, şi signor Antonio respira gîfiit, se vedea că îi era greu să spună ceea ce voia, deşi nu era prea mult. Puterile lui păreau să nu mai ajungă, soțul signorei Nina lupta pentru mai mult aer, aşa că ultimele cuvinte din ceea ce spusese, „prin care am intrat toți" nu-mai cu trudă i-au venit pe buze, înainte ca o inspirare pu-temică să le facă să alunece înapoi, în propria lui ființă, aproape în aceeaşi clipă în care el reuşise să le scoată afară; şi era adevărat, în această casă erai obligat să intri şi să ieşi prin aceeaşi uşă, dar poate doar eu mă aflam sufi-cient de aproape de signor Antonio ca să pot înțelege ce spusese el, că fusese mai mult decît o gîfiială, pentru că în vreme ce se lupta să rostească cuvintele, părintele Sverko îşi scosese ochelarii şi-i curățase de sutană, apoi îi pusese

din nou pe nas, îl cercetase binevoitor pe signor Antonio şi spusese nu-i aşa, prietene, tocmai aşa scrie în Sfinta Scrip-tură; iar signora Nina trebuie să fi fost mulțumită de ce spusese preotul despre felul cum Domnul Nostru ține mîna atît peste oameni cît şi peste casa lor, în orice caz, peste acei oameni care îşi pun credința în El, pentru că dintr-o dată signora Nina termină cu casa.

Acum ați văzut tot ce trebuia să vedeți, spuse ea şi pă-rintele Sverko îşi încrucişase mîinile şi părea să fie de ace-eaşi părere, deşi el de fapt nu avea nimic de-a face cu casa.

Haideți să vedem ce face broasca mea, spuse el. în puțul din grădină locuieşte o broască rîioasă.

0 adevărată broască rîioasă, gîfii signor Antonio. Nu poate fi adevărat?

Ba da, o adevărată hoțomană, spuse preotul şi pomi înaintea noastră, afară din cameră, apoi prin hol, unde uşa sta deschisă spre livadă şi toți patru l-am urmat afară din casă, casa noastră, precis cum o urmasem pe signora Nina înăuntru, iar cînd în spatele casei ne-am aplecat peste ghizdurile puțului şi ne-am uitat în el, acolo se afla într-adevăr o broască, doar cu ochii şi cu creştetul

deasupra apei, cu totul nemişcată, şi signora Nina a luminat-o cu lantema, dar broasca nu s-a mişcat.

Poate e deja moartă, a şoptit signor Antonio.

Sigur că nu e, a spus părintele Sverko, care-şi scoase ochelarii şi se apleca din nou peste gura fintînii, de data asta mai adînc decît noi, ceilalţi şi preotul începu să imite o broască rîioasă, cuac, cuac răspunse ecoul în puţ, dar broasca nici nu răspunse, nici nu se mişcă şi signor Antonio se aplecă şi el din nou, aproape la fel de mult ca preotul, iar soţia lui se depărtă brusc cu un pas, Toni, spuse signora Nina sever şi se întoarse apoi spre preot, soţul meu e grav bolnav şi ameţeşte uşor şi începu să lămurească

159

pentru părintele Sverko că soţul ei n-a vrut să părăsească Pisa fără să urce mai întîi în tum, pentru privglişte, spuse signora Nina, dar la jumătatea drumului soţul meu a le-şinat, aşa că am fost nevoiţi să telefonăm după ambulanţă, eu eram sus în tum, spuse soţul, nu, nu ai îndrăznit, spuse signora Nina, dar soţul ei protestă, ba am îndrăzmt, nu pînă sus de tot, spuse soţia lui, asta n-ai avut curaj să o faci, şi părintele Sverko începuse din nou să-şi curețe ochelarii de sutană.

Cînd am privit afară, eram pe partea greşită a tumului, spuse signor Antonio, prostii, spuse soţia lui, am privit drept în cer, spuse signor Antonio şi această privelişte, doar cu cer, fară pămînt, îl facuse nesigur, ai ameţit, spuse signora Nina, n-am mai văzut pămîntul sub mine, spuse soţul ei, e exact ceea ce spun eu, spuse signora Nina, dar soţul ei care aici, în livadă, avea teren stabil sub picioare şi nu se mai afla deasupra pămîntului, într-un tum aplecat, se lăsă încă o dată peste marginea puţului şi privi în jos; în Uvada casei unde niciodată nu se simţise la el acasă, soţia lui nu mai avea nici o putere asupra lui, dar pe fundul puţului broasca sta la fel de nemişcată ca la început. Nu vrea să iasă, spuse signor Antonio dezamăgit. *Fa freddo,* spuse signora Nina şi se cutremură, îşi cu-prinsese umerii cu mîinile, ca şi cum ar fi dorit un şal peste bluza subţire de vară, trebuie să fi fost vîntul cel la care se referea, frig nu era în livadă după o zi aşa de fierbinte. Dar o briză de seară răcoroasă începuse într-adevăr să bată din vale peste coama zidului, spre noi. Soţul meu răceşte uşor, spuse signora Nina, iar în livadă vîntul prindea puteri;

fmnzişul şi crengile subţiri din creştetul copacilor de dea-supra noastră erau clătinate de vînt înainte şi înapoi, şi părintele Sverko renunţă. Din puţ nu

primea nici un răs-puns, nici cel mai mic semn de viață.

160

Nu vrea să iasă, spuse signor Antonio, care şi el se aplecase peste buza fintînii, nu aşa mult ca preotul, şi cînd se îndreptă şi-l privi şovăitor, fața lui lucea de un alb un-suros şi bolnăvicios în înserare.

Bunul meu signor Bartolo, spuse părintele Sverko, normal că nu vrea afară. O broască nu e totuşi om. Nu se plictiseşte să fie ce e şi nu vrea să fie altceva.

Poți să-ți imaginezi, suspină signor Antonio.

Rămîne la locul ei, spuse părintele Sverko. O broască rîioasă e mulțumită cu soarta ei.

O asemenea faptură micuță şi înțelegătoare, spuse signor Antonio şi privi din nou în fintînă, iar în vreme ce întunericul se lăsa peste noi, părintele Sverko începu să-i explice deosebirea între animal şi oameni şi cît de diferiți sîntem noi, cum omul, spre deosebire de animal, poate fi lovit de îndoiala dacă locul lui aici în lume este cu ade-vărat cel potrivit, aşa că în cele din urmă poate ajunge să se întrebe dacă nu-şi risipeşte viața, dacă nu a înşelat pla-nul pe care Dumnezeu trebuie să-l fi avut pentru existența lui, şi cînd eu spun *în cele din urmă,* spuse părintele Sverko către signor Antonio, e bineînțeles din punctul de vedere al lui Dumnezeu, aşa de diferit de al nostru, cum o fi ajuns de fapt aici, se întrebă signor Antonio, dar părin-tele Sverko vorbea acum despre cer, şi nu despre broasca din fintînă.

Căci sfirşitul nostru îl vede Domnul mult înainte ca noi înşine să-l bănuim, ni se adresă preotul în întuneric, dar cînd noi, oamenii, spunem *sfirşit,* poate nu e prea tîrziu, căci încă mai sîntem pe pămînt, timp se află mai mult decît ne închipuim, spuse preotul, dar nu, dragă domnule Bartolo, spuse părintele Sverko, Domnul nostru ştie mai mult decît noi, muritorii, atît despre viața noastră, cît şi despre timpul pe care El ni l-a dat şi în acel moment în care ne întrebăm

161

..^3fa^l^sa
?i^&•îi,^-
^t.[1]:iî•.;^.^^..

dacă nu ne risipim viața şi credem că mai putem încă face ceva, ce, de exemplu, spuse signor Antonio, dar părintele Sverko nu se lăsă întrerupt în cugetarea sa, în acel mo-ment în care noi credem că n-ar fi totuşi prea tîrziu să ne străduim să ne întoarcem spre Domnul pentru a împlini acel plan pe care El îl are pentru viețile noastre, spuse preotul lui signor Antonio, timpul şi puterile mai ajung doar pentru a ne pune această unică întrebare, oare mi-am risipit viața?

La urmă, e singurul lucru pentru care mai avem timp şi puteri. Numai pentru această unică întrebare, spuse pă-rintele Sverko. Mi-am risipit viața? Dar nu pentru a schim-ba ceva.

Poate Dumnezeu să fie aşa de crud, spuse signor Antonio.

El nu este crud, răspunse părintele Sverko, nu este crud. Dar numai încercarea scoate la iveală adevărata noastră fi-ință, spuse părintele Sverko, deşi eu credeam că preotul ar fi trebuit să-şi dea seama cît de lipsit de tact era să vor-bească despre încercări cu cineva aşa de bolnav cum era soțul signorei Nina şi signor Antonio privi prin el în în-tuneric, ca şi cum nu l-ar mai fi ascultat sau n-ar mai fi voit să-l asculte, pentru prima oară încercarea ne face să fim cei care cu adevărat sîntem, acel ce poate îndura încer-carea a găsit drumul spre casă. Nu a luat lisus Christos încercarea asupra lui pentru binele nostru? Pe cruce? Şi nu s-a înapoiat el curînd acasă, în casa Tatălui? Doar cel ce se împacă cu soarta sa împlineşte planul divin, spuse părin-tele Sverko, gîndiți-vă, spuse signor Antonio, cît de multe ştie biserica. Aşa e, dragă domnule Bartolo, spuse părin-tele Sverko, chiar aşa este şi cuvintele preotului trebuie să-l fi impresionat pe signor Antonio; ochii lui erau larg deschişi, puteam să-i văd albul ochilor în întuneric.

162

Poate că e mai bine pentru broască, spuse signor Antonio şi în înserarea care se lăsase brusc nu mai puteam să-i văd fața la fel de clar ca înainte, dar auzeam cum îi clănțăneau dinții, şi deodată trecu o pală putemică de vînt prin livadă şi prin coroanele pomilor de deasupra noastră, iar cînd signor Antonio privi cerul, am putut vedea trans-pirația rece lucind pe chipul lui, acel ger ce

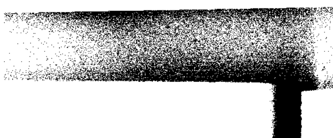
venea dinăun-trul lui şi care nu avea nimic de-a face cu vremea.

0 să plouă, spuse pănntele Sverko.

Nouri zdrențuiți se alergau pe boltă şi printre ei se vedeau petece neaşteptate de cer cenuşiu, ultima amintire a unei zile pierdute. Ceea ce începuse ca o briză de seară creştea acum în putere şi schimbarea de vreme ne sur-prinsese pe toți, signora Nina privi din nou la ceas şi spuse: Toni, s-a facut foarte tîrziu, trebuie să mergem acasă, şi întinse spre mine mîna să-şi ia rămas bun, iar cînd i-am strîns-o, era tare şi noduroasă în mănuşa de ață.

Şi părintele Sverko credea să s-a făcut timpul să plece spre casă, era tîrziu, spuse el, dar dacă am mai fi avut doar o jumătate de oră, am fi auzit broasca lui orăcăind şi o broască care orăcăie înseamnă ploaie, spuse preotul, deşi fiecare lucru are vremea lui şi în această privință nu e nici o deosebire între animale şi oameni, trebuia acum doar să înțelegem că încă una din zilele noastre lua sfirşit, spuse părintele Sverko, spre împlinirea ei întru Domnul, iar la aceasta signor Antonio dădu aprobativ din cap; la tot ce spusese preotul el nu avea nimic de obiectat, ci dădea aprobator dm cap, deşi fară o adevărată convingere, ca şi cum nu ar fi auzit ce spusese preotul, ci s-ar fi aflat încă pe fundul fintînii împreună cu broasca, în lumea animalelor unde e totuşi mai sigur şi mai puțin periculos decît în lumea oamenilor.

163

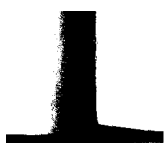

Aşa că am mai lăsat o zi în urma noastră, spuse părin-tele Sverko şi ne strînse mîna, atît mie, cît şi drăguțului, iar mîna preotului era flască şi moale şi în vreme ce mergeam încet prin livadă spre uşa din zid, îşi aminti de alte zile pe-trecute aici, în casă şi în livadă, zile în compania domnu-lui Bartolo, pe vremea cînd încă obişnuiau să vină cîteva săptămîni vara, zile fericite pe care Domnul le dăduse odinioară; şi eu am avut sentimentul că preotul a regretat imediat ceea ce spusese, că el cu acele zile fericite de odi-nioară nu voise să amintească de boala lui signor Antonio, dar acum era prea tîrziu. Zilele fericite de odinioară erau deja acolo, deasupra, printre cele nefericite care le urma-seră, aşa că greşeala preotului putea fi învinovățită doar de faptul că el continua să vorbească de zilele fericite din tre-cut ca şi cum n-ar fi fost nimic special cu ele şi ca şi cum zilele fericite nu iau niciodată sfirşit aici, în viață, precum ceva ce durează veşnic, precum ceva ce nici o boală din lume nu poate schimba şi că el de aceea nu avusese nici o clipă în minte boala gravă de rinichi a lui signor Antonio, cînd aşa de nechibzuit plasase în trecut zilele veşnic fe-ricite de aici, din casă şi din livadă, şi pentru a le umple cu şi mai multă armonie, le mai adăugă şi un prieten

absent, pe vremea aceea era des aici prietenul dumneavoastră din Trieste, se adresă părmtele Sverko signorei Nina şi lui signor Antonio.

Adesea şedea cu noi aici, în livadă şi admira prive-liştea, spuse preotul, prietenul dumneavoastră din Trieste, în costumul lui alb, de vară şi obişnuia să spună că se simţea mult mai bine aici, în casă şi în livadă, decît acasă la el, în Trieste, spuse părintele Sverko, o persoană aşa de amabilă şi calmă, şi signora Nina fu de acord cu el.

El ne-a convins că trebuie să vindem casa, spuse sig-nora Nina şi părintele Sverko întrebă de nume; am uitat

'lw^^^°^ᵛy:

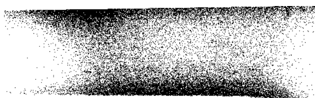
numele prietenului dumneavoastră, spuse el, şi signor Antonio aminti numele prietenului, dar îl expiră într-un gîfiit, mai mult decît să-l gîfiie nu putea, aşa că nici măcar eu n-aş fi desluşit numele, dacă nu aş fi bănuit despre cine vorbea preotul, despre prietenul şi colegul dumneavoas-tră de la oficiul poştal din Trieste, signor Luigi Tartini. lertaţi-mă, spuse părintele Sverko către signor Antonio, signor Tartini, spuse signora Nina şi se uită iarăşi la ceas, tocmai, spuse preotul, acesta-i numele, Tartini, Tartini, pri-etenul dumneavoastră care aşa de des era aici, în vizită.

Dar toate astea au fost de mult, spuse preotul. Ce trece timpul! Deşi sînt aproape sigur că zilele trecute l-am văzut jos, la Buzet, spuse părintele Sverko şi atît signora Nina cît şi signor Antonio părură că n-au auzit bine, că preotul tre-buia să fi vorbit de o altă persoană.

Impossibile, spuse signora Nina şi acum am văzut că îi era cu adevărat frig, ba da, spuse preotul, cu siguranţă era prietenul dumneavoastră Tartini, nu poate fi adevărat, spu-se signor Antonio, dar ceea ce spusese părintele Sverko despre prietenul lui din tinereţe părea să-l fi impresionat mai mult decît cînd preotul vorbise despre încercări şi de-spre casa cerească ce nu-i ofereau nici o consolare lui signor Antonio şi de altfel nu-l interesaseră nici pe dră-guţul meu la fel de mult ca această casă goală de piatră care încă DU era a lui şi am mers cu toţii în întuneric prin livadă, înapoi la uşa din zid şi ne-am luat rămas bun, dacă aş fi în locul dumneavoastră, aş rămîne aici un timp, ca să mă familiarizez cu grădina, ne spuse signora Nina, dar casa o încuiase şi cheile trebuie să le fi pus în geantă, închide Beppo, după dunmeavoastră, spuse ea şi zîmbi;

era prima oară cînd am văzut-o pe signora Nina zîmbind, un zîmbet rapid şi aproape timid, *addio,* spuse bărbatul meu, atîta italiană ştia şi acum, în propria lui grădină, era

165

foarte dispus să o etaleze; am închis poarta şi i-am auzit dispărînd pe poteca cu pietriş, pe partea cealaltă.

E gata acum, i-am spus drăguţului cînd am rămas sin-guri şi am zăbovit în livadă, pe partea noastră a zidului, în livada casei *noastre.* Totul e gata acum, am spus şi i-am luat mîna în mîna mea, dar chiar cînd am spus aceasta am auzit din nou pe cineva pe poteca cu pietriş, poarta a scîr-ţîit în balamale şi o faptură a grăbit spre noi prin livadă, în-tunericul din cer şi umbrele copacilor cădeau peste el, aşa că doar cînd necunoscutul a fost aproape am putut vedea cine era.

Era signor Antonio.

Scusateci, scuzaţi-ne, a gîfiit el cînd cu paşi mărunţi a ajuns la noi acolo unde stam în faţa casei şi cuvintele care au urmat le-a scos unul cîte unul şi cu tot întunericul am văzut cum sudoarea îi acoperise din nou fruntea, era ge-rul din interiorul lui, trebuie să ne iertaţi, a gîfiit signor Antonio şi a tras horcăind după aer, dar nicidată n-am mai facut asta, nici n-am cumpărat, nici n-am vîndut ceva.

Un moment a stat în faţa noastră, cu capul plecat şi cu desăvîrşire tăcut şi auzeam cum se străduia să respire, cum lupta să ia mai mult aer.

Siamo persone molto semphci, a spus signor Antonio cu capul plecat, iar noi n-am spus nimic, nici drăguţul meu, nici eu, n-am tradus nimic şi nici bărbatul meu nu m-a rugat să traduc ceea ce el nu putea înţelege.

Da, a dat din cap signor Antonio şi a repetat ceea ce spusese, dar acum ca şi cum ar fi vorbit cu sine însuşi, oameni foarte simpli, şi signor Antonio n-a ridicat privirea de pe potecă şi am rămas toţi trei aşa, ruşinaţi, deşi în în-tuneric abia puteam să ne distingem unul pe altul.

Nici drăguţul n-a spus nimic, pînă ce brusc am auzit de dincolo de zid vocea signorei Nina, Toni, striga ea, unde

166

eşti, trebuie să plecăm acum, şi signor Antonio se înfioră, ca atunci, acasă, la Trieste, cînd so(ia lui îl acuzase că nu termină niciodată nimic în viaţă, soţul signorei Nina ridică ochii spre drăguţ şi spre mine şi şopti *scusateci;* încă o dată se rugă să fie iertat, dar cuvintele italieneşti însemnau acum altceva decît cînd le folosise adineauri şi la fel de brusc cum apăruse, se întoarse pe călcîie şi pomi

şovăitor spre poarta din zid, la automobilul şi la soţia care-l aştep-tau acolo, afară, în vreme ce îi strigă, aşa de putemic, că n-am putut în{elege de unde îi venise dintr-odată vocea aceasta, *vengo, vengo,* striga signor Antonio, vin, vin, şi nu-mi putusem închipui că signorAntonio cu paşii lui mă-runţi poate fugi aşa de iute; şi dispăru.

Apoi am auzit o portieră închizîndu-se şi o maşină de-marînd, pe urmă plecînd, dar mai întîi am auzit rîsete de partea cealaltă a zidului, rîsete în întuneric. lar signora Nina rîdea mai mult şi mai strident decît preotul, numai signor Antonio nu rîdea, în orice caz, nu aşa ca să se audă.

E gata acum, i-am şoptit drăguţului în ureche. El îşi trecuse braţul peste umerii mei şi eu i-am şoptit din nou, mă auzi, am şoptit şi el mi-a şoptit înapoi în ureche, gata, mi-a şoptit drăguţul, ce vrei să spui cu gata, şi în acelaşi moment am înţeles că nimic nu era gata deloc, că poate nici măcar nu începuse şi împotriva voinţei mele m-am simţit silită să arunc o privire pe bolta cerului de noapte;

spre cerul fără stele de deasupra capetelor noastre, iar aco-lo nu era nimic de văzut, nici măcar o lună în întuneric.